Úttekt á möguleikum á flutningi einstakra verkefna eða stofnana iðnaðar- og viðskiptaráðuneytisins til landsbyggðarinnar

Nóvember 2000

Pwc

Efnisyfirlit

EFNISYFIRLIT **2**

YFIRLIT YFIR MYNDIR OG TÖFLUR **4**

1 INNGANGUR **5**

2 AÐFERÐAFRÆÐI OG VINNUFYRIRKOMULAG **6**

2.1 VERKLÝSING 6
2.2 VIÐTÖL 8
2.3 ÚRVINNSLA 8

3 HELSTU TILLÖGUR **10**

3.1 EINKALEYFASTOFA (ELS) 10
3.2 FJÁRMÁLAEFTIRLITIÐ (FME) 10
3.3 IÐNTÆKNISTOFNUN ÍSLANDS (ITÍ) 11
3.4 LÖGGILDINGARSTOFA (LS) 13
3.5 ORKUSTOFNUN (OS) 13
3.6 RANNSÓKNASTOFNUN BYGGINGARIÐNAÐARINS (RB) 15
3.7 SAMKEPPNISSTOFNUN 15
3.8 SAMANDREGNAR TILLÖGUR. 16
3.8.1 Hugleiðingar um frekari flutning verkefna og stofnana út á land *17*

4 GREINING STOFNANA **19**

4.1 EINKALEYFASTOFA 19
4.1.1 Hlutverk *19*
4.1.2 Verkefnagreining *19*
4.1.3 Viðskiptavinir Einkaleyfastofu *19*
4.1.4 Deildir *20*
4.1.5 Upplýsingatæknin *22*
4.1.6 Flutningur (Úthýsing) *22*
4.1.7 Niðurstöður *23*
4.2 FJÁRMÁLAEFTIRLITIÐ 24
4.2.1 Hlutverk *24*
4.2.2 Verkefnagreining *24*
4.2.3 Eftirlitsskyldir aðilar *25*
4.2.5 Upplýsingatækni *26*
4.2.6 Niðurstöður *26*
4.3 IÐNTÆKNISTOFNUN ÍSLANDS 27
4.3.1 Hlutverk *27*
4.3.2 Verkefnagreining *27*
4.3.3 Viðskiptavinir ITÍ *28*
4.3.4 Verkaskipting *29*
4.3.5. Upplýsingatækni *31*
4.3.6 Flutningur (úthýsing) *32*
4.3.7 Niðurstöður *32*
4.4 LÖGGILDINGARSTOFA 34
4.4.1 Hlutverk *34*
4.4.2 Verkefnagreining *34*
4.4.3 Viðskiptavinir Löggildingarstofu *35*
4.4.5 Deildir *35*
4.4.6 Upplýsingatækni *38*
4.4.7 Flutningur (úthýsing) *39*
4.4.8 Niðurstöður *40*
4.5 ORKUSTOFNUN 42
4.5.1 Hlutverk *42*
4.5.2 Verkefnagreining *42*
4.5.3 Viðskiptavinir Orkustofnunar *42*

4.5.4 Deildir ... 43
Orkurannsóknahluti ... 43
Orkumálahluti ... 44
4.5.6 Upplýsingatækni ... 46
4.5.7 Flutningur (úthýsing) ... 47
4.5.8 Niðurstöður ... 47
4.6 RANNSÓKNASTOFNUN BYGGINGARIÐNAÐARINS ... 48
4.6.1 Hlutverk ... 48
4.6.2 Verkefnagreining ... 48
4.6.3 Viðskiptavinir ... 49
4.6.4 Deildir ... 49
4.6.5 Flutningur (úthýsing) ... 51
4.6.6 Upplýsingatækni ... 51
4.6.7 Niðurstöður ... 51
4.7 SAMKEPPNISSTOFNUN ... 53
4.7.1 Hlutverk ... 53
4.7.2 Verkefnagreining ... 53
4.7.3 Viðskiptavinir Samkeppnisstofnunar ... 53
4.7.4 Verkefnasvið ... 54
4.7.5 Upplýsingatækni ... 55
4.7.6 Flutningur (úthýsing) ... 56
4.7.7 Niðurstöður ... 56

5 AÐSTÆÐUR TIL VIÐTÖKU VERKEFNA Á LANDSBYGGÐINNI ... 58

5.1 ORSAKIR BYGGÐARÖSKUNAR OG LEIÐIR TIL ÚRBÓTA ... 58
5.2 REYNSLA AF FLUTNINGI ANNARRA STOFNANA FRÁ REYKJAVÍK ÚT Á LAND ... 60

6 HEIMILDIR ... 63

7 VIÐAUKAR ... 66

Yfirlit yfir myndir og töflur

Mynd 2.2 Greining ... 7
Mynd 2.3 Flokkunarlíkan ... 8
Tafla 3.1. Dæmi um aðila á landsbyggðinni sem gætu tekið við verkefnum stofnana ... 17
Mynd 4.1 Skipurit ELS ... 19
Tafla 4.1. Helstu viðskiptavinahópar ELS. ... 19
Mynd 4.2 Yfirlit ELS ... 23
Tafla 4.2 Helstu verkþættir FME ... 24
Tafla 4.3 Eftirlitsskyldir aðilar ... 25
Mynd 4.4 Yfirlit FME ... 26
Tafla 4.4 Verkefni ITÍ. ... 28
Tafla 4.5 Helstu verkefni eftir sviðum. ... 30
Mynd 4.6 Yfirlit ITÍ. ... 33
Tafla 4.6 Yfirlit yfir helstu aðila sem Löggildingarstofa á samskipti við ... 35
Tafla 4.7 Mælifræðideild eftir viðfangsefnum ... 36
Mynd 4.8 Yfirlit LS. ... 41
Tafla 4.8 Starfsemi Orkustofnunar eftir meginmálaflokkum ... 42
Mynd 4.10 Yfirlit OS ... 47
Tafla 4.9. Deildir RB ásamt meginverkefnum ... 48
Mynd 4.12 Yfirlit Rb. ... 52
Tafla 4.10 Starfsemi Samkeppnisstofnunar eftir sviðum. ... 53
Mynd 4.14 Yfirlit Samkeppnisstofnunar ... 57

1 Inngangur

Iðnaðar- og viðskiptaráðuneytið og ráðgjafafyrirtækið PricewaterhouseCoopers ehf. (PwC) gerðu með sér verksamning um úttekt á 7 stofnunum ráðuneytisins, með tilliti til þess hvort hægt sé að flytja starfsemi þeirra eða einstök verkefni, að hluta til eða í heild, út á landsbyggðina. Stofnanirnar sem um er að ræða eru eftirfarandi:

- Einkaleyfastofa
- Fjármálaeftirlitið
- Iðntæknistofnun Íslands
- Löggildingarstofa
- Orkustofnun
- Rannsóknastofnun byggingariðnaðarins
- Samkeppnisstofnun

Verkefnið er meðal annars liður í því að uppfylla ákvæði þingsályktunartillögu um stefnu ríkisstjórnarinnar í byggðamálum 1999-2001. Í þingsályktunartillögunni segir meðal annars: **„Skilgreind verði eftir föngum þau verkefni einstakra ráðuneyta, stofnana og opinberra fyrirtækja sem unnt er að sinna á landsbyggðinni. Hvert ráðuneyti fyrir sig leggi fram tillögur þar að lútandi sem meðal annars geri ráð fyrir að möguleikar upplýsingatækninnar verði nýttir til hins ýtrasta.“** Greining ráðgjafa PwC fólst fyrst og fremst í því að koma auga á þá þætti sem hafa áhrif á að hægt sé að færa verkefni úr stað og telja upp þau tækifæri sem finna má innan hverrar stofnunar. Á þessu stigi er ekki um að ræða hagkvæmnisútreikninga á flutningi einstakra verkefna eða stofnana, enda ekki hægt að gera samanburð á aðstöðu, húsnæði, starfsmannaþörf o.fl. þegar ekki er vitað um umfang flutninga og þá hvar viðkomandi verkefni verður staðsett.

Í þessu skyni hannaði PwC greiningaraðferð sem notuð var til þess að vinna þær niðurstöður sem birtar eru í þessari skýrslu. Greiningin byggir á spurningum og flokkunarlíkani sem gefa til kynna þau verkefni sem hugsanlegt væri að úthýsa í hverri stofnun. Það skal tekið fram að ekki er um tæmandi greiningu eða lýsingu á áðurnefndum stofnunum og takmarkast niðurstöðurnar af þeim tíma sem ráðgjöfum var ætlaður í verkefnið.

Skýrslan er þannig upp byggð að fyrst er gerð grein fyrir aðferðarfræði og vinnufyrirkomulagi sem úttektin byggir á. Síðan eru helstu tillögur um tilfærslu verkefna taldar upp og færð rök fyrir þeim. Þá kemur nákvæm umfjöllun um greiningu hverrar stofnunar fyrir sig þar sem verkefnum og stofnunum er raðað í ákveðið flokkunarlíkan. Að lokum er fjallað um orsakir byggðaröskunar á Íslandi og reynsluna af flutningi stofnana út á landsbyggðina. Í viðaukum er meðal annars að finna upplýsingar um fjölda og bakgrunn starfsmanna og rekstrartölur stofnana.

Varðandi flutning ríkisstofnana út á land er ekki úr vegi að nefna það hér í upphafi skýrslunnar að iðnaðar- og viðskiptaráðherra hefur þegar ákveðið að flytja Byggðastofnun í heild sinni til Sauðárkróks. Einnig stendur yfir hagkvæmnisathugun á sameiningu Rafmagnsveitna ríkisins og Veitustofnana Akureyrar og flutningi höfuðstöðva RARIK til Akureyrar.

2 Aðferðafræði og vinnufyrirkomulag

Gagna- og upplýsingaleit fór fram í formi viðtala, skjalarýni og annarra athugana. Upplýsingum og gögnum var veitt í greiningarramma og flokkunarlíkan sem ákveðið var að styðjast við í samtölum ráðgjafa PwC og starfsmanna stofnananna. Markmiðið var þ ví að greiningin væ ri öðrum þ ræ ði afrakstur samvinnu starfsmanna og ráðgjafa PwC en hinum þ ræ ði hvíldi greiningin á annarri stjórnsýslulegri úttekt sem framkvæ md var með skjalarýni og almennri upplýsingaöflun af ráðgjöfum PwC (sbr. heimildaskrá). Það skal tekið fram að æ skilegt hefði verið að kanna viðhorf viðskiptavina til áðurnefndra stofnana, en verktími og kostnaður leyfðu þ að ekki í þ essari úttekt.

Hlutleysi ráðgjafa PwC felst í þ ví að hanna greiningaraðferð sem nýst gæ ti við greiningu ákveðinna verka sem til greina kemur að vinna utan stofnanna. Viðtölin voru þ annig uppbyggð að greining verka væ ri samvinna ráðgjafanna og starfsmanna stofnananna, sem er eðlilegt þ ar sem starfsmenn stofnananna vita best hvað þ ar fer fram. Hlutverk ráðgjafa PwC fólst þ ví í aðstoða við að skilgreina og leita þ au verk uppi sem hugsanlega er hæ gt að vinna utan stofnunarinnar.

2.1 Verklýsing

Greiningarferlið er margþ æ tt en byggir á takmörkuðum fjölda aðferða sem hæ gt er að beita við úttektir sem þ essa. Fjórar aðferðir eru tiltæ kar við greiningu sem þ essa, en þ æ r eru:

- Viðtöl
- Skjalarýni
- Athuganir (observations)
- Spurningakannanir

Mynd 2.1. Greiningarferli

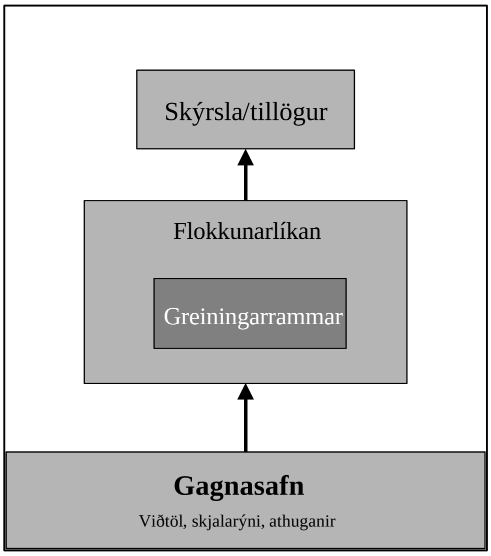

Við þ essa úttekt voru fyrstu þ rjár aðferðirnar notaðar til gagna- og upplýsingasöfnunar, en ekki var talið nauðsynlegt að nýta spurningakannanir, þ ar sem svörun er oft af skornum skammti auk þ ess sem þ essi aðferð er seinlegri en hinar sem notaðar voru. Aðferðirnar eru valdar í samræ mi við verksamning milli PwC og iðnaðar- og viðskiptaráðuneytis um „Úttekt á hagkvæ mni flutnings einstakra verkefna eða stofnana iðnaðar- og viðskiptaráðuneytis út á landsbyggðina."

Ræ tt var við við stjórnendur og starfsfólk (millistjórnendur). Viðtölin voru byggð upp með þ að að markmiði að draga fram hugmyndir eða staðreyndir um eðli verkefna sem unnin eru á vegum tiltekins sviðs/deildar innan stofnunar.
Viðtöl miðuðust við gagna- og upplýsingasöfnun varðandi verkefnagreiningu, um viðskiptavini og möguleika á úthýsingu. Mynd 2.1 sýnir ferlið, þ ar sem gagnaöflun er grundvöllur frekari vinnu við greiningu og flokkun. Eins og sést á skýringarmyndinni þ á er samspil milli notkunar greiningarramma og flokkunarlíkans, þ .e., flokkun

samkvæmt flokkunarlíkaninu er byggð á greiningarrömmunum sem endurspeglast í hverju viðtali og annarri heimildavinnu.

Skjalarýni var beitt við gagna- og upplýsingasöfnun vegna kostnaðargreiningar og starfsmannaþátta verksamnings.
Athuganir eru það ferli að kanna umhverfi og aðstæður sem gefa vísbendingar um hvernig frekar megi móta verkferlið og uppfylla tilgang þess og eru því til stuðnings og viðauka við aðrar aðferðir sem voru notaðar.
Greiningarrammanum hefur verið skipt í fernt. Greiningarrammi 1 er heildaryfirlit yfir stofnun með tilliti til tölfræði og yfirbyggingar. Greiningarrammi 2 nær til einstakra deilda/sviða innan stofnunar og er samantekt sem byggist á greiningarramma 3, þar sem einstakar aðgerðir sviða/deilda hafa verið metnar samkvæmt flokkunarlíkaninu. Fjórði ramminn lýtur að samskiptum stofnana og deilda.

<u>Mynd 2.2</u> Greining

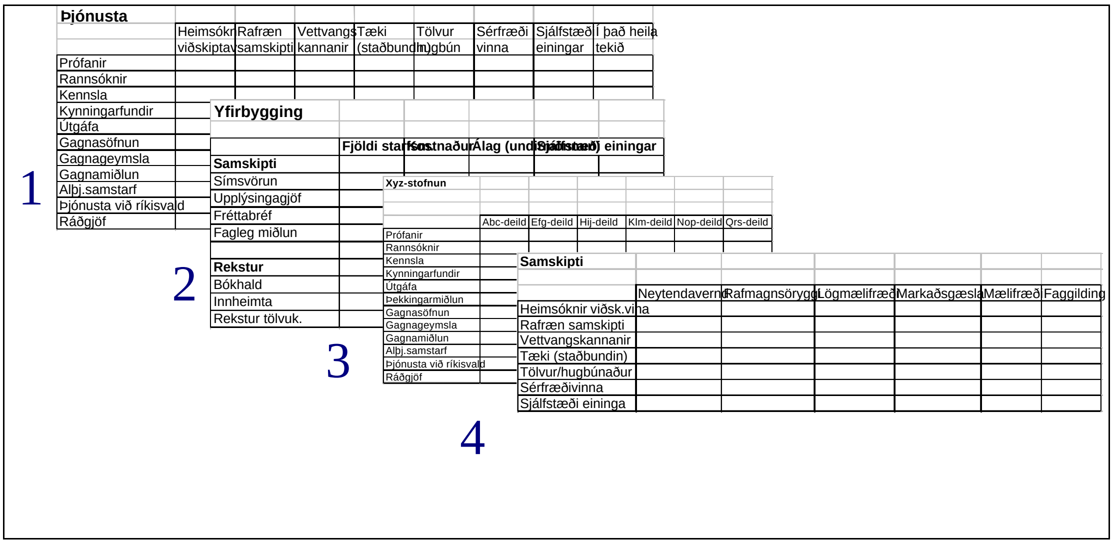

Flokkunarlíkanið er byggt á áþekku kerfi og því sem Iðntæknistofnun birti í skýrslu um „Nýsköpun í gagna- og fjarvinnslu á landsbyggðinni“ árið 1999. Flokkunin er rauður þráður í öllum greiningarrömmum þar sem markmiðið er að kanna og gera grein fyrir verkefnum „opinberra fyrirtækja sem unnt er að sinna á landsbyggðinni”[1]

[1] Þingsályktunartillaga um stefnu í byggðamálum fyrir árin 1999-2001.

Mynd 2.3 Flokkunarlíkan

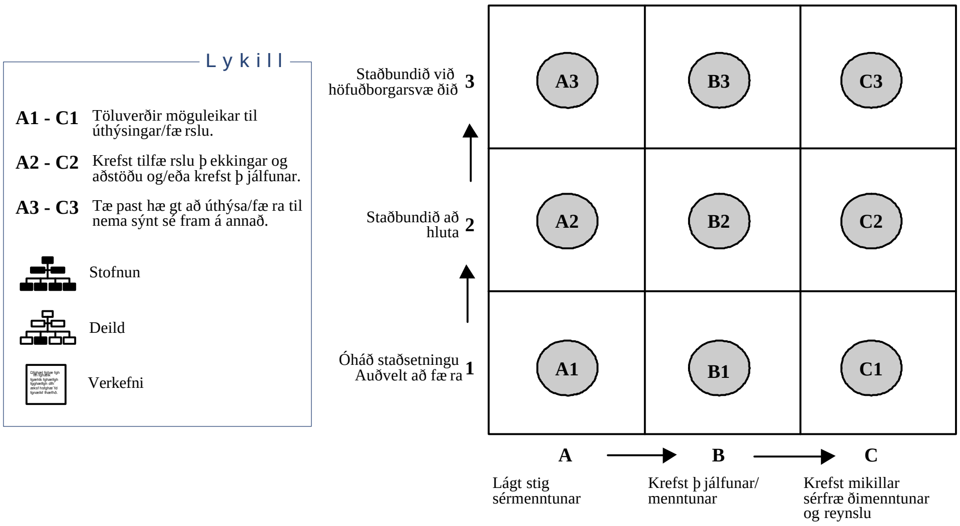

2.2 Viðtöl

Þátttakendur: Ræ tt var við forstjóra/forstöðumenn og yfirmenn helstu deilda innan þ eirra sjö stofnana sem heyra undir verksamning PwC og IVR. Fjöldi viðtala eða samtala ráðgjafa við starfsmenn stofnananna var þ ví háður stæ rð stofnunar, stæ rð og fjölda deilda ásamt þ ví að forstjóri hverrar stofnunar lagði til hverjir viðmæ lendur ráðgjafa skyldu vera.
Uppbygging: Viðtölin voru byggð á spurningum og voru fyrirfram skilyrt, þ .e. spurningarnar voru að hluta opnar og að hluta lokaðar. Samtölin byggðust á opnum spurningum en lokuðu spurningarnar voru notaðar til frekari skilgreiningar. Ráðgjafar skráðu svörin hjá sér í samvinnu við fulltrúa stofnunar með vísan í flokkunarlíkanið, en þ að gefur forsendur til greiningar á þ ví hvort hæ gt er að úthýsa verkefnum eða hvort þ au eru bundin við höfuðborgarsvæ ðið með hliðsjón af ýmsum þ áttum.

2.3 Úrvinnsla

Lykilatriðið er skilgreining á verkum sem til greina kemur að úthýsa. Síðari hluta slíkrar úrvinnslu verður að vinna á grundvelli þ eirrar skilgreiningar og getu landsbyggðarinnar til að taka við verkefnunum. Það gæ ti verið framhaldsverkefni og/eða verk einstakra sveitarfélaga að biðla til þ eirra verka sem sýnt hefur verið fram á að unnt sé að vinna utan þ eirra stofnana sem nú hýsa og sinna þ eim.
Myndir 2.2. og 2.3 sýna úrvinnslu gagna myndræ nt en markmiðið er að staðsetja verkefni, deildir og stofnanir á flokkunarlíkaninu á grundvelli greiningarrammanna. Þar af leiðandi er texti skýrslunnar rökstuðningur fyrir sérhverri staðsetningu en rökin eru fengin úr viðtölum við starfsmenn og úr annarri heimildavinnu ráðgjafa sem vitnað er til hverju sinni. Forsendur flokkunarinnar miðuðu að þ ví að greina hversu bundin hver stofnun, einstakar deildir eða verkefni eru við núverandi staðsetningu á höfuðborgarsvæ ðinu. Úrvinnsla gagna byggðist á eftirfarandi þ áttum:

- Framboð verkefna deildar/stofnunar
- Helstu verkefni
- Flokkun staðbundinna verkefna deildar/stofnunar
- Úthýsingarmöguleikar
- Núverandi og framtíðarmöguleikar með nýtingu upplýsingatæ kni
- Helstu viðskiptahópar

Hver ofangreindur þ áttur var metinn með tilliti til þ arfa hverrar deildar og stofnunar til að uppfylla hlutverk sitt. Þarfirnar voru metnar með tilliti til tæ kja, tæ kni, mannafla (þ ekkingar og reynslu), húsnæ ðis, staðsetningar og krafna viðskiptavinar.
Þá var kannað hvernig deildir/stofnanir miðluðu þ jónustu sinni til viðskiptahópa með tilliti til heimsókna viðskiptavinarins, vettvangskannana/heimsókna til viðskiptavinar, rafræ nna samskipta, símtæ kja, bréfaskrifta, útgáfu eða annarra þ átta sem tilteknir voru af deild/stofnun.

3 Helstu tillögur

3.1 Einkaleyfastofa (ELS)

Tilfærsla verkefna:
Starfmenn ELS bentu á að starfsemi við skráningu byggðamerkja væri hægt að sinna á landsbyggðinni, án þess að raska annarri starfsemi. Einnig bentu þeir á að athuga mætti með úthýsingu útgáfumála að hluta.

Ný verkefni: Fram kom hugmynd um að hægt væri að þjálfa fulltrúa frá Einkaleyfastofu til þess að sinna einkaleyfismálum hjá atvinnuþróunarfélögum úti á landi.

Tillögur PwC
Við fyrstu sýn virðist Einkaleifastofa vera bundin við höfuðborgarsvæðið þar sem nálægð við helstu samskiptaaðila er talin mikilvæg. Í viðtölum við starfsmenn kom fram að umsóknir og önnur gögn væru ekki á rafrænu formi og að undirskriftir þyrftu að vera með hefðbundnum hætti. Hins vegar má benda á að nú liggur fyrir Alþingi frumvarp sem miðar að lögleiðingu rafrænna undirskrifta og tækni við rafrænar undirskriftir er þegar í notkun víða um heim. Það má því segja að það hafi losnað um þá þætti sem gera starfsemi Einkaleyfastofu staðbundna við höfuðborgarsvæðið. Ef tæknin yrði nýtt til fullnustu þá mælir ekkert gegn því að færa stofnunina út á land í nánustu framtíð.
Þó að verkefni vegna byggðamerkja séu aðeins hluti úr einu stöðugildi starfsmanns þá gæti verið raunhæft að flytja það að því tilskyldu að starfsmaðurinn gæti sinnt hliðstæðum verkefnum frá öðrum stofnunum þannig að um fullt starf yrði að ræða. Þess ber þó að geta að þessu myndi fylgja einhver kostnaður og þjálfun starfsmanns. Ekki er talið vænlegt að starfsmenn atvinnuþróunarfélaga á landsbyggðinni sinni einkaleyfismálum, þar sem þau krefjast mikillar sérhæfingar og því fylgdi veruleg starfsþjálfun og kostnaður, en þeir þyrftu sjaldan að svara spurningum um einkaleyfismál. Útgáfumálum má úthýsa að hluta, enda verði það gert samhliða tilfærslu útgáfuverkefna annarra ríkisstofnana sem einnig hafa bent á þennan möguleika og þar með væri kominn grundvöllur fyrir fleiri störfum og tryggari verkefnisstöðu þeirra sem tækju þessi verkefni að sér. Þessi tillaga er einnig í samræmi við niðurstöður sem birtust í skýrslu Iðntæknistofnunar frá 1999: „Nýsköpun í gagna- og fjarvinnslu á landsbyggðinni“, þar sem bent er á þann möguleika að koma upp þjónustuverum á landsbyggðinni sem hefðu umsjón með símsvörun, úthringiþjónustu, þýðingarvinnu, gagnavinnslu og útgáfumálum fyrir opinberar stofnanir. Í þessu sambandi má t.d. benda á að fréttabréf iðnaðar- og viðskiptaráðuneytisins er prentað á Sauðárkróki.

3.2 Fjármálaeftirlitið (FME)

Ekki komu fram neinar hugmyndir hjá starfsmönnum FME um að hægt væri að sinna einstökum verkefnum á landsbyggðinni. Bent var á að starfsemin er meira og minna háð höfuðborgarsvæðinu vegna nálægðar við viðskiptavini, sem eru eftirlitskyldir aðilar, og fara samskiptin mikið fram með fundum og heimsóknum. Landfræðileg fjarlægð milli stofnunar og viðskiptavina myndi gera FME mjög erfitt um vik að sinna eftirlitsskyldu sinni.

Tillögur PwC
Það er mat ráðgjafa að haldbær rök hafi verið færð fyrir því að starfsemi FME sé mjög bundin við höfuðborgarsvæðið. Hins vegar mætti hafa í huga að ef aðrar stofnanir, t.d. Samkeppnisstofnun og Löggildingarstofa, þyrftu á nýjum eftirlitsaðilum að halda úti á landi þá mætti kanna hvort sömu aðilar gætu ekki sinnt eftirliti með fjármálafyrirtækjum á landsbyggðinni. Þau eru um 40 talsins en alls eru um 171 fjármálafyrirtæki á landinu öllu.

3.3 Iðntæknistofnun Íslands (ITÍ)

Tilfærsla verkefna:
Starfsmenn ITÍ telja að einna helst mætti úthýsa stoðverkefnum eins og útgáfu kynningarefnis, viðhaldi heimasíðu og símavörslu til aðila á landsbyggðinni.

Ný verkefni:
Bent var á að Impra, þjónustumiðstöð frumkvöðla og fyrirtækja, geti náð til alls landsins með uppbyggingu þjónustunets á grunni **útibúa** sem starfa í samvinnu við atvinnuþróunarfélögin. Að sögn starfsmanna ríkir gagnkvæmur áhugi milli Impru og atvinnuþróunarfélaganna á stofnun útibúa um landið sem starfa í samvinnu við Impru í Reykjavík. Þá er bent á að ráðuneytið hafi lýst yfir vilja til að útfæra hugmynd um „útibúavæðingu“ Impru í samvinnu við atvinnuþróunarfélögin þar sem hvert útibú væri fjárhagslega sjálfstætt. Í kjölfar slíkrar þróunar gætu atvinnuþróunarfélögin sett á fót frumkvöðlasetur í heimabyggð. Á þennan hátt er talið að starfsemi Impru sé best fyrir komið og geti þannig þjónað landsbyggðinni á árangursríkari hátt.

Tillögur PwC
Full ástæða er til þess að athuga möguleika og kostnað við að úthýsa þeim stoðverkefnum (útgáfu, símavörslu o.fl.) sem nefnd eru hér að framan, enda væri það gert í samhengi við samsvarandi verkefni annarra stofnana. Til þess að styrkja þessa starfsemi er einnig gagnlegt að kanna möguleika á að færa fræðsludeild ITÍ út á land, þar sem sú starfsemi er ekki staðbundin í eðli sínu og erfiðleikar hafa verið við að útvega húsnæði fyrir kennslu og námskeiðahald. Víða á landsbyggðinni er til gott kennsluhúsnæði sem er illa nýtt í dag. Til þess að nýta sérfræðinga ITÍ áfram til kennslu væri e.t.v. skynsamlegt að starfseminn verði nálægt höfuðborgarsvæðinu, t.d. á Suðurnesjum, Vesturlandi eða Suðurlandi. Það verður hins vegar að hafa það í huga að viðskiptavinir fræðsludeildar eru langflestir á höfuðborgarsvæðinu og dregur það nokkuð úr möguleikum á flutningi.
Í ljósi þess að Impra hefur meðal annars það hlutverk að efla nýsköpun og frumkvöðla á landsbyggðinni þá er lagt til að kannað verði hvort unnt væri að færa þennan hluta ITÍ á landsbyggðina. Um 40% af viðskiptavinum Impru eru úti á landi og tilfærsla af þessu tagi myndi mjög líklega virka sem vítamínsprauta á atvinnulífið á landsbyggðinni og þá sérstaklega á því svæði sem fyrir valinu yrði. Einnig væri hægt að stofna sjálfstæð útibú Impru eða frumkvöðlasetur í samvinnu við atvinnuþróunarfélög í öllum landshlutum eins og starfsmenn ITÍ hafa bent á. Af fyrirliggjandi gögnum og viðtölum við starfsmenn ITÍ má álykta að starfsemi Impru sé aðeins að hluta bundin við höfuðborgarsvæðið og aðra starfsemi ITÍ. Almenn upplýsingamiðlun og ráðgjöf á sviði atvinnurekstrar og Evrópumála og umsýsla vegna styrkja og átaksverkefna á vegum Nýsköpunarsjóðs og ITÍ, geta varla talist staðbundin við höfuðborgarsvæðið. Hins vegar má benda á að rekstur núverandi

frumkvöðlaseturs í Reykjavík hefur skilað miklum árangri og að mestu nýst sprotafyrirtækjum á höfuðborgarsvæðinu. Þannig væri hægt að nota þessa reynslu sem fyrirmynd við að koma á fót frumkvöðlasetrum úti á landi og þjálfa upp nýja starfsmenn eða færa til hluta þeirra sem nú starfa hjá Impru.
Þegar hlutverk og starfsemi Impru eru borin saman við Byggðastofnun þá kemur ýmislegt sameiginlegt í ljós, þar sem báðar stofnanir hafa meðal annars það hlutverk að stuðla að nýsköpun í atvinnulífinu og treysta byggð. Byggðastofnun hefur umsjón með starfi atvinnuráðgjafa á landsbyggðinni og veitir þeim bæði ráðgjöf og stuðning líkt og Impra. Atvinnuþróunarfélögin veita síðan fyrirtækjum á landsbyggðinni ýmsa ráðgjöf, aðstoða við undirbúning umsókna, standa fyrir námskeiðahaldi, t.d. um stofnun fyrirtækja, og vinna að atvinnuþróunarverkefnum svipuðum þeim sem Impra stendur fyrir. Þá veitir Byggðastofnun styrki til nýsköpunar, t.d. varðandi vöruþróun, markaðssetningu, ferðaþjónustu og útflutning, sem svipar mjög til þeirra styrkja og fjármögnunarverkefna sem Impra hefur umsjón með í samvinnu við Nýsköpunarsjóð.
Það kæmi því alveg til greina að kanna forsendur fyrir sameiningu upplýsinga- og ráðgjafahluta Impru og Byggðastofnunar, en einnig að athuga aðra kosti eins og t.d.nána samvinnu við menntastofnun á háskólastigi þannig að fagleg þekking gæti nýst varðandi mat á umsóknum og ráðgjöf út í atvinnulífið.
Hér skal þó bent á að menntunar- og sérfræðistig starfsmanna er nokkuð hátt, bæði hjá Impru og fræðsludeild, og erfitt er um það að segja hvort starfsmenn geti hugsað sér að flytja með stofnuninni ef af yrði. Menntun starfsmanna er hins vegar mjög fjölbreytt og ekki annað að sjá en að fólk með ólíkan bakgrunn geti sinnt þeim störfum sem unnin eru við deildina.
Einnig er nauðsynlegt að minnast hér á umræðuna um sameiningu stofnana innan stoðkerfis atvinnulífsins á Íslandi, sem starfsmenn ITÍ og margra annarra stofnanna ræddu um í viðtölum við ráðgjafa PwC. Með stoðkerfi er átt við allar stofnanir sem stunda rannsóknir og þróunarstarf og veita ráðgjöf og fjármagna framfaraverkefni í atvinnulífinu, en þetta eru meðal annars ITÍ, RB, RALA, RF, Hafrannsóknastofnun, Orkustofnun, Veiðimálastofnun, Skógrækt ríkisins, Hollustuvernd, Náttúrufræðistofnun, Byggðastofnun, RANNÍS og Útflutningsráð. Ástæða er til að kanna í fullri alvöru hvaða möguleikar eru þar fyrir hendi, en frumvinna á þessu sviði fór fram á vegum RANNÍS 1998-1999 að beiðni menntmálaráðherra. Niðurstöður er að finna í skýrslu RANNÍS sem nefnist „Samstarf til sóknar“[2], og eru dregnar upp nokkrar áhugaverðar tillögur, sem meðal annars beinast að því að treysta atvinnulífið á landsbyggðinni. Þar segir meðal annars að gera þurfi „ráð fyrir að starfsmenn stofnana yrðu í umtalsverðum mæli staðsettir á völdum stöðum á landsbyggðinni, - „**byggðasetrum**“ þar sem starfsemin byggðist á þörfum eða aðstæðum viðkomandi svæðis til rannsókna. Jafnframt yrði hver stofnun að móta sína byggðastefnu...“.[3] Að lokum skal vitnað til og tekið undir stefnuyfirlýsingu núverandi ríkisstjórnar þar sem markmið hennar eru meðal annars sögð vera að „vinna áfram að nýskipan í ríkisrekstri, m.a. með auknum útboðum, sameiningu stofnana,... endurskoða lög um Stjórnarráð Íslands, skipan ráðuneyta og verkefni þeirra, þar sem hliðsjón verði höfð af breyttum aðstæðum í þjóðfélaginu.[4] Heildar endurskipulagning stoðkerfisins gæti e.t.v. auðveldað flutning jafnt núverandi sem nýrrar starfsemi að hluta eða í heild út á land.

[2] Sjá RANNÍS, “*Samstarf til sóknar*”, desember 1999. Tillögur menntamálaráðherra um aukið samstarf rannsóknastofnana.
[3] Sjá sömu heimild bls. 6.
[4] Ríkisstjórn Íslands, maí 1999, *“Í fremstu röð á nýrri öld – Stefnuyfirlýsing ríkisstjórnar Sjálfstæðisflokks og Framsóknarflokks”*,bls. 2.

3.4 Löggildingarstofa (LS)

Tilfærsla verkefna:
Lagt er til af starfsmönnum LS að varðveisla landsmæligrunna verði flutt af höfuðborgarsvæðinu út á land, þar sem starfsemin krefst stöðugleika í ytra umhverfi, og má ekki við neinum breytingum t.d. vegna, veðurs, skjálfta eða loftþrýstings. Varðveislan krefst sérhannaðs húsnæðis og þar sem flutningar eru fyrirhugaðir þá er eðlilegt að kanna möguleika á staðsetningu utan höfuðborgarinnar.
Löggildingu vigtarmanna væri hægt að færa frá stofnuninni til menntastofnunar sem fengi leyfi til slíkrar löggildingar. Hér er þó aðeins um þriðjung úr stöðugildi að ræða. Gerð og túlkun reglna hjá rafmagnsöryggisdeild er ekki staðbundin og því hægt að færa til einkaaðila eða menntastofnunar, sem gæti verið úti á landi.

Tillögur PwC
Full ástæða er til að kanna betur möguleika og kostnað við að flytja varðveislu landsmæligrunns út á land, þar sem það er beinlínis talið æskilegt og þar sem flutningar og framkvæmdir við nýtt húsnæði standa fyrir dyrum.
Áhugavert er að athuga hvort einhver menntastofnun á landsbyggðinni hefði áhuga á að taka við námskeiðum vegna löggildingar vigtarmanna. Þó aðeins sé um hluta úr stöðugildi að ræða, þá gæti sá möguleiki verið fyrir hendi að sama menntastofnun tæki að sér gerð og túlkun reglna fyrir Löggildingarstofu og e.t.v. má finna sambærileg verkefni á sviði eftirlits, vottunar og túlkunar hjá öðrum stofnunum. Einnig er sá möguleiki fyrir hendi að störf sem þessi mætti hýsa hjá útibúi(um) Vinnueftirlitsins á landsbyggðinni.
Það skal einnig tekið fram að starfsmenn Löggildingarstofu bentu á fjölmarga aðra möguleika á úthýsingu eða tilfærslu verkefna sem e.t.v. væri eðlilegt að aðrar stofnanir eða einkaaðilar sinntu, en eru hins vegar meira og minna bundin við höfuðborgarsvæðið. Um það verður fjallað í Viðauka A.

3.5 Orkustofnun (OS)

Tilfærsla stofnunar:
Stærsti hlutinn af viðskiptum Orkustofnunar er við fyrirtæki og stofnanir á Suðvesturlandi. Að auki eru umsvif stofnunarinnar talsverð á hálendi landsins og víða á landsbyggðinni. Þannig er ekki hægt að segja að starfsemin sé fremur háð höfuðborgarsvæðinu en öðrum landshlutum. Hins vegar verður að hafa það í huga að menntunarstig og sérþekking starfsmanna er óvenju hátt. Flutningur allrar stofnunarinnar út fyrir höfuðborgarsvæðið er því örðugleikum bundinn og yrði að ganga úr skugga um að sem flestir starfsmenn flyttust með henni, þar sem langan tíma tæki að byggja upp, utan höfuðborgarsvæðisins, þann þekkingarkjarna á sviði orkumála sem starfsemin byggir á.

Tilfærsla deilda og verkefna:
Megin einingar Orkustofnunar starfa nú þegar mjög sjálfstætt og er orkumálahlutinn óháður orkurannsóknarhlutanum. Rannsóknarhlutinn starfar á forsendum markaðarins og aflar eigin tekna með útseldri vinnu. Þessum hluta mætti því breyta í hlutafélag, einkavæða eða úthýsa beint til starfandi fyrirtækja (á sviði orkumála, verkfræði og ráðgjafar), hvort sem væri á landsbyggðinni eða höfuðborgarsvæðinu. Í þessu sambandi er vert að benda á að unnið er að tillögum um framtíðarskipulag

raforkuflutnings og í kjölfarið mun frumvarp um ný raforkulög líta dagsins ljós. Þar er meðal annars tekið mið af tilskipun ESB á þessu sviði, þar sem markmiðið er meðal annars að aðgreina samkeppnisþættina (vinnslu og sölu) frá sérleyfisþáttunum (flutningi og dreifingu) þar sem erfitt er að koma við samkeppni.[5] Það má því búast við að miklar breytingar verði á orkumarkaði hér á landi og því ekki ólíklegt að einhver endurskipulagning fari fram samhliða því í stjórnsýslu orkumála.
Með breyttum orkulögum kann að verða gengið enn lengra í þessum aðskilnaði enda mun koma til álita að færa í auknum mæli stjórnssýslu- og eftirlitsverkefni til orkumálahlutans í nýrri skipan orkumála. Með þetta í huga ætti að vera mögulegt að reka einstaka hluta stofnunarinnar á ólíkum stöðum. Miðað við hlutverk og starfsemi eininga stofnunarinnar virðist þá vænlegast að flytja Vatnamælingarnar. Á hitt verður þó að líta að starfsemi Vatnamælinga er mjög sérhæfð og menntunar- og sérþekkingstig starfsmanna hátt. Flyttust þeir ekki með einingunni er líklegt að það muni taka langan tíma að manna hana á ný. Á hinn bóginn ætti að vera auðvelt og skynsamlegt að efla útibú Vatnamælinga á Egilsstöðum og jafnvel færa meira af verkefnum Vatnamælinganna út á land. Eins og fyrr segir mun orkumálahluti Orkustofnunar væntanlega fá ný eða aukin verkefni. Það leiðir trúlega til þess að starfsemina þurfi að stokka upp. Þar með gætu verið forsendur fyrir uppbyggingu starfseminnar utan höfuðborgarsvæðisins að hluta til eða í heild, en þó ber að taka fram að einingunni er ætlað að starfa náið með iðnaðarráðuneytinu og ýmsum öðrum stofnunum sem nú eru á höfuðborgarsvæðinu, þannig að staðsetning utan þess gæti reynst örðugleikum bundin.
Útgáfumál OS eru einnig dæmi um verkefni sem mætti færa út fyrir stofnunina og að auki framhaldsúrvinnsla gagna og viðhald gagnagrunna.

Tillögur PwC

Skynsamlegast er að bíða eftir nýjum orkulögum og miða endurskipulagningu stofnunarinnar við þær kröfur og þarfir sem þar munu koma fram. Ef ástæða þykir til að aðskilja t.d. orkumálahluta og orkurannsóknahluta, þá gefst greinilega tækifæri til að staðsetja einstakar einingar eins og t.d. Vatnamælingar á landsbyggðinni og efla t.d. þá starfsemi sem Orkustofnun er þegar með á Egilsstöðum og Akureyri.
Erfitt er um það að spá hversu mörg störf væri hægt að flytja frá höfuðboragrsvæðinu og út á land, þar sem mörgum spurningum er ósvarað um framtíðarskipulag Orkustofnunar og stjórnsýslu orkumála almennt. Hjá Vatnamælingum starfa nú22 fastráðnir starfsmenn auk 18 lausráðinna starfsmanna sem eru verkefnaráðnir.
Hjá orkumálahluta, yfirstjórn og sameiginlegri skrifstofu eru 26,8 stöðugildi, en hafa ber í huga að menntunar- og sérfræðistig þeirra er mjög hátt. Eftir því sem næst verður komist eru a.m.k. 80% starfsmanna með háskólamenntun og þar af margir með doktorspróf. Hins vegar má velta því fyrir sér hvort svo hátt menntunarstig sé nauðsynlegt til að sinna þeim verkefnum sem orkumálahlutanum er ætlað. Ef til flutnings kæmi er mjög mikilvægt að velja staðsetningu með þeim hætti að sem flestir starfsmenn flyttust með stofnuninni.
Að auki er lagt til að Orkustofnun leitist við að úthýsa ýmsum stoðverkefnum í samræmi við aðrar stofnanir iðnaðar- og viðskiptaráðuneytisins. Þar er m.a. átt við úrvinnslu gagna, viðhald gagnagrunna og útgáfumál, en hluta af þessum verkefnum hefur ekki verið hægt að sinna á OS vegna anna við önnur verkefni.

[5] Fréttabréf iðnaðar- og viðskiptaráðuneytisins, maí 2000.

3.6 Rannsóknastofnun byggingariðnaðarins (Rb)

Tilfærsla verkefna:
Að mati starfsmanna RB er sá möguleiki fyrir hendi að úthýsa mætti útgáfumálum og fræðslumálum stofnunarinnar.

Tillögur PwC
Ástæða er til að kanna betur möguleika og kostnað við að úthýsa útgáfu- og fræðslumálum, enda verði það gert samhliða tilfærslu samsvarandi verkefna annarra ríkisstofnanna eins og nefnt hefur verið hér að framan.
Verkefni Rb eru að hluta bundin höfuðborgarsvæðinu. Taka verður tillit til þess að stofnunin þarf á nokkrum tækjum og sérhönnuðu húsnæði að halda sem nú er bundið við Keldnaholt. Flutningur RB yrði því að öllum líkindum nokkuð kostnaðarsamur, en á móti kæmi væntanlega sala eigna á góðum stað á höfuðborgarsvæðinu. Menntunar- og sérfræðistig starfsmanna er mjög hátt. Að minnsta kosti 60% starfsmanna hafa háskólamenntun og þar af flestir á sviði verkfræði og raunvísinda.
Áður hefur verið minnst á umræður um sameiningu rannsóknastofnana atvinnuveganna og því er sérstök ástæða til að kanna hagkvæmni þess að sameina RB og Efnis- og umhverfistæknisvið Iðntæknistofnunar, þar sem svipuð starfsemi virðist fara þar fram. Um er að ræða rannsóknir, greiningar, eftirlit og ráðgjöf varðandi notkun á steinsteypu, jarðefnum og lagnaefnum hjá RB en varðandi notkun á málmum, keramiki, plastefnum og fleiri efnum hjá ITÍ. Ef af slíkri sameiningu gæti orðið má ætla að hluti starfseminnar gæti flust út á land, en erfitt er um það að segja hvað það gætu orðið mörg störf.

3.7 Samkeppnisstofnun

Tilfærsla verkefna:
Í samtölum við starfsmenn Samkeppnisstofnunar komu fram ýmsir möguleikar á að vinna verkefni úti á landi eins og til dæmis útgáfu, úrvinnslu gagna, eftirlit með útgáfu auglýsingabæklinga, auglýsingum í landsmálablöðum og eftirlit með auglýsingum á internetinu. Þá hafa verið misbrestir á eftirliti með samkeppnisháttum á landsbyggðinni almennt. Stofnunin hefur gert samninga við aðila utan höfuðborgarsvæðisins um þýðingarvinnu sem hefur verið að aukast.

Tillögur PwC
Kanna þyrfti hagkvæmni þess að stofna lítið útibú stofnunarinnar á landsbyggðinni sem hefði með höndum eftirlit með auglýsingum í landsmálablöðum, auglýsingum á internetinu, auglýsingabæklingum, útgáfumálum, verðkannanir á landsbyggðinni og sinnti einnig öðrum tilfallandi verkefnum Samkeppnisstofnunar. Það skal hins vegar tekið fram að áðurnefndum verkefnum er lítið eða ekkert sinnt hjá stofnuninni í dag þar sem fjárveitingar hafa ekki dugað til þess að sinna öllum lögbundnum verkefnum stofnunarinnar. Það er því ljóst að koma þarf til viðbótarfjárveiting eða áherslubreyting í forgangsröðun stofnunar til þess að unnt verði að færa þessi verkefni út á landsbyggðina. Viðkomandi útibú gæti þá einnig tekið við eftirliti með auglýsingum í öllum fjölmiðlum, dagblöðum, útvarpi og sjónvarpi, enda slík vinna ekki bundin við höfuðborgarsvæðið nema að takmörkuðu leiti. Einnig gæti hugsast að úthýsa þessum verkefnum til starfandi fyrirtækja á landsbyggðinni, ef það stríðir ekki gegn lögum og siðferði.

Hvað þýðingarvinnu snertir má nefna þann möguleika að nýta Túlkaþjónustu nýbúa sem hægt hefur verið að fá í gegnum Upplýsingaþjónustu nýbúa í Reykjavík. Á landsbyggðinni eru víða stórir hópar nýbúa og meðal þeirra er fólk sem hefur hæfileika í að túlka og þýða á milli tungumála. Þetta fólk mætti virkja í þessa vinnu þar sem þörf er á og því verður við komið, en halda verður í heiðri samkeppnislög og kröfur um löggilta skjalaþýðendur.
Hafa skal í huga að hér er að hluta um lögbundið eftirlit á landsbyggðinni að ræða þannig að einnig má líta á þessa tillögu sem réttlætismál fyrir landsbyggðina. Benda má á að niðurstöður rannsókna á búferlaflutningum gefa til kynna að vöruúrval og verðlag í heimabyggð skiptir verulegu máli í hugum fólks þegar það nefnir ástæður fyrir brottflutningi af landsbyggðinni.[6] Samkvæmt þessu má álykta að lögbundið verðlagseftirlit á landsbyggðinni sé mjög mikilvægt í því augnamiði að draga úr fólksflótta og fjölgun íbúa.

3.8 Samandregnar tillögur.

Það er ávallt spurning hvar mörkin eigi að liggja varðandi tilfærslu einstakra stofnana eða verkefna út á land. Hér eru dregnar saman þær tillögur og hugmyndir sem fram hafa komið eftir því hversu langt þær ganga eða hversu róttækar þær eru:

A. **Hugmyndir og tillögur sem fram komu í viðtölum við starfsmenn þeirra stofnana sem þátt tóku í verkefninu.**

   Verkefni: Starfsmenn flestra stofnana bentu á að hægt væri að úthýsa ýmsum stoðverkefnum, eins og símavörslu, úthringingum, þýðingum, útgáfu- og kynningarmálum, gagnaskráningu, úrvinnslu og viðhaldi gagnagrunna, án þess að það hefði áhrif á starfsemi stofnana.

   Margir bentu á að nauðsynlegt eða gagnlegt væri að stofna útibú á landsbyggðinni til að færa þjónustuna nær viðskiptavinum þar auk þess sem ýmis verkefni væru bundin við landsbyggðina.

   Nokkrir bentu á verkefni sem betur mætti sinna á landsbyggðinni eða möguleika á tilfærslu verkefna á sviði eftirlits, mælinga og fræðslumála.

B. **Hugmyndir starfsmanna stofnana ásamt tillögum ráðgjafa PwC að teknu tilliti til reynslu af flutningi annarra stofnana út á land.**

   Verkefni: Símaþjónustu, útgáfu- og kynningarmálum, viðhaldi heimasíðna og gagnagrunna, gagnavinnslu og þýðingarvinnu allra stofnana sem heyra undir iðnaðar- og viðskiptaráðuneytið, verði úthýst til einnar eða fleiri stofnana eða fyrirtækja á landsbyggðinni, þar sem því verður viðkomið.

   Kannað verði í hve miklum mæli menntastofnanir á háskólastigi og framhaldsskólar á landsbyggðinni geta tekið að sér námskeiðahald fyrir opinberar stofnanir, eins og í tilfelli ITÍ og Löggildingarstofu sem nefnt hefur verið hér að framan.

[6] Sbr. Stefán Ólafsson, 1997, *Búseta á Íslandi: Rannsókn á orsökum búferla*, www.bygg.is (04.10.2000)

<u>Tafla 3.1.</u> Dæmi um aðila á landsbyggðinni sem gætu tekið við verkefnum stofnana

Flokkun	Stofnanir/sveitarfélög	Fyrirtæki	Samtök
Útgáfa Upplýsingatækni Eftirlit Námskeið/ fræðsla	Skattstofur Vinnueftirlit Vinnumálastofnun Útibú (t.d. OS) Menntastofnanir	Útgáfufyrirtæki Fjarvinnslufyrirtæki Ráðgjafafyrirtæki Upplýsingatækni og fjarfundabúnaður Löggiltir þýðendur	Atvinnuþróunarfélög Neytendasamtök Nýbúamiðstöð

Athugað verði hvaða eftirlitsstofnanir á landsbyggðinni, einstök útibú eða fyrirtæki geti tekið við ýmsum eftirlits-, prófunar- og mælingaverkefnum fyrir stofnanir á höfuðborgarsvæðinu, t.d. Löggildingarstofu, Fjármálaeftirlit, Samkeppnisstofnun, Iðntæknistofnun og Orkustofnun. Til dæmis mætti hugsa sér að skattstofur og neytendasamtök taki að sér fjármála-, verðlags- og auglýsingaeftirlit, útibú Vinnueftirlits og Vinnumálastofnunar gætu tekið að sér ýmis verkefni fyrir Löggildingarstofu og fleiri aðila og efla mætti þau útibú eða það samstarf sem Orkustofnun og Iðntæknistofnun hafa á landsbyggðinni. Einnig er lagt til að leitað verði til fyrirtækja, atvinnuþróunarfélaga og einstaklinga á landsbyggðinni sem hafa burði og vilja til þess að taka við áðurnefndum verkefnum.

Lagt er til að gerð verði hagkvæmnisathugun á því að flytja starfsemi Einkaleyfastofu út á land. Þá er ástæða til að kanna hagkvæmni þess að flytja Vatnamælingar og e.t.v. fleiri einingar Orkustofnunar út á land, enda verði það gert í samræmi við ný orkulög og hugsanlega endurskipulagningu í stjórnsýslu orkumála. Ennfremur er lagt til að kanna hagkvæmni þess að flytja hluta Impru og fræðslu- og ráðgjafadeild ITÍ út á land.

3.8.1 Hugleiðingar um frekari flutning verkefna og stofnana út á land

Vert er að skoða frekar ýmsar þær hugmyndir sem áður hafa verið settar fram um endurskipurlagningu stoðkerfis atvinnulífsins með tilheyrandi sameiningu rannsóknastofnana atvinnuveganna og fleiri stofnana, sem tilheyra mörgum ráðuneytum. Eins og áður hefur komið fram þá hefur þessi umræða verið lengi í gangi og er hún í fullu samræmi við stefnu núverandi ríkisstjórnar um sameiningu stofnana og ráðuneyta[7]. Slík endurskipulagning gæti tekið til eftirtalinna stofnanna: ITÍ, RB, RALA, RF, Hafrannsóknastofnunar, Orkustofnunar, Veiðimálastofnunar, Skógræktar ríkisins, Veðurstofunnar, Hollustuverndar, Náttúrufræðistofnunar, Byggðastofnunar, Rannsóknarráðs, Útflutningsráðs, háskólastofnanna og fleiri stofnana, sjóða og félaga, sem saman mynda stuðnings- og þjónustuumhverfi nýsköpunar og atvinnuuppbyggingar. Niðurstöður könnunar um samstarf þessara stofnana sýnir að þegar er fyrir hendi mikið formlegt samstarf, samnýting starfsfólks og mikill áhugi á frekara samstarfi[8].
Við vörpum því fram hér til umhugsunar að úr öllum þessum stofnunum væru myndaðar 4-5 nýjar einingar sem tækju tillit til þeirra breytinga sem hafa orðið og

[7] Ríkisstjórn Íslands, maí 1999, *"Í fremstu röð á nýrri öld – Stefnuyfirlýsing ríkisstjórnar Sjálfstæðisflokks og Framsóknarflokks"*,bls. 2.
[8] Halldór Jónsson, desember 1999, "*Samstarf rannsóknastofnana – Niðurstöður könnunar*". Hluti af skýrslu RANNIS, *Samstarf til sóknar.*

munu verða í starfsumhverfi og samkeppnisþáttum í íslensku atvinnulífi, með faglegar áherslur á eftirfarandi sviðum:

Matvælaiðnaður og líftækni
- Sjávarútvegur og fiskvinnsla
- Landbúnaður
- Líftækni til iðnaðar

Þekkingariðnaður og þróunarmál
- Upplýsinga- og fjarskiptatækni
- Heilbrigðistækni
- Markaðsmál og viðskipti
- Byggðaþróun

Orkumál og stóriðja
- Nýting vatnsafls og jarðvarma
- Orkurannsóknir
- Stóriðja

Umhverfismál
- Auðlindir hafsins (hafrannsóknir)
- Auðlindir á landi
- Umhverfis-, loftlags og veður rannsóknir

Endurskipulagning af þessu tagi gæti verið aðlögun að þeim breytingum sem hafa átt sér stað í atvinnulífinu og hagkerfinu undanfarin ár og áratugi. Hið nýja stoðkerfi yrði meira í takt við nútímann og nýjar faglegar einingar ættu að hafa alla burði til að bæta þjónustu og skilvirkni stofnana miðað við núverandi kerfi. Þar að auki gæfust ný tækifæri á að færa einingar og verkefni út á land og með nútímatækni er ekkert því til fyrirstöðu að ákveðnar fageiningar væru á fleirum en einum stað á landinu. Greina þyrfti ákveðna þekkingar- og atvinnukjarna á landsbyggðinni með það að markmiði að staðsetja hluta af ofangreindum fageiningum (stofnunum) þar.
Forsendan fyrir því að slíkt sé framkvæmanlegt er að gerðar verði ítarlegar staðarvals- og hagkvæmniathuganir þar sem athugaðir verða þættir eins og samsetning atvinnulífs og þekkingar á viðkomandi svæði, samgöngur og fjarskipti, félagsleg aðstaða, auk hagkvæmni vegna flutninga þar sem m.a. verður að horfa á aðstöðu-, launa og flutningskostnað og áhrif flutninga á tekjumyndun viðkomandi stofnunar. Slíkar athuganir þyrfti reyndar að gera vegna flutnings stofnana almennt út á land.

4 Greining stofnana

4.1 Einkaleyfastofa

4.1.1 Hlutverk

Hlutverk Einkaleyfastofu (ELS) er „að fara með málefni einkaleyfa, vörumerki, hönnunarvernd og önnur hliðstæ ð réttindi sem kveðið er á um í lögum, reglum og alþ jóðasamningum um vernd eignarréttinda á sviði iðnaðar.“[9] Einnig að veita einstaklingum, stofnunum og fyrirtæ kjum ráðgjöf vegna hugverkaréttinda og stuðla að aðgengi almennings að nýrri tæ kni og þ ekkingu. Hjá ELS vinna átján starfsmenn.

4.1.2 Verkefnagreining

Kaflinn um verkefnagreiningu er samantekt viðtala við þ á tvo starfsmenn stofnunarinnar sem kallaðir voru til í samráði við forstjóra sem einnig kom til viðtals. Einnig er stuðst við greinargerð sem ELS sendi að beiðni PwC sem er yfirlit yfir starfsemi og rekstur stofnun-arinnar.

Mynd 4.1 **Skipurit ELS**

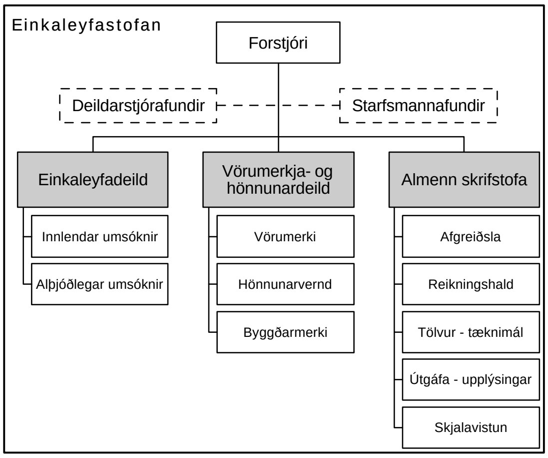

Samkvæ mt skipuriti eru deildir ELS þ rjár, en þ æ r eru einkaleyfadeild, vörumerkja- og hönnunardeild og almenn skrifstofa. Í kjölfar athugana og úttekta sem fólust í viðtölum, skjalarýni og öðrum athugunum, hafa ráðgjafar PwC tekið saman þ æ r upplýsingar sem hér fara.

4.1.3 Viðskiptavinir Einkaleyfastofu

Í töflu 4.1 er birt yfirlit yfir helstu viðskiptavinahópa ELS, þ .e. þ á sem ELS veitir þ jónustu og á mest samskipti við.

Tafla 4.1. Helstu viðskiptavinahópar ELS.

Kaupendur	Notendur	Stjórnsýslan	Aðrar stofnanir
Umboðsmenn fyrirtækja, stofnana og einstaklinga	Almenningur	Iðnaðar- og viðskiptaráðuneyti	Tækni- og rannsókarstofnanir ríkisins
Innlend fyrirtæki, stofnanir og einstaklingar	Fyrirtæki í iðnaði og viðskiptum	Fjármálaráðuneyti	Samkeppnisstofnun
Alþjóðastofnanir	Samtök umboðsmanna, hugvitsmanna og áhugaaðila	Alþingi	Sérfræðingahópur EFTA/ESB um hugverkaréttindi
		Áfrýjunarnefnd	Alþjóðaviðskipta-stofnunin (WTO)

Heimild: Viðtöl við starfsfólk Einkaleyfastofu.

[9] Sjá „Árangursstjórnunarsamnningur við Einkaleyfastofu“ (2000)

ELS þjónar einkum fyrirtækjum, einstaklingum (þ.á.m. frumkvöðlum), samtökum, rannsóknastofnunum atvinnuveganna og háskólum. Þessir aðilar eða umboðsmenn þeirra heimsækja stofnunina til að sækja um skráningu hugverkaréttinda og til að þiggja ráðgjöf. Umboðsmenn erlendra fyrirtækja eru nær undantekningarlaust staðsettir á Reykjavíkursvæðinu. Nálægðin við stærstu viðskiptahópana er talin hafa töluverða þýðingu fyrir viðskiptavini og skilvirkni stofnunarinnar. Nálægð við ráðuneyti og stofnanir og gott aðgengi að þeim telst einnig kostur í þessu samhengi.

4.1.4 Deildir

Einkaleyfadeild
Verkefni einkaleyfadeildar eru: móttaka einkaleyfisumsókna, rannsóknir (s.s. vegna formskilyrða og nýnæmisathugana), bréfaskriftir vegna annmarka á umsóknum, veiting og endurnýjun einkaleyfa; ráðgjöf, upplýsingagjöf og fræðsla.
Einkaleyfadeild á við of mikla eftirspurn eftir þjónustu að glíma. Þetta stafar einna helst af því að fjöldi umsóka hefur sl. tvö ár farið langt fram úr því sem áætlað var. Til að bæta úr þessu þarf að ráða fleira sérhæft starfsfólk til starfa (með háskólamenntun á sviði tæknifræði, verkfræði, efnafræði eða lyfjafræði). Starfsemi Einkaleyfastofu er mjög sérhæfð og því er nauðsynlegt að starfsfólkið hafi sérmenntun og reynslu til að miðla þekkingu um einkaleyfakerfið til atvinnulífsins. Gæði umsókna frá íslenskum fyrirtækjum hafa aukist verulega á síðustu árum (færri ágallar og minni bréfaskriftir) og á þann hátt verið eins konar mótvægi við álag vegna sífellt vaxandi fjölda umsókna.
Einkaleyfadeild er talin vera staðbundin á höfuðborgarsvæðinu vegna þess að starfsemin krefst sérhæfðs mannafla og vegna þess að viðskiptavinir einkaleyfadeildar eru staðsettir á höfuðborgarsvæðinu og nálægð við viðskiptavini er stofnuninni mikilvæg. Landfræðileg nálægð við stærstu viðskiptavini hefur kosti að því leyti að styttra er að sækja fyrir viðskiptavini sem þurfa að koma á stofnunina til að skoða aðgengilegar (birtar) umsóknir. Þetta kann hins vegar að breytast þegar umsóknir verða komnar á rafrænt form og nútíma upplýsinga- og fjarskiptatækni verður nýtt til fullnustu.
Einkaleyfadeild sinnir þeim fimm meginverkþáttum sem tilgreindir voru að ofan og eru þeir, og þar með starfsemi deildarinnar, almennt taldir órofa bundnir höfuðborgarsvæðinu. Þessu til rökstuðnings er bent á að allar umsóknir sem berast stofnuninni eru á pappírsformi. Pappírsformið er til komið af lagalegum og tæknilegum orsökum, t.d. eru umsóknareyðublöð á netinu ekki gagnvirk þannig að umsóknir geta ekki borist rafrænt. Að auki er þess krafist að umsóknir séu undirritaðar en rafrænar undirskriftir eru enn ekki verið tæknilega mögulegar ennþá.
Einkaleyfadeild rækir rannsóknarhlutverk sitt að hluta á stofnuninni sjálfri (rannsókn á formsatriðum og nýnæmisrannsókn á íslensku efni) og með því að senda umsóknargögn til Danmerkur þar sem fram fer rannsókn á nýnæmi og einkaleyfishæfi þeirrar tækni sem lýst er í viðkomandi umsóknMeðhöndlun umsókna, fyrir og eftir rannsókn, fylgja umtalsverðar bréfaskriftir og gagnkvæm upplýsingaskipti, m.a. þegar vekja þarf athygli umsækjenda á ágöllum varðandi frágang og framsetningu. Ráðgjafarhlutverk deildarinnar nær til alls landsins og marghátttuð ráðgjöf er veitt aðilum hvarvetna á landinu með símtölum og sendingu gagna, ýmist rafrænt eða í pósti.
Einkaleyfadeild verður að telja óaðskiljanlegan hluta af stofnuninni, m.a. vegna þess að við sérhæfð verkefni, svo sem varðandi lögfræðileg álitamál og úrskurði, nýtir

stofnunin sérfræðinga sína milli fagsviða. Þetta skýrist af því hve stofnunin er þrátt fyrir allt fámenn þótt hún hafi vaxið ört síðustu árin í samræmi við aukin verkefni.

Vörumerkja- og hönnunardeild
Hlutverk vörumerkja- og hönnunardeildar er að fara með málefni vörumerkja (þ.e. innlendar og alþjóðlegar umsóknir), málefni hönnunarverndar og byggðamerkja. Vörumerkja- og hönnunardeild annar vel framboði verkefna enda er leitast við að ráða fólk til starfa nokkurn veginn í takt við fjölgun verkefna. Framboð verka er hins vegar misjafnlega mikið þegar litið er til einstakra þátta deildarinnarMeð sömu aukningu og verið hefur hvað varðar árlegan fjölda vörumerkjaumsókna er ljóst að áður langt um líður þarf að ráða fleira sérhæft fólk til starfa, m.a. til að aðstoða lögfræðinga deildarinnar. Aukningin stafar einkum af vaxandi fjölda alþjóðlegra umsókna í kjölfar aðildar Íslands að svonefndri Madrid-bókun um skráningu alþjóðlegra vörumerkja. Alþjóðlegar umsóknir teljast 57% af öllum vörumerkjaumsóknum sem berast. Að því er þessar umsóknir varðar ræður stofnunin ekki ferðinni hvað afgreiðsluhraða (fresti) varðar heldur verður þar að fylgja alþjóðlegum reglum.
Stærstur hluti starfsemi stofnunarinnar er tengdur þessari deild og lunginn af starfsfólkinu starfar við vörumerki. Um 300 umsóknir eru afgreiddar til birtingar í hverju tölublaði ELS tíðinda, u.þ.b. 150 innlendar og 150 erlendar, þar sem markið er sett á tvo úrskurði vegna álitamála í hverju blaði. Þessi málaflokkur er því krefjandi og vinnuálagið á lögfræðingana eykst þegar tímafrek ágreiningsmál vegna umsókna koma upp.
Ástæðurnar fyrir offramboði verkefna hjá vörumerkja- og hönnunardeild mjög skýrar og einnig hvernig mæta eigi þessari sívaxandi þörf, þ.e. með auknum mannafla og aukinni tækni.
Vörumerkja- og hönnunardeild annar vel framboði verka á sviði hönnunarverndar, þar sem umsóknir eru fáar, en þessi þáttur starfseminnar gæti farið vaxandi með nýjum áherslum og breyttum alþjóðasamningum (Haag-samningur) sem miða að alþjóðlegu umsóknarkerfi.
Fáar umsóknir berast vegna byggðamerkja og því lítið framboð verka en vel sinnt.

Vörumerkja- og hönnunardeild er
bundin höfuðborgarsvæðinu vegna þess hversu sérhæft starfsfólk er nauðsynlegt starfseminni, en einnig er vörumerkjaþáttur deildarinnar talinn staðbundinn vegna krafna viðskiptavina, þ.e. viðskiptavinir sem sækja þessa þjónustu eru staðsettir í Reykjavík og því fara samskipti og ráðgjöf stofnunarinar fram í Reykjavík. Hönnunarverndin er sömuleiðis talin bundin við höfuðborgarsvæðið vegna þess að þar eru notendur þjónustunnar. Stofnunin reiðir sig á sérhæft fólk til vinnu og þjónustu við viðskiptavini, s.s. upplýsingamiðlun vegna hönnunarverndar.

Almenn skrifstofa
Deildin er einskonar „stoðdeild“ fyrir fagdeildir stofnunarinnar. Verkefni hennar eru jöfnum höndum hefðbundin afgreiðslustörf (móttaka umsókna, innsláttur gagna, útskrift reikninga, símsvörun, póstþjónusta og minni háttar innkaup) og ýmiss konar sérhæfð vinna (netstjórn, reikningshald, mynd- og textaskönnun og upplýsingagjöf). Deildin er með vissum hætti „andlit“ stofnunarinnar, því með móttöku umsókna og afhendingu gagna annast hún almenn samskipti við umsækjendur hugverkaréttinda eða umboðsmenn þeirra.
Verkefni deildarinnar mótast verulega af umfangi verkefna hjá fagdeildunum tveimur. Til að mæta tímabundnum álagstoppum hleypur starfsfólk á vörumerkja- og

hönnunardeild undir bagga, t.d. við afgreiðslustörf. Þetta skapar í senn tilbreytingu og gefur viðkomandi starfsmanni innsýn í fleiri verkþætti en þá sem hann sinnir að jafnaði daglega. Jafnframt eykur þetta á sveigjanleika í starfsmannahaldi og auðveldar starfsemi deildarinnar, t.d. vegna barnsburðarleyfa, á orlofstíma eða þegar um veikindaforföll er að ræða.
Starfsemi deildarinnar og eðli hennar sem stoðdeildar hefur í för með sér að hún verður að starfa á sama stað og fagdeildirnar (einkaleyfa-, vörumerkja og hönnunardeild).

4.1.5 Upplýsingatæknin

- Upplýsingatæknin nýtist stofnuninni við rannsóknir sem gerðar eru á innanhússskrám.
- Allar umsóknir berast á pappírsformi, en netið er ekki brúklegt sem stendur því undirskriftir eru nauðsynlegar á öllum umsóknum, en rafrænar undirskriftir eru enn á rannsóknarstigi.
- Hins vegar má líta til framtíðar hvað umsóknarferlið varðar og lengi hafa verið í þróun aðferðir sem laga umsóknarferlið að möguleikum netsins, til dæmis vegna undirskrifta og við það myndi innfærsla falla út úr ferlinu. Þetta á við um alla þætti vörumerkja- og hönnunardeildar.

4.1.6 Flutningur (Úthýsing)

- Sveitastjórnarlög kveða á um að skráningu byggðamerkja skuli sinnt af Einkaleyfastofu sem hefur bent á að aðskilnaður byggðamerkjaskráningar frá annarri starfsemi stofnunarinnar myndi „hvorki valda röskun á annarri starfsemi Einkaleyfastofnunar né hafa teljandi áhrif á rekstur hennar.“[10] Slík færsla myndi þó kalla á þjálfun og nokkurn kostnað en Einkaleyfastofa er reiðubúin til að taka þátt í þessu verkefni.
- Einkaleyfastofa hefur lagt til að hún hefði fulltrúa á landsbyggðinni og eru atvinnuþróunarfélög nefnd í því sambandi. Þá býðst Einkaleyfastofa til að greiða laun slíks fulltrúa ef það gæti verið liður í tilraunaverkefni til skamms tíma.
- Einkaleyfastofa hefur gert tilraunir til kaupa þýðingarvinnu utan frá en sú viðleitni hefur ekki skilað árangri, m.a. vegna þess að undirverktakar hafa ekki staðið í skilum. Þrátt fyrir það eru lagðar fram tillögur að hálfu Einkaleyfastofu um frekari tilraunir til úthýsingar á tilfallandi verkefnum, s.s. vegna þýðingarvinnu, tækniþjónustu, funda og ráðstefna. Einnig eru útgáfumál nefnd þrátt fyrir að prófarkarlestur sé talinn bundinn við staðsetningu stofnunarinnar þar sem um lögfræðilegan prófarkarlestur starfsmanna er að ræða en ekki eingöngu málfarslegan en starfsmenn telja það ekki til hagræðingar.
- Við greiningu innan ELS er tekið fram að ekki sé unnt að flytja burt einstaka verkþætti í starfseminni án þess að því fylgi veruleg óhagkvæmi, og þar með tafir við meðferð mála, sem fyrst og síðast bitnar á viðskiptavinum í formi lakari þjónustu. Með fjölgun starfsfólks hefur reynst unnt að byggja upp rökrænt ferli verkefna (einn tekur við af öðrum) og jafnframt koma við gleggri verkaskiptingu en áður var mögulegt. Þetta var nauðsynlegt til að stytta afgreiðslutíma (t.d. á sviði vörumerkja) og hefur verið til mikilla hagsbóta fyrir viðskiptavini, jafnt innlenda sem

[10] „Hugmyndir Einkaleyfastofu um verkefni sem hugsanlega mætti ‘flytja’ út frá stofnuninni.“

erlenda (alþ jóðlegar skráningar). Úthýsing einstakra þ átta í samfelldu verkferli er þ ví bæ ði óskynsamleg og óhagkvæ m. Annað getur átt við um tilfallandi verkefni, s.s. varðandi aukna hagnýtingu upplýsingatæ kni eða tilfallandi prentverk (útgáfa ELS-tíðinda undanskilin). En einnig á þ essum sviðum eru flest öflugustu fyrirtæ kin (hugbúnaðarfyrirtæ ki, prentsmiðjurnar) staðsett á höfuðborgarsvæ ðinu. Í þ essum efnum ber þ ó (eins og áður getið) að líta til og fylgjast vel með þ róun sérhæ fðra þ jónustufyrirtæ kja á landsbyggðinni.

4.1.7 Niðurstöður

Á þ eim tveimur málasviðum sem eru umfangsmest í starfi stofnunarinnar (vörumerki og einkaleyfi) gilda alþ jóðlegir samningar og samkvæ mt þ eim er stofnunin skilgreind sem alþ jóðleg viðtökustofnun. Stofnuninni ber þ ví að veita viðskiptavinum sínum jafngóða þ jónustu, óháð þ ví hvort þ eir eru búsettir hér á landi eða erlendis, og óháð þ ví hvort þ eir búa í strjálbýli eða þ éttbýli.
Einkaleyfastofan hefur verið bundin við höfuðborgarsvæ ðið einfaldlega vegna starfseminnar, þ .e. viðskiptavinir stofnunarinnar eru lögfræ ðingar og aðrir starfsmenn sem koma í umboði íslenskra sem erlendra fyrirtæ kja og reka erindi sem varða lög um einkaleyfi, hönnunarvernd og vörumerki. Stæ rstur hluti viðskiptavina stofnunarinnar er á suðvesturhorni landsins. Aðilar innan stjórnsýslunnar, sem hún á mest samskipti við, hafa einnig flestir aðsetur í Reykjavík. Í ljósi þ essa virðist ekki fýsilegt að stofnunin yrði staðsett á öðrum stað. Hins vegar skal á þ að bent, sem segir í textanum um ELS hér að framan, að samskipti ELS við viðskiptavini fara fram skriflega, með umsóknum sem berast í pósti. Þar af leiðandi er staðsetning stofnunarinnar háð staðsetningu þ eirri sem býður þ á samsetningu mannafla sem stofnuninni er nauðsynlegur og greiðar póstsamgöngur. Jafnframt getur framþ róun í upplýsinga- og fjarskiptatæ kni, m.a. rafræ nar undirskriftir aukið möguleikana til þ ess að starfsemin verði staðsett utan höfuðborgarsvæ ðisins.
Einkaleyfastofa sér um eigin útgáfu sem er töluverður hluti starfseminnar, að gefa út tíðindi af einkaleyfum og vörumerkjum. Útgáfumál má hugsanlega flytja úr húsi að hluta.

<u>Mynd 4.2</u> Yfirlit ELS.

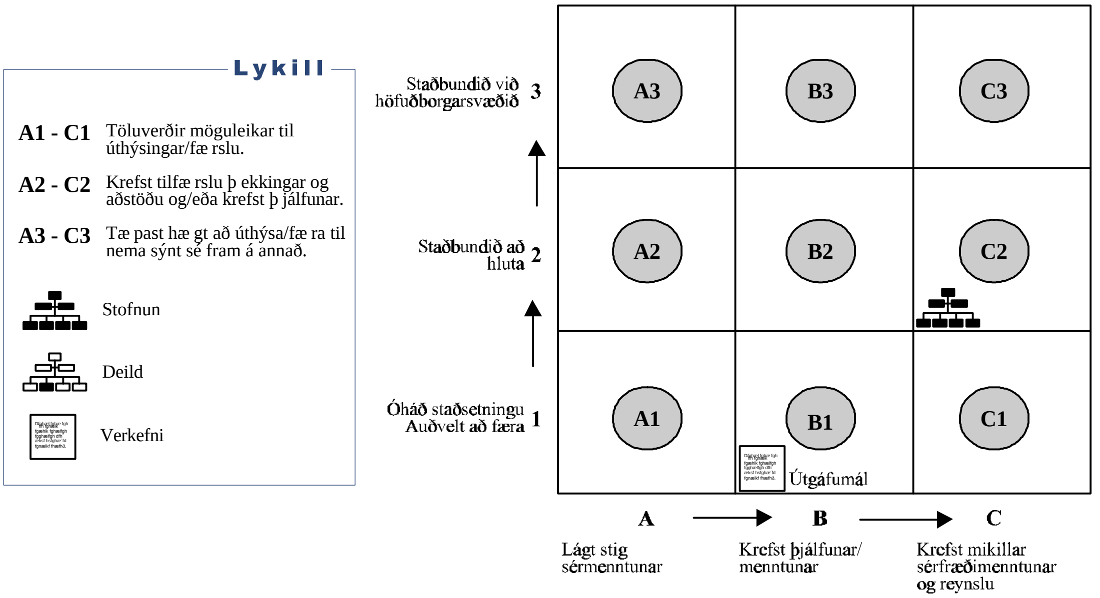

4.2 Fjármálaeftirlitið

4.2.1 Hlutverk

Hlutverk Fjármálaeftirlitsins (FME) er að „veita eftirlitsskyldum aðilum uppbyggilegt og markvisst aðhald og [styðja] við mótun á skilvirkri og traustri fjármálastarfsemi, þar sem áhersla er lögð á faglegt innra skipulag fjármálafyrirtækja. … FME hefur eftirlit með eftirlitsskyldum aðilum og rækir hlutverk sitt með því að fylgjast með því að starfsemi eftirlitsskyldra aðila sé í samræmi við lög, reglugerðir, reglur og samþykktir sem um starfsemina gilda og að öðru leyti í samræmi við heilbrigða og eðlilega viðskiptahætti.“[11] Umfjöllunin um FME er nokkuð frábrugðin þeirri sem birt er um aðrar stofnanir eins og sjá má í töflu 4.2. Stofnunin er ekki athuguð á grundvelli deilda heldur verkþátta, þar sem stofnunin er ekki aðgreind í eiginlegar deildir. Hjá FME vinna 24 starfsmenn.

4.2.2 Verkefnagreining

Mynd 4.3 Skipurit FME

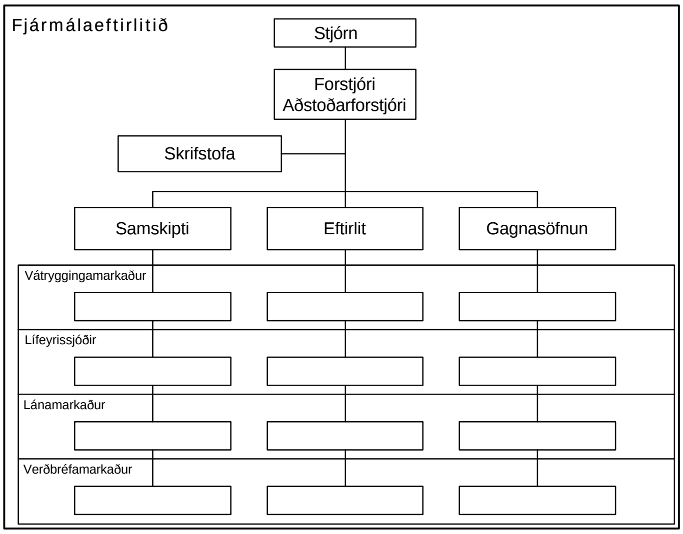

Skipurit FME er byggt upp þannig að sérhæfður mannafli stofnunarinnar nýtist sem best. Í því skyni eru settir upp verkefnahópar fyrir þau verk sem heyra undir stofnunina og til hennar berast. Yfir hvert verk er settur ábyrgðarmaður eða verkefnisstjóri sem stýrir verkefni og ákvarðar hver mannaflaþörfin er fyrir hvern verkþátt uns verkinu er lokið. Þar af leiðandi er stofnuninni ekki skipt í eiginlegar deildir sem ríkja yfir tilteknum málaflokkum og því miðast umfjöllunin hér um verksvið stofnunarinnar eins og þau eru skilgreind í töflu 4.2.

Tafla 4.2 Helstu verkþættir FME

Eftirlitsskyldir aðilar	Fjármálaumhverfið	Samstarfsaðilar	Erlent samstarf
Samskipti	Upplýsingamiðlun og kynning	Aðilar sem gegna hlutverki í stjórnsýslu og eftirliti	Innleiðing erlendrar reynslu á íslenskan fjármálamarkað
Meðferð upplýsinga	Þátttaka í umræðu	Samstarf við erlenda eftirlitsaðila	Trygging samræmis í löggjöf m.t.t. EES-samningsins
	Tillögugerð um mótun og aðlögun löggjafar		Þríþætt samstarf: - Bankaeftirlit - Verðbréfaeftirlit - Vátryggingaeftirlit

Heimild: Unnið úr kynningarefni FME frá fundi með ráðgjöfum PwC þann 25.9.2000

[11] Sjá „Um FME“, www.fme.is, [28.09.2000]

Stjórnskipulag FME byggir á skilgreiningu starfseminnar sem greind er í þ rjá eftirfarandi þ æ tti:

- „Eftirlit, en með þ ví er átt við meginstarfsemi Fjármálaeftirlitsins, þ .e. hvers konar eftirlit sem krefst sérfræ ðiþ ekkingar. Undir eftirlit falla einnig samskipti við eftirlitsskylda aðila.
- Gagnasöfnun, en með þ ví er átt við hvers konar reglulega gagnasöfnun og skráningu gagna, sem lögð eru til grundvallar eftirliti. Jafnframt er hér átt við vinnslu upplýsinga um eftirlitsskylda aðila sem veittar eru árlega.
- Samskipti, þ .e. öll samskipti við aðra aðila en eftirlitsskylda aðila. Má þ ar nefna samskipti við ráðuneyti og Alþ ingi vegna undirbúnings löggjafar, samskipti við aðrar stofnanir og erlend samskipti.“[12]

4.2.3 Eftirlitsskyldir aðilar

Í töflu 4.3 eru taldir upp eftirlitsskyldir aðilar sem heyra undir FME. Stofnunin ræ kir eftirlitshlutverk sitt með gagnasöfnun sem fer fram með heimsóknum og í höfuðstöðvum FME.

Tafla 4.3 Eftirlitsskyldir aðilar

1. Viðskiptabankar og sparisjóðir	6. Verðbréfasjóðir og rekstrarfélög verðbréfasjóða
2. Lánastofnanir aðrar en viðskiptabankar og sparisjóðir	7. Kauphallir og aðrir skipulagðir tilboðsmarkaðir
3. Vátryggingafélög	8. Verðbréfamiðstöðvar
4. Félög og einstaklingar sem stunda vátryggingamiðlun	9. Lífeyrissjóðir
5. Fyrirtæki í verðbréfamiðlun	10. Aðilar, aðrir en greinir í 1. tölul., sem heimild hafa lögum samkvæmt til að taka við innlánum.

Heimild. Verkefnavísar 2000, bls. 269

Um 40% gagnasöfnunar fer fram á vettvangi eftirlitsskyldra aðila en 60% í höfuðstöðvum FME. Sérfræ ðimenntun er ekki skilyrði til að sinna vettvangsheimsóknum og gagnasöfnun, en við söfnun gagna eru bundin 1,5 til 2 stöðugildi sem einnig sinna skráningu þ eirra. Hins vegar eru túlkun og úrvinnsla gagnanna verksvið sérmenntaðs starfsfólks. Með þ ví skipulagi sem FME beitir og birtir með skipuriti sínu hefur sérhæ fður mannafli stofnunarinnar nýst vel og annað **eftirspurn** sem lýtur að hlutverki stofnunarinnar. Til stendur að ráða fólk til starfa á haustdögum árið 2000 vegna mjög vaxandi fjölda verkefna og álags á stofnunina.
Þegar spurt er um **staðbundna** þ æ tti FME kemur fram að í eðli sínu er starfsemin ekki bundin við höfuðborgarsvæ ðið. Sá böggull fylgir þ ó skammrifi að önnur staðsetning hefur mun meiri kostnað í för með sér en núverandi fyrirkomulag. Einnig kemur fram að samskipti við eftirlitsskylda aðila eru mjög ríkur þ áttur í starfseminni og þ ar af leiðandi getur stofnunin ekki ræ kt hlutverk sitt eins og til er æ tlast.
Þrátt fyrir þ essa staðbundnu þ æ tti starfseminnar er á þ að bent að yfirferð skýrslna sé í sjálfu sér ekki staðbundin en í þ ví samhengi er horft til samsetningar þ ess hóps sem er eftirlitsskyldur. Eftirlitsskyldir aðilar sem heyra undir FME eru 171 talsins, en þ ar af eru 40 aðilar utan höfuðborgarinnar sem eru dreifðir um allt land. Meðal Eftirlitsskyldra aðila á landsbyggðinni eru um 20 sparisjóðir, lífeyrissjóðir og nokkur kaupfélög. Í ljósi þ essarar skiptingar milli landsbyggðar og höfuðborgarsvæ ðis og

[12] Sjá „Um FME“, www.fme.is, [28.09.2000]

þ ess að velta fjármagnsmarkaðarins fer meira og minna fram á höfuðborgarsvæ ðinu eru rök fyrir staðsetningu á höfuðborgarsvæ ðinu afar sterk.

4.2.4 Flutningur (úthýsing)

Verkefni FME hafa verið tilgreind að ofan og tekur greining flutningsverkefna mið af verkefnum og hlutverki stofnunarinnar.

- Starfsemi FME er talin bundin við höfuðborgarsvæ ðið vegna nauðsynlegrar nálæ gðar við „viðskiptavini“ sem eru samstarfsaðilar og eftirlitsskyldir aðilar.
- Greining leiðir í ljós að heimsóknir viðskiptavina eru tíðar, ýmist að eigin frumkvæ ði eða að beiðni FME. Þá eru kröfur viðskiptavina FME með þ eim hæ tti að landfræ ðileg fjarlæ gð milli FME og samskiptaaðila myndi hafa slæ m áhrif á stofnunina og getu hennar til að sinna sínu hlutverki.

4.2.5 Upplýsingatækni

Ekki kemur fram að upplýsingatæ kni geti losað um staðbundna þ æ tti í starfsemi FME, en upplýsingatæ kni er nú þ egar, mikið notuð í starfseminni í dag.

4.2.6 Niðurstöður

Fjármálaeftirlitið er á höfuðborgarsvæ ðinu af nauðsyn, sem skýrist með eftirlitsskyldu stofnunarinnar, en eftirlitsskyldir aðilar eru fjármála- og tryggingafyrirtæ ki, en meginþ orri þ eirra er staðsettur í Reykjavík. Fram kemur að þ essir aðilar eru 171 að tölu og þ ar af eru 40 á landsbyggðinni. Meginhluti þ ess fjármagns, sem eftirlitsskyldir aðilar sýsla með, er í umferð á höfuðborgarsvæ ðinu. Þar af leiðandi virðist þ að rökrétt að FME sé á sama landssvæ ði. Geta stofnunarinnar til að ræ kja hlutverk sitt hvílir á starfsfólki með mikla sérfræ ðimenntun sem hefur þ ekkingu til að takast á við verkefni fjármagnsmarkaðarins hverju sinni. Það er ekki fyrirséð að stofnunin geti tryggt sér þ á samsetningu sérhæ fingar sem stofnunin reiðir sig á ef hún væ ri staðsett á landsbyggðinni þ ar sem sérfræ ðingar eru einfaldlega fæ rri þ ar en á höfuðborgarsvæ ðinu.

<u>Mynd 4.4</u> Yfirlit FME

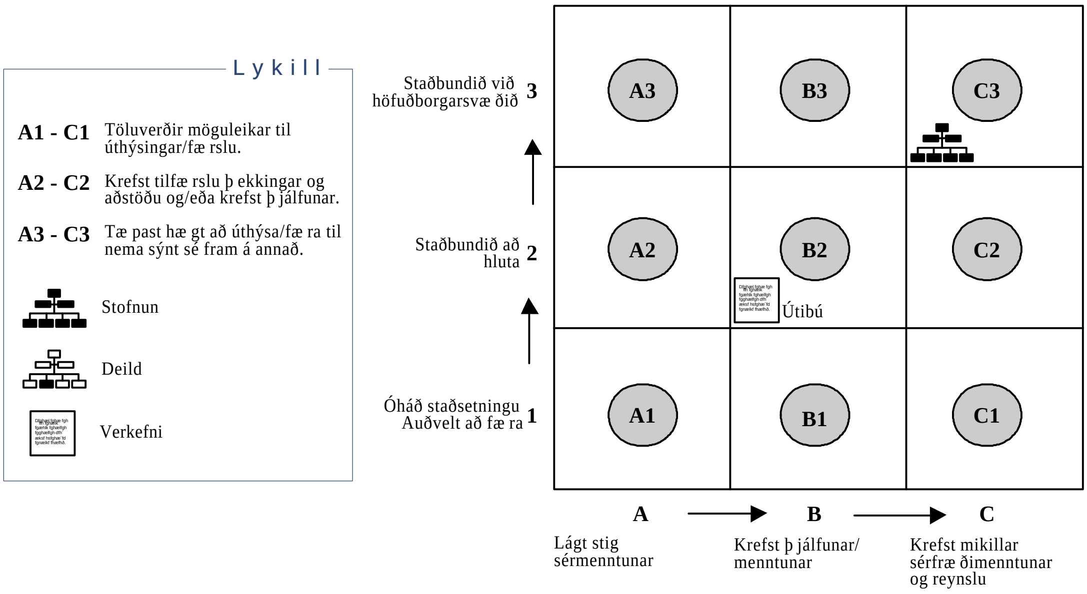

4.3 Iðntæknistofnun Íslands

4.3.1 Hlutverk

Hlutverk Iðntæ knistofnunar Íslands (ITÍ) „er að vinna að tæ kniþ róun og aukinni framleiðni í atvinnulífinu með þ ví að veita sérhæ fða þ jónustu á sviði tæ kni- og stjórnunarmála, og stuðla að hagkvæ mri nýtingu íslenskra auðlinda. Stofnunin sinnir hlutverki sínu með hagnýtum rannsóknum og vöruþ róun, ráðgjöf, fræ ðslu, öflun og dreifingu upplýsinga, tilraunum og prófunum, tæ knilegu eftirliti og stöðlun.“[13] Hjá ITÍ eru 72 starfsmenn.

4.3.2 Verkefnagreining

Við verkefnagreiningu er stuðst við viðtöl við starfsmenn stofnunarinnar sem til voru kvaddir í samráði við forstjóra stofnunarinnar. Auk viðtala er stuðst við heimildir um starfsemina eins og getið er hverju sinni.

Mynd 4.5 Skipurit ITÍ

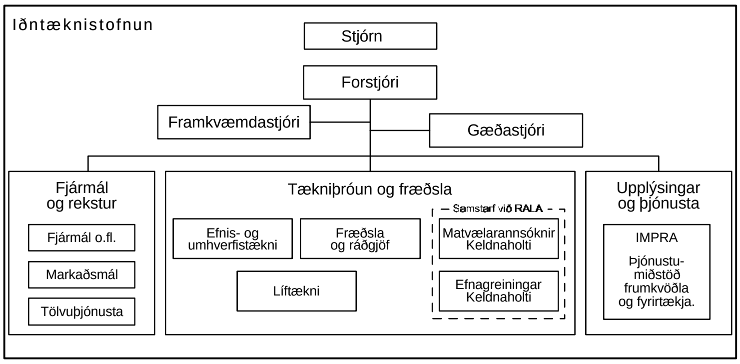

Samkvæ mt skipuriti skiptist starfsemi ITÍ í fjögur starfssvið, þ .e. yfirstjórn, fjármál og rekstur, tæ kniþ róun og fræ ðslu og upplýsingar og þ jónustu. Fjármál og rekstur er, eins og yfirstjórnin, stoðsvið þ ar sem meginsvið starfseminnar fá þ jónustu vegna fjármála, markaðsmála og tölvuþ jónustu. Þessi starfsemi er algerlega samofin starfsemi á tæ kniþ róun og fræ ðslu og upplýsinga og þ jónustu. Með tilliti til þ ess var lögð áhersla á að greina starfsemi þ eirra sviða með markmið verkefnisins að leiðarljósi.

Tæ kniþ róun og fræ ðsla skiptist í fimm deildir, þ .e. Efnis- og umhverfistæ knideild, Fræ ðslu- og ráðgjafardeild og þ rjár deildir sem reknar eru sameignlega með RALA. Það eru, Matra; Matvæ larannsóknir Keldnaholti, Efnagreiningar Keldnaholti og Líftæ knistofa Keldnaholti. Þessi verkefni eru eins og áður segir samstarfsverkefni ITÍ og RALA og eru þ au tvö fyrstnefndu staðsett hjá ITÍ en þ að síðastnefnda hjá RALA. Meginverkefni upplýsinga og þ jónustu er Impra, þ jónustumiðstöð frumkvöðla og fyrirtæ kja.

Stjórnendur hafa ekki mæ lingu á þ ví hvernig verkefni skiptast á milli höfuðborgarsvæ ðisins og landsbyggðarinnar nema hvað varðar starfsemi Impru og Matra. Hjá Impru er tekið á móti 1200 – 1500 umsóknum árlega, þ ar af um 40% af landsbyggðinni. Flest verkefni Matra eru þ ess eðlis að niðurstöður þ eirra nýtast fyrirtæ kjum á landsbyggðinni jafnt sem á höfuðborgarsvæ ðinu. Tekið var á móti um 1200 fyrirspurnum árið 1999, þ ar af 31% af landsbyggðinni og 43% af höfuðborgarsvæ ðinu en 26% voru erlendis frá eða innanhúss (41% og 59% ef einungis eru teknar umsóknir úr fyrri tveimur flokkunum). Stjórnendur vöktu einnig athygli á að mikið er um námskeiðahald, sem fer fram víða um land og að starfsmenn stofnunarinnar hafa unnið verkefni úti á landi, svo sem í stefnumótun. Stofnunin starfræ kir útibú í þ róunarsetrinu á Ísafirði og er aðili að matvæ lasetri á Akureyri með

[13] Sjá „Verkefnavísar 2000“ bls. 261

RF, HA og Matra. Fram kemur að innan stofnunarinnar sé mikill áhugi fyrir því að opna útibú víðar á landinu, m.a. til þess að auðvelda frumkvöðlum og fyrirtækjum aðgang að þjónustu stofnunarinnar, og bent er á að lagðar hafa verið fram tillögur um að setja upp anga tengda Impru um allt land. Stjórnendur telja mikilvægt að slík útibú verði rekin í samvinnu við aðra af hagkvæmniástæðum og vegna samlegðaráhrifa. Það er mat stjórnenda að stofnunin sé í aðalatriðum bundin höfuðborgarsvæðinu þar sem stærstur hluti markaðarins er þar. Helstu þarfir hennar til þess að gegna hlutverki sínu eru hæfir og vel menntaðir starfsmenn, mikil samvinna fræðimanna á ýmsum sviðum, góð þekking á þörfum viðskiptavina og gott tengslanet.
Styrkur stofnunarinnar er fjölbreytni í starfsemi, góð markaðstengsl og gott starfsfólk með mikinn vilja til þess að ná árangri. Mikil tækifæri fyrir starfsemina felast m.a. í auknum skilningi á rannsóknar- og þróunarstarfi sem aftur veitir greiðari aðgang að fjármagni. Veikleiki stofnunarinnar og það sem helst háir starfseminni er að mati stjórnenda fyrst og fremst stærðin (smæðin). Auk þess nefndu þeir viðhorf til ríkisrekinna fyrirtækja og þá stöðu að vera bæði í ríkisgeiranum og í samkeppnisumhverfi. Svör við þessum veikleika væru m.a. fólgin í sameiningu rannsóknastofnana atvinnuveganna. Hins vegar kom fram ábending innan stofnunarinnar um að með minnkandi ríkisframlagi skerðist möguleikar til frumkvæðis að nýjum rannsóknarverkefnum.

4.3.3 Viðskiptavinir ITÍ

Um hlutverk og helstu viðskiptavinahópa ITÍ segir í Ársskýrslu 1999[14] að Iðntæknistofnun vinni „að þróun, nýsköpun og aukinni framleiðni í íslensku atvinnulífi. Stofnunin vinnur að markmiðum sínum í samstarfi" við:

- Fyrirtæki
- Félög
- Einstaklinga
- Vísinda- og rannsóknastofnanir
- Stjórnvöld

Verkefnin sem ITÍ sinnir til að uppfylla hlutverk sitt og veita þjónustu sína eru dregin saman í töflu 4.4.

Tafla 4.4 Verkefni ITÍ.

Matra	Efnagreiningar Keldnaholti	Umhverfis- og efnatæknideild	Efnis- og framleiðslud.
Rannsókna- og þróunarverkefni Ráðgjöf og þjónusta Gagnagrunnur um næringarefni	Umhverfisvöktun Almennar efnagreiningar Verkfræðiráðgjöf Kennsluefnisgerð Rannsóknarverkefni	Stefnumótun í umhverfis-málum Umhverfisstjórnun Visthæf vöruþróun Ráðgjöf vegna umhverfis-merkja Vistferilgreiningar Efnaferlar Hreinsun Fræðsla og ráðgjöf	Rannsókna- og þróunarverkefni Ráðgjafar- og þjónustuverkefni Prófanir og gæðaeftirlit

[14] Sjá Ársskýrslu 1999, Iðntæknistofnun, bls. 4

Stjórnunar- og rekstrartæknid.	Fræðsludeild	Skrifstofa	Impra
Umhverfisvæn vöruþróun	Þróun fræðsluefnis	Fjármál	Upplýsingaþjónusta og handleiðsla
Vörustjórnun	Námsgagnagerð - útgáfa	Bókhald	Þjónusta við frumkvöðla og uppfinningamenn
Framleiðni	Námskeiðahald	Starfsmannastjórnun	Þjónusta við konur
Stefnumótun	Fjölþjóðaverkefni	Markaðsmál	Evrópumál
		Bókasafn	Nýsköpunarverkefni
		Húseign og húsbúnaður	Frumkvöðlasetur
		Móttaka og símsvörun	
		Tölvuþjónusta	
		Viðhald	

Heimild: Ársskýrsla Iðntæ knistofnunar 1999, bls. 12-19.

4.3.4 Verkaskipting

Impra

Helstu verkefni Impru eru:

- Almenn upplýsingaþ jónusta og leiðbeiningarþ jónusta
- Verkefni á vegum Nýsköpunarsjóðs
- Frumkvöðlasetur
- Evrópuverkefni
- Átak til atvinnusköpunar

Deildin annar vel **eftirspurn** eftir almennri upplýsingaþ jónustu og handleiðslu. Öllum fyrirspurnum er svarað innan 48 stunda svo framarlega sem þ að er mögulegt. Fyrirspurnir eru afgreiddar eftir eðli þ eirra með bréfum, tölvupósti eða símleiðis. Mikið er um grundvallarspurningar um skilyrði sem þ arf að uppfylla þ egar hleypa á atvinnurekstri af stokkunum og rekstur nýrra fyrirtæ kja. Þessi almenna upplýsingagjöf felur þ ví í sér handleiðslu þ ar sem meðal annars er útlistað hvernig sæ kja skuli um leyfi til atvinnurekstrar, virðisaukaskattsnúmer, um viðskiptaáæ tlanir o.fl.
Verkefni sem unnin eru í samstarfi við Nýsköpunarsjóð eru fyrirfram betur skilgreind að stæ rð og umfangi en verkefni sem lúta að almennri upplýsingaþ jónustu og þ .a.l. getur deildin vel annað eftirspurn eftir þ essum þ jónustuþ æ tti. Verkefnin sem unnin eru í samvinnu við Nýsköpunarsjóð eru vöruþ róun og frumkvöðlastuðningur, auk átaksverkefnanna „Snjallræ ði“ og „Skrefi framar“. Impra og Nýsköpunarsjóður skipta þ annig með sér verkum að Impra sér um verkefnisstjórn og framkvæ mdahluta verkefnanna en Nýsköpunarsjóður um fjármögnun þ eirra.
Í frumkvöðlasetri Impru hafa fyrirtæ ki aðgang að ódýru húsnæ ði og annarri aðstöðu. Markmiðið er að fyrirtæ kin nái að skjóta rótum og geti síðan blómstrað á eigin forsendum. Framboð verkefna af þ essu tagi er í jafnvæ gi en alltaf er fullbókað í þ að rými sem þ essari starfsemi er æ tlað og aldrei er skortur á fyrirtæ kjum sem vilja komast að. Evrópuverkefni eru aðgreind á tvennan hátt, þ .e. fyrirtæ kjastefnumót og rekstur Kynningarmiðstöðvar Evrópurannsókna (KER). Fyrirtæ kjastefnumót eru haldin í hinum ýmsu löndum Evrópu og gefst fyrirtæ kjum þ annig kostur á að taka þ átt í alþ jóðlegri samvinnu og koma á viðskiptasamböndum. KER stuðlar að yfirfæ rslu tæ kni og þ ekkingar milli fyrirtæ kja, og veitir auk þ ess upplýsingar um rannsóknaáæ tlanir ESB. Eftirspurn eftir þ essari þ jónustu hefur verið mikil og telja starfsmenn deildarinnar að hún eigi eftir að aukast á næ stu árum.
„Átak til atvinnusköpunar“ er stjórnsýsluverkefni sem Impra sinnir fyrir iðnaðar- og viðskiptaráðuneytið. Árlega auglýsir Impra eftir umsóknum um 80 milljónir króna til uppbyggingar atvinnulífsins. Impra sinnir forvinnu vegna umsóknanna og sérstök

stjórn velur styrkþega. Impra upplýsir síðan umsækjendur um afgreiðslu umsóknanna. Þetta verk er tímabundið styrkjaverkefni sem fer aðallega fram í apríl og maí á hverju ári.
Starfsmenn ITÍ telja að starfsemi Impru eins og hún er útlistuð að ofan, sé **bundin** við höfuðborgarsvæðið, þar sem þorri þjóðarinnar býr á þeim slóðum auk þess sem stór hluti atvinnulífsins er staðsettur á höfuðborgarsvæðinu, þ.e. stærstur hluti markaðarins er á höfuðborgarsvæðinu. Hins vegar er á það bent að Impra vinnur mjög náið með atvinnuþróunarfélögum landsins og eftir því samstarfi er leitað á báða bóga.

Tækniþróun og fræðsla

Samkvæmt skipuriti Iðntæknistofnunar falla fimm deildir undir tækniþróun og fræðslu, sem ekki er eiginlegt svið, eða yfirstjórn deildanna. Tækniþróun og fræðsla er talin mynda þekkingareiningu sem mótuð er af eftirtöldum fimm deildum:

- Efnis- og umhverfistækni
- Fræðsla og ráðgjöf
- Líftækni
- Matvælarannsóknir
- Efnagreiningar

Verkefni hverrar deildar eru margvísleg. Helstu verkefni þeirra koma fram í töflu 4.5.

Tafla 4.5 Helstu verkefni eftir sviðum.

Efnis- og umhverfistækni	Fræðsla og ráðgjöf	Líftækni	Matvæla-rannsóknir	Efnagreiningar
- Ráðgjöf um efnaferla - Hæfnispróf í málmsuðu - Tjónagreining, t.d. vegna málmþreytu - Skaðlausar prófanir á málmsuðum ofl. - Ráðgjöf um efnisnotkun, tæringu og efnistækni - Framleiðslu-skipulagning/ tækni/stjórnun - Rafeinda-smásjárþjónusta - Rannsóknar-verkefni, s.s. við notkun keramiks og léttmálma - Gæðastýring og gæðaeftirlit	- Starfstétta-námskeið - Stjórnunar- og rekstrarnámskeið - Hönnun prent-gripa og myndbandagerð - Stjórnunar- og rekstrarráðgjöf - Þróunarverkefni	- Samvinna við RALA á sviði plöntulíftækni	- Rannsóknir á myndbyggingu matvæla - Erlend samstarfsverkefni í rannsóknum - Rannsóknir á gelatíni úr fiskroði - Örhúðun viðkvæmra efna - Ráðgjöf í vöruþróun og uppsetning framleiðsluferla - Rannsóknir og ráðgjöf um efnasamsetningu og hreinleika matvæla - Ráðgjöf um kjötmat - Rannsóknir í tengslum við bestun framleiðsluferla í kjöt- og fiskiðnaði	- Umhverfis-vöktun - Rannsóknir á sviði umhverfis-mála og fyrir framleiðslu-iðnaðinn - Þróun efnagreiningar-aðferða - Auk hvers kyns efnagreininga

Heimild: Unnið úr viðtölum við starfsmenn Iðntæknistofnunar.

Framboð verkefna hjá þessum ólíku deildum er mismunandi en í megindráttum er talið að deildirnar anni vel framboði verkefna. Bent er á að Iðntæknistofnun leitist við

að vera í farabroddi í kynningum á nýjungum og býr þannig til eftirspurn eftir innleiðingu á nýjum leiðum en stofnunin dregur sig síðan í hlé og lögmál markaðarins taka yfir. Hraði/tíðni endurnýjunar tækja og búnaðar háir starfseminni nokkuð.
Á sviði efnis- og umhverfistækni er spurn eftir þjónustu deildarinnar vel annað þar sem hún er mönnuð þannig að þekking, starfskraftar og reynsla nýtast vel.
Sömu sögu er að segja af fræðslu og ráðgjafarstarfsemi, nema hvað húsnæðið háir starfseminni nokkuð, þar sem kennslusali vantar í húsakynni Iðntæknistofnunar. Það hefur verið leyst með því að fá aðgang að sölum annarra stofnana auk aðstöðu utan stofnana. Þá hefur nokkuð skort á mannafla til kennslu en það er leyst með því að ráða til þess verktaka sem sinna góðum hluta kennslunnar.
Líftæknideildin er ný og í mótun en þar vantar tæki og þekkingu til starfseminnar en húsnæði er til staðar. Í Efna- og líftæknihúsinu, þar sem stofnunin rak líftæknideild til margra ára, er til staðar aðstaða og tæki sem gert er ráð fyrir að frumkvöðlum verði boðin aðstaða, auk þess sem ný líftæknideild mun geta nýtt tækjabúnaðinn.
Eftirspurn eftir þjónustu á sviði matvælarannsókna, sem greint er frá í töflu 4.5, er vel annað af þeim sem manna þau störf, auk þess sem húsnæðið hentar vel til starfseminnar þó fram komi að frekari tæki vanti. Fram kom að efnagreiningar þurfa sífellt afkastameiri og nákvæmari tæki. Því er talið nauðsynlegt að fylgja tækniþróun innan þessa geira mjög náið þar sem viðskiptavinir snúi sér til erlendra aðila ef ekki bjóðist samkeppnishæf þjónusta á Íslandi. Fram kom að mikilvægt er að halda þekkingu á greiningartækni á landinu til að íslensku rannsókna- og atvinnulífi verði vel sinnt í þróun aðferða og mæliaðferða. Í þessu tillti hafa Efnagreiningar Keldnaholti samstarf við efnagreiningarstofur annarra stofnana um sameiginleg kaup og nýtingu dýrra tækja og sem dæmi er tekið að stærstu og hraðvirkustu tækin eru sameign þriggja til fimm stofnana.

Verkefni þeirra fimm eininga sem í þessari umfjöllun eru tekin undir einn hatt eru talin misjafnlega **bundin** við höfuðborgarsvæðið eða núverandi staðsetningu. Almennt má segja að tæki og tækni sem til þessara málaflokka heyri séu ekki staðbundin en á jafn almennum nótum er talið að mannafli eininganna fimm sem hér um ræðir sé bundinn höfuðborgarsvæðinu. Ásamt því eru kröfur viðskiptavina taldar binda starfsemina við núverandi staðsetningu þar sem lunginn af viðskiptavinum stofnunarinnar er staðsettur á höfuðborgarsvæðinu.

Verkefni sem nú þegar eru eða hafa verið unnin á landsbyggðinni eru stefnumótun fyrir sveitarfélögin, umhverfisúttektir, vöruþróun og rekstrarráðgjöf, ráðgjöf við kjötmat, rannsóknir til að auka gæði grænmetis til neytenda, rannsóknir til að auka nýtingu í rækjuvinnslu. Þá er einn starfsmaður á Ísafirði sem starfar við rannsóknir og ráðgjöf fyrir matvælaiðnað.

4.3.5. Upplýsingatækni

- Upplýsingatækni er nú þegar ríkur þáttur í starfsemi stofnunarinnar og bent er á fræðslu sem fer fram í fjarvinnslu og með fjarfundabúnaði. Hvað framtíðina varðar í upplýsingamálum er horft til einstakra þátta, s.s. matvælagrunns, en það er hvorki stórt verkefni né viðamikið. Upplýsingabrunnar á netinu eru annar kostur en uppsetning þeirra og viðhald kostar fé.
- Fræðsla og ráðgjöf nýta upplýsingatæknina helst til aðgangs að erlendum gagnabönkum.

- Einnig notar deildin upplýsingatæknina til kynningarstarfsemi sem ætlað er að miðla þekkingu til landsbyggðarinnar og hefur fjarfundabúnaður nýst vel við þá þekkingarmiðlun.

4.3.6 Flutningur (úthýsing)

Þrjú atriði eru nefnd í sambandi við flutning af Fjármála- og rekstrarsviði, en það eru:

- fréttablað stofnunarinnar
- heimasíðan
- símavarsla

Þó kom fram að ekkert þessara atriða verði hvert um sig flutt í heild frá stofnuninni þar sem nálægð við stofnunina í heild sé mikilvæg.
Hvað Impru varðar er ekki talið mögulegt að flytja verkefni Impru út á land í heilu lagi en þjónustumiðstöðin getur náð til alls landsins með uppbyggingu þjónustunets á grunni útibúa sem starfa í samvinnu við atvinnuþróunarfélögin úti á landi.
Gagnkvæmur áhugi ríkir milli Impru og atvinnuþróunarfélaganna á stofnun útibúa á landsbyggðinni sem starfa í samvinnu við Impru í Reykjavík. Þá er bent á að ráðuneytið hefur lýst yfir vilja til að útfæra hugmynd um „útibúavæðingu“ Impru í samvinnu við atvinnuþróunarfélögin þar sem hvert útibú væri fjárhagslega sjálfstætt. Í kjölfar slíkrar þróunar gætu atvinnuþróunarfélögin sett á fót frumkvöðlasetur í heimabyggð. Á þennan hátt er talið að starfsemi Impru sé best fyrir komið og þjóni þannig landsbyggðinni á árangursríkan hátt og uppfylli einnig skyldur um eigið hlutverk.

4.3.7 Niðurstöður

Iðntæknistofnun gegnir mikilvægu hlutverki sem hún sinnir meðal annars með „hagnýtum rannsóknum, vöruþróun, ráðgjöf, fræðslu, tæknilegu eftirliti og stöðlun.“ Hlutverkinu er sinnt með starfsemi þeirra deilda sem greint er frá að ofan. Eftirfarandi niðurstöður eru byggðar á viðtölum við starfsmenn ITÍ og heimildavinnu sem þegar hefur verið getið í textanum að ofan.
Það getur verið ágætt að rifja upp hlutverk Iðntæknistofnunar, þ.e. þann hluta þar sem segir að Iðntæknistofnun eigi að „veita sérhæfða þjónustu á sviði tækni- og stjórnunarmála“[15] sem gert er með hagnýtum rannsóknum, ráðgjöf og fræðslu.[16] Af þeim upplýsingum sem söfnuðust í viðtölum má draga þá ályktun að innan Iðntæknistofnunar séu verkefni og deildir sem unnt væri að færa til landsbyggðarinnar þar sem hvorki myndi draga úr skilvirkni né árangri starfseminnar. Hins vegar er í viðtölum vísað til útgáfumála og símavörslu sem „ákjósanlegra“ úthýsingarmála.
Ljóst er að hjá Iðntæknistofnun eru starfsmenn með mikla menntun að baki og má þar af leiðandi álykta að verkefni stofnunarinnar séu töluvert sérhæfð og starfsemin krefjist því staðsetningar þar sem nægileg sérfræði- og menntunarskilyrði eru fyrir hendi.
Í þessu samhengi hlutverks, þjónustuþátta og viðskiptavina má einnig meta starfsemi Impru, sem skiptist í fimm meginmálaflokka:

- Almenn upplýsingaþjónusta byggist alltaf á starfsemi sem hefur upp á að bjóða almenna sérfræðiþekkingu á sviði atvinnurekstrar og ráðgjöf þar um. Þess vegna er starfsemin ekki bundin sérstaklega við Impru eða Iðntæknistofnun.

[15] Sjá „Verkefnavísar 2000“ bls. 261
[16] Sbr. sama rit, bls. 261

- Verkefni í samstarfi við Nýsköpunarsjóð eru greiningar- og úrvinnsluverkefni sem lúta að framkvæ mdum á vegum sjóðsins. Hlutverk Impru er að auglýsa eftir umsæ kjendum um styrki, auglýsa verðlaunasamkeppnir og önnur verkefni sem Nýsköpunarsjóður skilgreinir. Einnig að fylgja verkefnum eftir og tryggja framgang þ eirra. Ekki er að sjá að þ etta hlutverk Impru sé nauðsynlega bundið við Iðntæ knistofnun eða höfuðborgarsvæ ðið þ ar sem starfsemin er ekki háð húsnæ ði, starfsfólki eða upplýsingatæ kni sem aðeins er hæ gt að nálgast í höfuðborginni.
- Þungamiðjan í Evrópuverkefnum Impru er rekstur IRC (Innovation Relay Centre) skrifstofunnar á Íslandi. Markmið þ essarar starfsemi er að stuðla að tæ kniyfirfæ rslu frá einni atvinnugrein til annarrar, á milli landa, t.d. hagnýting fyrirtæ kja á þ ekkingu sem er til staðar í háskólum eða á rannsóknarstofnunum. Hér er fyrst og fremst um að ræ ða upplýsingamiðlun og þ ví verður ekki séð að þ essi starfsemi sé bundin við höfuðborgina. Upplýsingarnar berast erlendis frá um samskiptabrautir samtímans og hlutverk viðtakandans er að miðla upplýsingunum til þ eirra sem málið varðar.
- Að lokum er nefnt „Átak til atvinnusköpunar“ sem er annað umsýsluverkefni sem fellur undir verksvið Impru. Árlega eru boðnar 80 m.kr. til umsókna um styrki til uppbyggingar atvinnulífsins. Impra hefur umsjón með öllu umsóknar- og matsferlinu. Þetta verkefni gæ ti verið fýsilegt að fæ ra út á land þ ar sem þ örfin fyrir átaksverkefni í atvinnumálum virðist vera meira á landsbyggðinni en á höfuðborgarsvæ ðinu.

Iðntæ knistofnun vinnur að verkefnum á landsbyggðinni, s.s. stefnumótun fyrir sveitarfélög, umhverfisúttekt, vöruþ róun og rekstrarráðgjöf, ráðgjöf við kjötmat, rannsóknum til að auka gæ ði græ nmetis til neytenda og rannsóknum til að auka nýtingu í ræ kjuvinnslu. Sé nauðsynleg þ ekking til utan höfuðborgarsvæ ðisins til að sinna þ essum verkefnum Iðntæ knistofnunar þ á virðist rökrétt að leggja þ að til að möguleikar á flutningi verði kannaðir til hlítar. Verkefni þ essi þ arf að skilgreina, kanna samhengi þ eirra við aðra þ æ tti ITÍ og loks möguleika til að sinna þ eim utan höfuðborgarinnar, m.t.t. þ ekkingar, núverandi starfsemi á þ essum sviðum og fjárhagslegrar afkomu verkefnanna.

<u>Mynd 4.6</u> Yfirlit ITÍ.

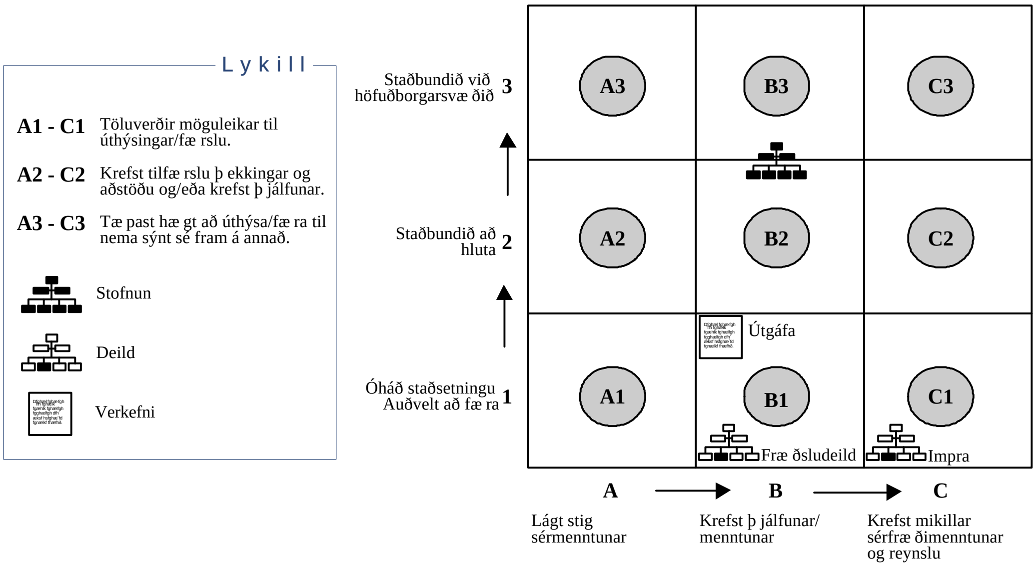

4.4 Löggildingarstofa

4.4.1 Hlutverk

Hlutverk Löggildingarstofu kemur fram í lögum nr. 100/1992 um vog, mál og faggildingu, lögum nr. 155/1996 um Löggildingarstofu, lögum nr. 146/1996 um öryggi raforkuvirkja, neysluveitna og raffanga og lögum nr. 134/1995 um öryggi vöru og opinbera markaðsgæ slu

Hlutverk Löggildingarstofu er í megindráttum tvíþ æ tt. „Annars vegar veitir stofnunin fyrirtæ kjum og stofnunum þ jónustu á sviði faggildingar og mæ lifræ ði í samræ mi við sameiginlegar reglur á evrópska efnahagssvæ ðinu. Hins vegar annast stofnunin markaðsgæ slu og rafmagnsöryggismál í þ eim tilgangi að tryggja öryggi og hagsmuni neytenda“ [17]

Stofnunin hefur eflt stjórnsýsluhlutverk sitt með þ ví að fæ ra ýmis verkefni sem áður voru unnin af starfsmönnum stofnunarinnar út til óháðra skoðunar- og prófunarstofa. Má þ ar nefna framkvæ md rafmagnseftirlits, framkvæ md markaðseftirlits með raffföngum og leikföngum og framkvæ md löggildinga á mæ litæ kjum. Á stofnuninni starfa nítján manns.

4.4.2 Verkefnagreining

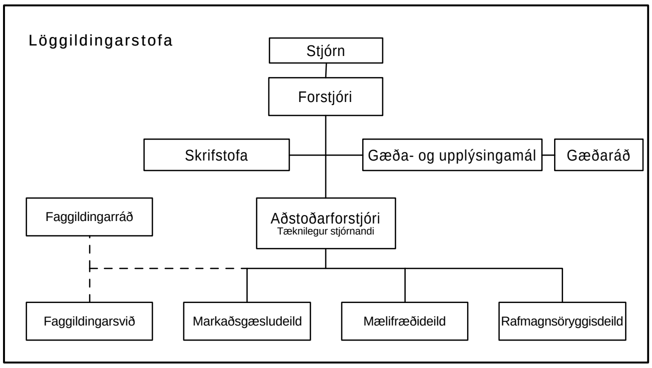

Kjarninn í starfsemi Löggildingarstofu er að sjá neytendum fyrir vernd með þ ví að láta hæ fa aðila stunda tæ knilegt eftirlit. Þá eru samskipti stofnunarinnar við aðra aðila í Reykjavík mikilvæ g, s.s. ráðuneyti, stjórnsýslustofnanir, hagsmunaaðila og skoðunarstofur. Til þ ess að hver deild Löggildingarstofu geti uppfyllt hlutverk sitt þ arf aðstaðan til sérhæ fðra verka að vera til staðar, velmenntað starfsfólk, auk þ ess sem gott samband við íslensk stjórnvöld, erlenda samstarfsaðila, EFTA, og Evrópusambandið (ESB) í Brussel er mikilvæ gt. Þekking á lagalegu umhverfi er mikil, sem nýtist vel í alþ jóðlegu samstarfi, og innan stofnunarinnar er samankomin mikil reynsla af þ ví að vinna eftir lögum og reglum EES/ESB.

Tæ kifæ ri Löggildingarstofu til að sinna lögbundnu hlutverki sínu betur eru nokkur og má þ ar nefna samræ mingu eftirlits allra eftirlitsstofnana, neytendavernd þ ar sem bent er á að réttur neytenda er almennt meiri í Evrópu en á Íslandi þ ótt hann aukist sífellt hér á landi. Þá er horft til þ ess að stofna mæ tti neytendaverndarstofur í landshlutum með samstarfi við aðila sem stunda skylda starfsemi. Sem dæ mi um þ á aðila má nefna Vinnueftirlit, Siglingastofnun, Hollustuvernd, Fjarskiptaeftirlit og fleiri. Önnur leið er að greina þ au verkefni, sem þ essir aðilar sinna, með þ að fyrir augum að faggilda skoðunarstofur til þ ess að annast eftrlitshlutverk þ eirra og neytendaverndarhlutverk. Þetta gæ ti leitt til þ ess að þ essar stofur gæ tu opnað útibú víða um land.

[17] Sjá „Löggildingarstofa“, www.ls.is [03.10.2000]

4.4.3 Viðskiptavinir Löggildingarstofu

Löggildingarstofa þ jónar breiðum hópi neytenda, fyrirtæ kja og opinberra stofnana eins og sýnt er í töflu 4.6, sem er yfirlit yfir helstu aðila sem hver deild Löggildingarstofu á samskipti við.

Tafla 4.6 Yfirlit yfir helstu aðila sem Löggildingarstofa á samskipti við.

Faggildingarsvið	Markaðsgæslud.	Mælifræðideild	Rafmagnsöryggisd.
Átta faggiltar prófunar-, vottunar- og skoðunarstofur. Um 50 verkstæði með B-faggildingu. Stjórnvöld. Faggildingaraðilar í Evrópu. Aðrar deildir stofnunar-innar.	Neytendur. Framleiðendur/inn-flytjendur. Fjölmiðlar. Önnur eftirlitsstjórn-völd. Eftirlitsstofnun EFTA. Samskipti vegna EES. Stjórnvöld.	Notendur, eigendur, framleiðendur og söluaðilar löggilding-arskyldra mælitækja. Fyrirtæki og stofn-anir sem óska kvörð-unar á mælitækjum Önnur stjórnvöld. Aðrar stofnanir.	Raforkufyrirtæki/rafveitur. Einkarafstöðvar. Iðjuver. Löggiltir rafverktakar. Innflytjendur raffanga. Aðrir fagmenn á rafmagnssviði. Útgáfufyrirtæki/Auglýs-ingastofur. Aðrar stofnanir.

Heimild: Minnisatriði vegna heimsóknar PwC.

4.4.5 Deildir

Faggildingarsvið

Verkefni faggildingarsviðs eru aðgreind í fimm meginflokka:

- Faggilding prófunar-, vottunar- og skoðunarstofa
- Veiting B-faggildingar
  - Vegna endurskoðunar ökutæ kja
  - Vegna prófunarverkstæ ða vegna ökurita og hraðatakmarkara
- Þjónusta við ráðuneyti vegna reglugerða og upplýsingagjafar
- Almenn upplýsingagjöf
- Samskipti við erlenda faggildingaraðila

Helstu viðskiptavinir eða neytendahópar sem faggildingarsvið sinnir eru faggiltar prófunar-, vottunar- og skoðunarstofur, en þ æ r eru átta talsins. Þá eru um 50 verkstæ ði með faggildingu sem faggildingarsvið hefur eftirlit með. Faggildingarsvið annast verkefni fyrir önnur stjórnvöld, svo sem viðskiptaráðuneyti, dómsmálaráðuneyti, landbúnaðarráðuneyti og Fiskistofu, auk annarra deilda Löggildingarstofu. Eftirspurn eftir þ jónustu faggildingarsviðs er umfram núverandi getu deildarinnar til að sinna verkefnunum sem til falla þ ar sem starfsemin takmarkast við þ ann mannafla sem stendur til boða á vinnumarkaðnum. Í þ ví sambandi má nefna að alþ jóðlegar kröfur um faggildingu eru að aukast og þ ar af leiðandi eykst þ örfin fyrir störf á sviði faggildingar. Eftirspurn eftir þ jónustunni er ekki skilyrt af tæ kjum, tæ kni, húsnæ ði eða núverandi staðsetningu, heldur af vinnuafli og staðsetningu viðskiptavinanna.

Starfsemi faggildingarsviðs er bundin við höfuðborgarsvæ ðið m.t.t. þ ess að viðskiptahópar sviðsins eru staðsettir á höfuðborgarsvæ ðinu. Það eru aðalstöðvar prófunar-, vottunar- og skoðunarstofa sem staðsettar eru á höfuðborgarsvæ ðinu sem faggildingarsvið hefur mest samskipti. Fram kom að eftirlitsskyldir aðilar eru átta talsins en hver þ eirra rekur stöðvar á höfuðborgarsvæ ðinu og um allt land. Faggildingarsvið sinnir eftirlitshlutverki sínu, faggildingarmati og gæ ðakerfisúttektum með árlegum heimsóknum til höfuðstöðva hvers þ eirra en hvert útibú er heimsótt a.m.k. einu sinni á fimm ára fresti.

Að heimsóknum í höfuðstöðvar og útibú undanskildum fara samskipti faggildingarsviðs að miklu leyti fram með rafrænum hætti, í gegnum síma eða með bréfaskriftum. Upplýsingatæknin er einnig nýtt til samkipta við erlenda aðila.

Ekki var talið mikið svigrúm til úthýsingar verkefna af faggildingarsviði þar sem hlutverki þess er fyrst og fremst sinnt með gæðakerfisúttektum þar sem starfsemi er borin saman við staðla og reglugerðir. Tæknilegir matsmenn eru ráðnir til að taka þátt í úttektunum á hverju fagsviði sem faggildingarsvið hefur tilsjón með.

Markaðsgæsludeild

Verkefni markaðsgæsludeildar eru aðgreind svo eftir viðfangsefnum:

- almenn markaðsgæsla,
- markaðsgæsla leikfanga og persónuhlífa til einkanota,
- samræming og samhæfing markaðseftirlits.

Helstu viðskiptavinir eða neytendahópar markaðsgæsludeildar eru fyrst og fremst neytendur, framleiðendur og innflytjendur vöru og aðrar eftirlitsstofnanir. Viðskiptavinum er þjónað með ýmsum hætti. Þeir koma í heimsóknir til fulltrúa markaðsgæsludeildar og faggiltar skoðunarstofur fara í vettvangskannanir. Stærstur hluti samskipta við umbjóðendur fer þó fram með rafrænum samskiptum, símtölum og bréfaskriftum.
Markaðsgæsludeild annar nokkuð vel eftirspurn innan þeirra málaflokka sem heyra undir deildina en verkefni verða til vegna nýrra laga og reglna frá ESB, vegna samstarfs eftirlitsstjórnvalda, vegna alþjóðlegra samskipta og þegar brugðist er við ábendingum um hættulegar vörur á markaði.

Tvö af helstu verkefnum markaðsgæsludeildar töldu starfsmenn vera sérstaklega háð staðsetningu á höfuðborgarsvæðinu. Þetta eru alþjóðleg samskipti og markaðsgæsla, en fyrir þessa starfsemi er nálægð við höfuðborgarsvæðið mikilvæg þar sem viðskiptavinir eru flestir staðsettir þar. Einnig eru samskipti við aðrar stofnanir algengar og vegna þessa þarf markaðsgæslan að vera staðsett í Reykjavík. Hlutverk deildarinnar er meðal annars að „annast samhæfingu og samræmingu í starfsemi eftirlitsstjórnvalda á Íslandi“[18] og því virðist það liggja í eðli starfseminnar að hún sé bundin þeim stað þar sem helstu samskiptaaðilar eru.

Mælifræðideild

Verkefni mælifræðideildar falla undir tvo höfuðflokka. Hinn fyrri er mælifræði þar sem meginhlutverkin eru varðveisla landsmæligrunna og kvörðunarþjónusta og sá síðari er lögmælifræði sem fer með löggildingu mælitækja og löggildingu vigtarmanna.

Tafla 4.7 Mælifræðideild eftir viðfangsefnum.

1. Mælifræði	2. Lögmælifræði
1.1 Varðveisla landsmæligrunna 1.2 Kvörðunarþjónusta	2.1 Löggilding mælitækja 2.2 Löggilding vigtarmanna

Framboð verkefna er umfram núverandi afkastagetu mælifræðisviðs mælifræðideildar við varðveislu landsmæligrunna. Þetta stafar af því að tæknileg geta er ekki fullnægjandi fyrir þær kröfur sem markaðurinn gerir. Þá er nýtt húsnæði fyrir

[18] Minnisatriði vegna heimsóknar PwC 22. september 2000, bls. 1. Löggildingarstofa.

mæ lifræ ðideild sérhannað og sniðið að starfseminni og þ ví afar kostnaðarsamt, en þ að er ekki tilbúið enn. Annar þ áttur mæ lifræ ðisviðs er kvörðunarþ jónusta og er eftirspurn eftir þ eirri þ jónustu vel annað. Mikið af kvörðunum fer fram erlendis, sem á sér þ á skýringu að svið varðveislu landsmæ ligrunna annar ekki eftirspurn. Til skýringar skal vitnað til töflu 4.7 og bent á að samvinna er nauðsynleg milli þ eirra tveggja verkþ átta (1.1 og 1.2) sem falla undir mæ lifræ ði mæ lifræ ðideildar eins og hér hefur verið rakið.
Verkefni sem heyra undir lögmæ lifræ ðisvið eru tvískipt eftir viðfangsefnum. Löggilding mæ litæ kja felur meðal annars í sér reglugerðarvinnu, ráðgjöf og upplýsingagjöf, erlend samskipti, umsjón með löggildingum sem faggiltar prófunarstofur annast og eftirlit með löggildingarstöðu mæ litæ kja. Að síðustu skal tilgreint hlutverk lögmæ lifræ ðisviðs er lýtur að löggildingu vigtarmanna en sú vinna er á höndum eins starfsmanns sem annar vel eftirspurn eftir námskeiðum sem haldin eru um landið og þ ar sem vigtarmenn starfa.
Verkefni mæ lifræ ðideildar eru misjafnlega háð höfuðborgarsvæ ðinu og fer þ að eftir eðli viðfangsefnanna. Varðveisla landsmæ ligrunna er ekki**staðbundin** starfsemi og jafnan er leitast við að staðsetja slíka starfsemi utan borga þ ar sem skjóls er að leita gagnvart titringi, rafsegulstruflunum og öðrum áhrifavöldum úr umhverfinu. Húsnæ ði starfseminnar er mjög sérhæ ft þ ar sem veita þ arf skjól fyrir umhverfisþ áttum, auk þ ess sem skilyrði innan dyra eru háð ströngum takmörkunum hvað varðar hita- og rakastig. Húsnæ ðið er þ ví dýrt en starfsemi þ ess er ekki bundin við höfuðborgarsvæ ðið.
Kvörðunarþ jónustan sem mæ lifræ ðideild veitir er bundin við höfuðborgina þ ar sem 95% verkefna verða til á þ ví svæ ði. Kvörðunarþ jónustan sæ kir einnig til mæ ligrunnanna sem notaðir eru til kvörðunar. Þessi starfsemi þ arf þ ví að fara saman. Á árunum 1991-1999 sinnti Löggildingarstofa 695 kvörðunum, þ ar af var fjöldi kvarðana í Reykjavík og nágrenni 598 eða 86% af heildarfjölda kvarðana á þ essu tiltekna tímabili.
Lögmæ lifræ ðisvið sinnir löggildingu mæ litæ kja og löggildingu vigtarmanna. Löggilding mæ litæ kja er starfsemi sem er óbundin höfuðborgarsvæ ðinu þ ótt þ essi stjórnsýslulegi þ áttur starfsemi mæ lifræ ðideildar njóti nálæ gðar við önnur stjórnvöld og hagsmunaaðila að mati starfsmanna.
Löggilding vigtarmanna er starfssvið sem ekki telst vera staðbundið en þ ó eru flestir þ átttakendur á Reykjavíkursvæ ðinu. Löggildingu ná vigtarmenn að loknum námskeiðum sem standa í 2-3 daga og sem haldin eru fyrir starfsmenn víðsvegar um land og er námskeiðahaldið um þ riðjungur úr heilu stöðugildi.

Rafmagnsöryggisdeild
Verkefni rafmagnsöryggisdeildar skiptast í fimm undirþ æ tti:

- öryggi raforkuvirkja og neysluveitna,
- markaðsgæ slu raffanga
- gerð og túlkun reglna,
- fræ ðslu um rafmagnsöryggi
- rannsóknir og skráningu slysa og tjóna af völdum rafmagns.

Meginhlutverk deildarinnar er eftirlit með framkvæ md laga, að veita viðurkenningar fyrir gæ ðakerfi og veita rafverktökum starfsleyfi.
Öryggismál raforkuvirkja og neysluveitna eru aðgreind sem öryggisstjórnun rafveitna og sem öryggisstjórnun rafverktaka. Greiningin leiddi í ljós að á sviði öryggisstjórnunar rafveitna getur deildin vel annað **framboði** verka, þ ar sem mannafli er fyrir hendi, auk tæ kni og húsnæ ðis, og þ ví er kröfum viðskiptavina vel sinnt.

Aðra sögu er að segja af öryggisstjórnun vegna rafverktaka, en þ ar er framboð verkefna umfram vinnslugetu deildarinnar í núverandi mynd. Til að anna verkframboði vantar fólk til starfa en ekki hefur tekist að ráða bót á þ ví. Framboð verka á sviði markaðsgæ slu raffanga er hæ filegt og þ ví ræ ður deildin vel við eftirspurnina þ ar sem nauðsynleg tæ ki, tæ kni, húsnæ ði og mannafli er til staðar. Rafmagnsöryggisdeild er talin ráða vel við eftirspurn varðandi túlkun reglna en fyrirvari er gerður um að þ ar muni verkframboð stóraukast við innleiðingu nýrra reglna. Þessi vinna snýr að þ ýðingum, túlkunum og útskýringum auk fræ ðslumála, sem einkum snúa að menntastofnunum og fagaðilum. Fræ ðsluhluverki deildarinnar um rafmagnsöryggi er vel sinnt þ ar sem deildin annar eftirspurn á þ ví sviði.
Að síðustu hefur deildin skyldum að gegna varðandi rannsóknir á slysum og tjónum af völdum rafmagns. Þeirri skyldu er vel sinnt með þ eim mannafla sem deildin hefur á að skipa sem bregst við útköllum lögreglu og vinnueftirlits til að rannsaka slys og tjón af völdum rafmagns. Útköllin eru um 120 talsins þ að sem af er árinu 2000 og eru stæ rstum hluta á suðvesturhorni landsins.
Helstu verkefni rafmagnsöryggisdeildar eru hér skilgreind með tilliti til **staðbundinna** þ átta í starfseminni. Fram kom í viðtölum að framkvæ md öryggisstjórnunar rafveitna mótast af dreifingu rafveitna en þ æ r eru staðsettar um land allt. Skoðunarstofurnar sem sinna þ essu eftirliti eru staðsettar á höfuðborgarsvæ ðinu, en við þ á aðila hefur rafmagnsöryggisdeild mest samskipti. Því er talið að þ essi þ áttur starfseminnar sé ekki bundinn höfuðborgarsvæ ðinu en nokkur kostnaður myndi væ ntanlega fylgja þ ví að fæ ra starfsemina annað.
Öryggisstjórnun á sviði rafverktaka er hins vegar talin staðbundin þ ar sem flestir rafverktakar eru staðsettir á suðvesturhorni landsins. Milli rafverktaka og rafmagnsöryggisdeildar eru mikil samskipti og þ ví telst sú eftirlitsstarfsemi bundin núverandi staðsetningu.
Rafmagnsöryggisdeild hefur yfireftirlit með markaðsgæ slu raffanga og er sá þ áttur starfseminnar talinn staðbundinn þ ar sem um 90% innflytjenda raffanga eru á höfuðborgarsvæ ðinu. Staðsetning þ eirra sem annast gerð og túlkun reglna er ekki talin hafa áhrif á starfsemina en kynningar og vinna með menntastofnunum sem sinna rafmagnsmálum fara jafnan fram á höfuðborgarsvæ ðinu. Fræ ðsla um rafmagnsöryggi lýtur sömu lögmálum um staðsetningu og gerð og túlkun reglna. Fræ ðsluhlutverk rafmagnsöryggisdeildar er þ ví ekki talið bundið höfuðborgarsvæ ðinu þ ví fræ ðslunni er miðlað með útgáfu kynningarefnis, í formi auglýsinga og með svörun símhringinga neytenda vegna rafmagnsöryggismála.
Fimmti og síðasti þ áttur sem tiltekinn er undir verksviði rafmagnsöryggisdeildar er rannsókn og skráning tjóna og slysa af völdum rafmagns. Eins og fram kom að ofan sinnir rafmagnsöryggisdeild útköllum lögreglu og vinnueftirlits þ egar grunur leikur á að tjón eða slys hafi orsakast af rafmagni. Útköllin eru að stæ rstum hluta bundin við suðvesturhorn landsins og eru þ ar af leiðandi bundin við höfuðborgarsvæ ðið eða nágrenni þ ess.
Áæ tlað hlutfall verkefna milli suðvesturhorns landsins og landsbyggðarinnar er um 70% á móti 30%. Að auki eru höfuðstöðvar helstu viðskiptavina stofnunarinnar staðsettar á suðvesturhorni landsins, og má þ ar nefna Landsvirkjun, RARIK, Orkuveitu Reykjavíkur og Hitaveitur Suðurnesja, Hafnarfjarðar, Akraness og Selfoss.

4.4.6 Upplýsingatækni

- Upplýsingatæ kni nýtist markaðsgæ sludeild í samskiptum við innlenda sem erlenda aðila en ekki kemur fram að upplýsingatæ kni losi um þ au bönd sem binda starfsemina við höfuðborgarsvæ ðið.

- Upplýsingatækni gæti auðveldað úthýsingu verka eða hlutverka mælifræðideildar þar sem samskipti við viðskiptavini gætu í auknum mæli verið rafræn. Nú þegar berast verkpantanir og tilboð með rafrænum hætti og heimasíða er nýtt til útgáfu og til að gera upplýsingar aðgengilegar, s.s. reglugerðir.
- Upplýsingatæknin gegnir þegar veigamiklu hlutverki við öryggisstjórnun rafverktaka þar sem upplýsingar berast frá skoðunarstofum og rafveitum í gagnagrunn Löggildingarstofu. Löggildingarstofa nýtir gagnagrunninn til að rækja eftirlitshlutverk sitt með 500 starfandi rafverktökum og veita þeim upplýsingar um frammistöðu.

4.4.7 Flutningur (úthýsing)

Eins og áður hefur komið fram (sjá 4.4.1.), hefur Löggildingarstofa þegar flutt mörg verkefni úr húsi. Þessi verkefni eru nú í höndum faggiltra prófunar- og skoðunarstofa sem fullnægja ströngum kröfum um tækni, hlutleysi og öguð vinnubrögð. Þessi starfsemi er opin hverjum þeim sem fullnægir settum kröfum og er því ekki endilega bundin við SV-horn landsins.

- Á **faggildingarsviði** kom ekki fram að möguleikar til úthýsingar væru fyrir hendi.
- Við greiningu **markaðsgæsludeildar** komu ekki fram verkefni sem hugsanlegt væri að flytja burt.
- Innan **mælifræðideildar** er mögulegt að úthýsa þeim þætti starfseminnar sem sinnir löggildingu vigtarmanna. Til þess þyrfti aðila sem hefði aflað sér þekkingar og áunnið sér traust og viðurkenningu til að sinna þessu hlutverki. Hins vegar myndi eftirlitsskylda með þessari starfsemi hvíla hjá Löggildingarstofu þar sem ríkið er lagalega skylt að veita slíkt eftirlit. Einnig má úthýsa eftirliti með löggildingu mælitækja en þá starfsemi mætti fela faggiltri skoðunarstofu líkt og í rafmagnsöryggisdeild sem vikið er að síðar. Þegar starfsemi mælifræðideildar er skoðuð með langtímamarkmið í huga kemur fram að varðveisla landsmæligrunna gæti fallið betur að starfsemi Orkustofnunar og Iðntæknistofnunar þar sem á Löggildingarstofu starfa helst sérfræðingar í stjórnsýslulegum málefnum.Í kvörðunarþjónustu mælifræðideildar eru möguleikar til úthýsingar. Fram kemur að með aukinni spurn eftir slíkri þjónustu mun álag aukast frekar og því mætti skipta kvörðunarþjónustu í tvö aðgreind verksvið þar sem Löggildingarstofa færi með kvarðanir af háu stigi en faggiltar kvörðunarstofur hefðu iðnaðarkvarðanir á sinni könnu.
- Flutningur verkefna **rafmagnsöryggisdeildar** virðist ekki til framdráttar fyrir deildina. Söguleg rök eru færð fyrir því að slíkar tilfærslur myndu leiða til einangrunar þeirra starfsmanna sem störfuðu í umboði stofnunarinnar úti á landi. Sagan bendir til að eftirlitsmennirnir sem störfuðu á vegum Löggildingarstofu úti á landi ættu á hættu að einangrast og því væri vænlegra að flytja stofnunina í heild út á land en að dreifa einstökum deildum út um stokka og steina. Hins vegar má horfa til þýðinga og annarra sérverkefna sem ekki falla beinlínis undir starfsvið Löggildingarstofu. Þá er útibú einkarekinnar skoðunarstöðvar á Egilsstöðum og hefur samvinna tekist milli Löggildingarstofu og þess einkareksturs. Sú samvinna felst í því að Löggildingarstofa beinir verkefnum til skoðunarstöðvarinnar á Egilsstöðum eftir því sem kostur er. Löggildingarstofa hefur því haft frumkvæði að tilfærslu verkefna til landsbyggðarinnar með þessari samvinnu við einkarekið útibú á Egilsstöðum.

4.4.8 Niðurstöður

Löggildingarstofa er að hluta bundin við höfuðborgina þ ar sem helstu innflutningshafnir landsins eru þ ar. Þessi órjúfanlegu tengsl helgast af þ ví að markaðsgæ sludeild Löggildingarstofu og rafmagnsöryggisdeild Löggildingarstofu er skylt að hafa eftirlit með innflutningi þ eirrar vöru sem þ essar deildir bera ábyrgð á eftirliti með og þ ar af leiðandi eru samskipti við innflytjendur mikil. Þessi umfjöllun verður skýrari þ egar viðfangsefninu er skipt eftir deildum og tilheyrandi verksviðum.

Mælifræðideild.

Mælifræði:

- Varðveisla landsmæ ligrunna er ekki bundið við höfuðborgarsvæ ðið. Raunar er ekki talið æ skilegt að slík starfsemi sé í þ éttbýli þ ar sem starfsemin er háð umhverfislegu jafnvæ gi. Sérhönnuðu húsnæ ði er æ tlað að skapa æ skileg skilyrði og koma í veg fyrir hin óæ skilegu. Nýverið var starfsemi Löggildingarstofu flutt milli húsa innan Reykjavíkur en landsmæ ligrunnar hafa ekki verið fluttir þ ar sem starfsemin hvílir á sérhönnuðu og kostnaðarsömu gólfi og þ arf nákvæ ma umhverfistýringu. Þegar þ essi aðstaða í Borgartúni 21 verður tilbúin er hæ gt að halda áfram þ eirri uppbyggingu fyrir landsmæ ligrunna og kvarðanir sem fyrirsjáanleg er næ stu 10 ár eða svo en að þ eim tíma loknum væ ri eðlilegt að kanna möguleika á staðsetningu starfseminnar utan höfuðborgarinnar.
- Kvörðunarþ jónustan sinnti 695 kvörðunum á árunum 1991-1999 og þ ar af 86% á höfuðborgarsvæ ðinu. Þessi þ jónusta virðist þ ví bundin við höfuðborgarsvæ ðið en hins vegar kom fram í greiningu að faggilt kvörðunarþ jónusta gæ ti tekið við þ essum verkum og Löggildingarstofa sæ i um kvarðanir á „háu stigi“ef fjöldinn væ ri þ að mikill að þ að væ ri hagkvæ mt.

Lögmælifræði:

- Eftirlit með löggildingu mæ litæ kja er stjórnsýslulegur þ áttur í starfsemi mæ lifræ ðideildar og óbundið núverandi staðsetningu. (Einkafyrirtæ ki sjá um löggildingu flestra flokka mæ litæ kja en stofnunin hefur eftirlitsskyldu með einkafyrirtæ kjunum).
- Löggilding vigtarmanna er starfsemi sem þ yrfti ekki að heyra undir ríkisstofnun heldur menntastofnun sem hefði tilskilin leyfi til löggildingar vigtarmanna að loknum námskeiðum. Þetta er ekki viðamikil starfsemi eða þ riðjungur úr heilu stöðugildi.

Rafmagnsöryggisdeild:

- Öryggisstjórnun rafveitna er ekki bundin við höfuðborgarsvæ ðið en hins vegar eru skoðunarstofurnar staðsettar á höfuðborgarsvæ ðinu og þ ar af leiðandi er eðlilegt að eftirlitsaðilinn sé þ ar einnig.
- Öryggisstjórnun á sviði rafverktaka er talin staðbundin þ ar sem meginhluti rafverktaka starfar á höfuðborgarsvæ ðinu og mikil samskipti eiga sér stað milli þ essara aðila.
- Markaðsgæ sla raffanga er bundin við höfuðborgarsvæ ðið þ ar sem innflutningshafnir landsins eru þ ar.
- Gerð og túlkun reglna er ekki staðbundin starfsemi og spurning hvort löggjafinn og framkvæ mdavaldið geti ekki sótt slíka þ jónustu til einkaaðila og/eða menntastofnana sem fara með fræ ðsluhlutverk á þ essu sviði. Einnig má fella fræ ðsluhlutverk deildarinnar undir þ essar vangaveltur.
- Útköll vegna slysa- og tjóna af völdum rafmagns hafa að mestu verið bundin höfuðborgarsvæ ðinu en spyrja má hvort sú starfsemi þ urfi nauðsynlega að vera hluti af ríkisstarfsemi. Einkaaðilar fara t.d. með öryggiseftirlit bifreiða og skipa og

draga má þ á ályktun að til þ ess hæ fir einkaaðilar gæ tu sinnt þ essum útköllum sem eru ríflega 120 talsins þ að sem af er árinu 2000. Löggildingarstofa aðstoðar Lögreglu og Vinnueftirlit í þ essum rannsóknum og myndi væ ntanlega viðurkenna rannsókn skoðunarstofu eða annarra einkaaðila, ef eftir þ ví yrði leitað.

Mynd 4.8 Yfirlit LS.

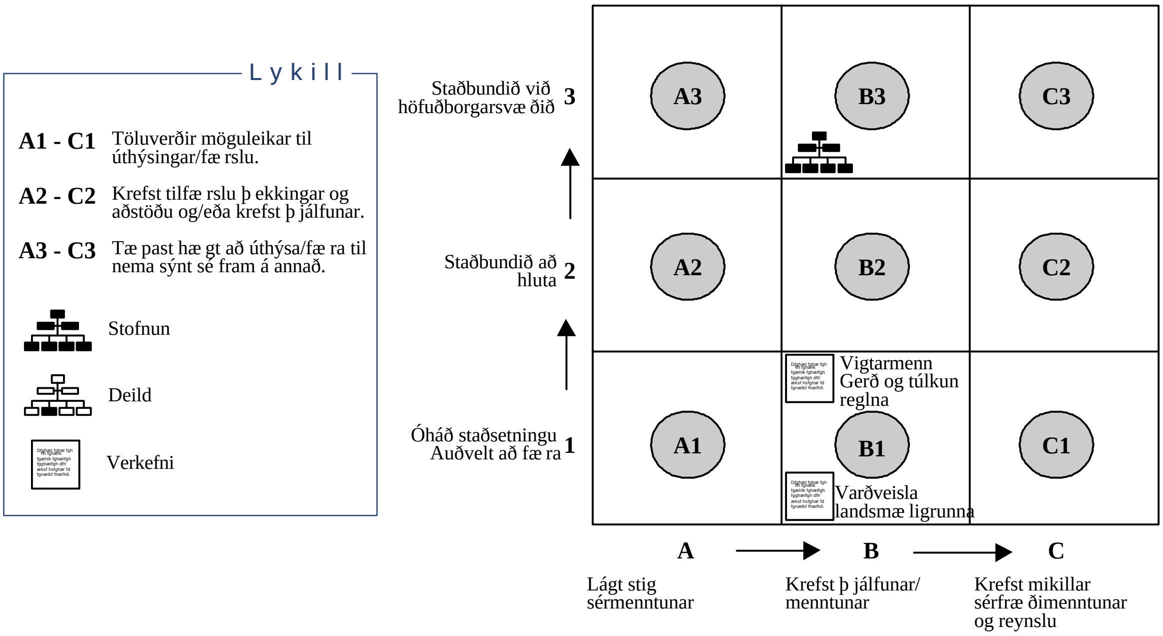

4.5 Orkustofnun

4.5.1 Hlutverk

Hlutverk Orkustofnunar er að vera „ríkisstjórn til ráðuneytis um orkumál samkvæ mt lögum nr. 58/1967. Auk þ ess er þ að hlutverk stofnunarinnar að annast yfirlitsrannsóknir á orkulindum landsins til að tryggja að orkuþ örf þ jóðarinnar sé fullnæ gt og að orkulindir landsins séu hagnýttar á hagkvæ man hátt. Stofnunin skal halda skrá um orkulindir landsins og hafa umsjón með fallvötnum og jarðhitasvæ ðum í eigu ríkisins. Stofnuninni er heimilt að annast rannsóknir á starfssviði sínu fyrir aðra en ríkið gegn þ ví að kostnaður fáist greiddur.“[19] Hjá Orkustofnun starfa 96 manns.

4.5.2 Verkefnagreining

Samkvæ mt skipuriti og greiningu gegnir Orkustofnun tvíþ æ ttu hlutverki og er starfseminni skipt eftir þ ví í **orkumálahluta** og **orkurannsóknarhluta**, eins og sýnt er í töflu 4.8. Orkubúskapardeild sinnir vinnu með tölfræ ðigögn, s.s. gagnasöfnun og gagnaúrvinnslu, auk þ ess að sinna upplýsingagjöf tilinnlendra og erlendra aðila. Auðlindadeild skilgreinir rannsóknarverkefni sem ríkið þ arf að sinna og semur um rannsóknir við þ á aðila sem henta hverju sinni. Þá heldur auðlindadeild utan um gagnasafn og er umsagnaraðili um umsóknir um nýtingu auðlinda og. gjaldskrár hitaveitna. Einnig heldur auðlindadeild yfirlit yfir virkjanakosti, m.t.t. umhverfismála, þ ar sem horft er til framtíðar um nýtingu vatnsafla og jarðvarma. Jarðhitaskóli Háskóla Sameinuðu þ jóðanna er rekinn innan Orkumálahluta OS.

Mynd 4.9 Skipurit OS

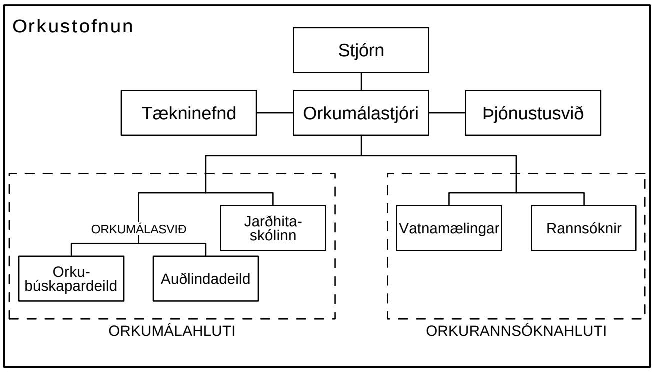

Tafla 4.8 Starfsemi Orkustofnunar eftir meginmálaflokkum

Orkurannsóknarhluti	Orkumálahluti
Rannsóknarsvið	Orkubúskapardeild
Vatnamæ lingar	Auðlindadeild
	Jarðhitaskóli Háskóla Sameinuðu þ jóðanna

Heimild: Ársskýrsla 1999, Orkustofnun, bls. 2.

Orkurannsóknahluti Orkustofnunar næ r yfir Rannsóknarsvið og Vatnamæ lingar en bæ ði svið vinna fyrir aðila utan stofnunarinnar. Af þ essu má ráða að fjárhagur Orkustofnunar er tvískiptur, þ annig að hluti hennar, orkumálahluti, starfar á forsendum fjárlaga, en orkurannsóknarhluti starfar sem sjálfstæ ður verktaki og starfar á forsendum markaðarins. Verkefni Orkustofnunar eru þ ví aðgreind milli stjórnsýslueiningar hennar og rannsóknareiningar þ ar sem hvor eining reiðir sig á hina við úrlausn verkefna.

4.5.3 Viðskiptavinir Orkustofnunar

Helstu samskiptaaðilar Orkustofnunar eru:

[19] Sjá „Verkefnavísar 2000“, bls. 264

- Veitustofnanir.
- Virkjanafyrirtæki.
- Náttúrufræðistofnun Íslands.
- Aðrar stofnanir.
- Stjórnvöld.

4.5.4 Deildir

Orkurannsóknahluti

Rannsóknasvið
Á Rannsóknasviði starfa liðlega 40 manns.
Verkefni rannsóknasviðs eru aðgreind í tvo meginflokka, sem eru jarðhitarannsóknir annars vegar og jarðvísindaleg þjónusta hins vegar. Rannsóknasvið starfar sem verktaki, líkt og Vatnamælingar Orkustofnunnar, þar sem viðskiptavinir eru opinberar stofnanir og fyrirtæki, sem og einkafyrirtæki. Um 19% af verkefnum Rannsóknasviðs koma frá Orkumálahluta Orkustofnunar, þar af 4% frá Jarðhitaskólanum.
Undanfarin tvö ár hefur Rannsóknasviðið átt í erfiðleikum með að anna mikilli eftirspurn eftir rannsóknarverkefnum vegna skorts á mannafla, en mikil þjálfun liggur að baki framlagi sérfræðinga rannsóknasviðs. Framboð verka er sveiflukennt og mótast jafnan af efnahagsástandi þjóðarbúsins. Því hefur álagið verið töluvert á starfsmenn Rannsóknasviðs undanfarin tvö ár. Miklu framboði verka er mætt með yfirvinnu þar sem ekki er unnt að manna sviðið þannig að það svari miklum sveiflum í eftirspurn.
Hvað verkframboð Rannsóknasviðs vegna jarðvísindalegrar þjónustu varðar þá er sá hluti talinn hafa orðið til vegna þeirrar þekkingar og reynslu sem Rannsóknasvið býr yfir. Þar af leiðandi hefur þjónusta á sviði jarðvísinda vaxið við hlið hefðbundinna verka Rannsóknasviðs, en þau verkefni sem hér um ræðir eru jarðfræðileg kortlagning, grunnvatnsathuganir og vatnsból, mannvirkjajarðfræði og undirbúningur jarðgangagerðar, t.d. forrannsóknir vegna Hvalfjarðarganga á sínum tíma.
Stærstu viðskiptavinir á sviði jarðhitarannsókna eru staðsettir í Reykjavík, á Suðurnesjum og Suðurlandi en einnig á Norðurlandi. Hið sama á við jarðvísindalega þjónustu, sem raunar er háð staðsetningu Rannsóknasviðsins í heild þar sem verkefni á sviði þessarar þjónustu eru leyst af starfsmönnum sem starfa við jarðhitarannsóknir og hafa sérþekkingu sem nýtist víðar.
Rannsóknasvið rekur útibú á Akureyri. Þar starfa 2 menn og leitað hefur verið árangurslaust að þriðja manni. Stefnt er að því að þar muni í framtíðinni starfa 5 manns ef verkefni leyfa og starfsfólk fæst.

Vatnamælingar
Helstu verkefni Vatnamælingadeildar eru eftirfarandi:

- mælakerfi
- endurskoðun gagna
- jöklamælingar, vatnsbúskapur og jökulhlaup
- aurburðarrannsóknir og efnavöktun
- endurmat á afrennsli og vatnsorku
- vatna- og jöklaskrá
- undirbúningur og þátttaka í ráðstefnum og fundum, svo sem Extremes 2000
- miðlun upplýsinga til viðskiptamanna og almennings

Vatnamælingar eru á orkurannsóknasviði ásamt Rannsóknasviði. Þar starfa nú 22 fastráðnir starfsmenn auk lausráðinna starfsmanna sem eru verkefnaráðnir. Starfsemi Vatnamælinga er, að mestu leyti, fjármögnuð með samningum um þjónustu. Á síðustu misserum hefur álag í vissum þáttum verið vaxandi. Þetta aukna álag hefur að hluta verið leyst með ráðningu háskólastúdenta og að hluta með því að sumum verkefnum Vatnamælinga hefur verið minna sinnt en nauðsynlegt er. Frumúrvinnsla gagna hefur verið í nokkuð góðu samræmi við þörf en framhaldsúrvinnsla og viðhald gagnagrunna Vatnamælinga hefur að nokkru liðið fyrir skort á sérmenntuðu starfsfólki. Eitt af þeim verkefnum sem liðið hafa fyrir þetta aukna álag eru jöklamælingar, en rétt er að geta þess að þeim er einnig sinnt af Landsvirkjun (LV) og Raunvísindastofnun HÍ. Sama má segja um mælakerfið, því er aðallega sinnt af tveimur aðilum, þ.e. Vatnamælingum OS og Landsvirkjun. Vatnamælingar sinna rekstri nokkurra mæla í eigu LV en fyrirtækið sinnir sjálft nokkrum fjölda þeirra. Mælar LV tengjast beint rekstri virkjana. Í árslok 1999 voru um 170 mælar í rekstri á vegum Vatnamælinga. Á Egilsstöðum er starfrækt útibú frá Vatnamælingum með einum starfsmanni sem annast rekstur og aflestur mæla á Austurlandi. Þessi starfsmaður annast einnig verkstjórn starfsmanna úr Reykjavík á sumrin. Fram kom að útibú gætu annast rekstur mæla og aflestur annars staðar á landinu eins og á Egilsstöðum en það er ekki talið hagkvæmt fyrirkomulag vegna nýtingar starfskrafta starfsmanna. Almennt séð eru verkefni Vatnamælinga ekki bundin höfuðborgarsvæðinu nema fyrir það að mikil þörf er fyrir sérfræðinga með mikla og góða menntun og samstarf er mikið við sérfræðinga sem eru í starfi annars staðar, eins og við Háskóla Íslands. Bent var á að unnið er að því að beintengja mæla um allt land við stjórnstöð Vatnamælinga en það hefur í för með sér mikla einföldun á aflestri og rekstri mælanna.
Eftirtaldir aðilar eru helstu viðskiptavinir Vatnamælinga OS:

- Orkumálahluti OS
- Landsvirkjun, Rarik, Orkubú Vestfjarða, Orkuveita Reykjavíkur, Hita- og vatnsveita Suðurnesja, embætti borgarverkfræðings og Vegagerð ríkisins.

Vægi þessara tveggja flokka viðskiptavina varðandi þjónustu er u.þ.b. helmingur hvor. Þörfum viðskiptavinanna er aðallega svarað með skýrslugerð og á rafrænu formi.
Rétt er að taka fram að með Evróputilskipun um vöktun vatna af umhverfisástæðum en ekki bara vegna orkuvinnslu hafa vaknað spurningar um staðsetningu þessarar starfsemi hjá stofnun eins og Orkustofnun.

Orkumálahluti

Orkubúskapardeild

Helstu verkefni orkubúskapardeildar eru skilgreind á eftirfarandi hátt:

- Að safna gögnum um vinnslu og notkun orku, um innflutning orkugjafa og að gefa út skýrslur um það efni.
- Að fylgjast með þróun orkuverðs og gjaldskrám orkuveitna.
- Að veita innlendum og erlendum aðilum upplýsingar um orkumál.
- Að vinna að áætlunum til langs tíma um orkubúskap þjóðarinnar og gefa út orkuspár.
- Að stuðla að aukinni hagkvæmni í orkunýtingu og auknum hlut innlendra orkugjafa í orkubúskap þjóðarinnar.

Deildin er á orkumálasviði ásamt auðlindadeild. Það er mat stjórnanda deildarinnar að framboð verkefna sé að jafnaði meira en hægt er að komast yfir með þeim mannafla

sem til er. Mikið af gögnum um vinnslu, innflutning, notkun og verð orku og um vissa þætti í rekstri orkumannvirkja berast deildinni reglulega frá orkufyrirtækjum og einnig fer fram árleg söfnun upplýsinga frá orkuveitum í samvinnu við Samorku. Mest af þessum gögnum er skráð í gagnagrunn Orkustofnunar og síðan notað til upplýsingamiðlunar eða frekari úrvinnslu. Takmörkuð fjárráð koma meðal annars fram í því að úrvinnsla gagna er síðbúin. Sem dæmi um þetta má nefna að útgáfa Orkumála, tímarits stofnunarinnar, er nokkrum árum á eftir áætlun.Takmörkuð fjárráð hafa einnig valdið því að deildin hefur ekki, sem skyldi, getað sinnt verkefnum er stuðla að aukinni hagkvæmni í orkunýtingu og auknum hlut innlendra orkugjafa í orkubúskapnum.

Orkuspárnefnd er samstarfsvettvangur um gerð orkuspáa. Umsjón með útgáfu þeirra er í höndum orkubúskapardeildar en vinnu við áætlanagerðina hefur að mestu verið úthýst og er unnin af verkfræðistofu á höfuðborgarsvæðinu. Samskipti deildarinnar við viðskiptavini og birgja fer að miklu leyti fram á rafrænu formi.Unnið hefur verið í því á síðustu árum að auka mjög aðgengi að gagnagrunnum stofnunarinnarum orkubúskaparmál.

Það er mat stjórnanda deildarinnar að almennt megi segja að starfsemin sé ekki staðbundin en hann telur mikilvægt að orkumálahluti stofnunarinnar ásamt yfirstjórn sé á sama stað. Það gildi hins vegar um þennan hluta starfseminnar eins og aðra að mikilvægt sé að hafa aðgengi að sérmenntuðum starfsmönnum sem hafa reynslu og þekkingu á starfssviði stofnunarinnar.Rétt er einnig að nefna að þessi hluti stofnunarinnar ásamt yfirstjórn er hluti af stjórnsýslunni og vinnur mikið með stjórnvöldum, Alþingi, ráðherrum og ráðuneytum.

Deildin þjónar aðallega eftirtöldum aðilum

- stjórnvöldum
- öðrum stofnunum, innlendum og erlendum, og orkufyrirtækjum
- fyrirtækjum í viðskiptalífinu
- almenningi.

Samskipti við þessa aðila fara aðallega fram án beinna samskipta eins og vettvangskannana og heimsókna. Þess vegna er staðsetning stofnunarinnar ekki bundin við eitt svæði frekar en annað nema af ofangreindum ástæðum.

Auðlindadeild

Helstu verkefni auðlindadeildar lúta að:

- könnunum á orkuauðlindum landsins,
- eftirliti með notkun orkuauðlinda,
- umsögnum til ríkis um umsóknir til rannsóknaleyfa og vegna umsókna um virkjanaleyfi,
- því að gera almenningi rannsóknargagnasafn Orkustofnunar aðgengilegt
- eftirliti með námavinnslu, s.s. malarnámi.

Þar að auki er eitt meginhlutverk auðlindadeildar að finna verktaka til að sinna rannsóknarverkefnum. Verktakarnir eru gjarnan rannsóknahluti Orkustofnunar. Rannsóknasvið vinnur að jafnaði fjórðung verka sem auðlindadeild ráðstafar og Vatnamælingasvið rannsóknahlutans vinnur þriðjung til helming verka sem koma frá auðlindadeild.

Samhliða því að ríkið hefur dregið úr beinum umsvifum sínum í orkurannsóknum hafa áherslur breyst. Auðlindadeild leitar verktaka fyrir þau verk sem ríkið vill að séu framkvæmd og verkin eru fjármögnuð að hluta af Orkusjóði. Vegna þessa breytta hlutverks getur Auðlindadeild vel annað eftirspurn eftir sinni þjónustu. Auðlindadeild

hefur verk í vinnslu út um allt land en algengt er að verktakarnir hafi höfuðstöðvar sínar á höfuðborgarsvæðinu. Starfsemi deildarinnar er því ekki **staðbundin** hvað varðar þær framkvæmdir sem boðnar eru út. Staðbundnir þættir eru samskipti við aðra aðila vegna samninga og ráðagerða, en þeir aðilar eru til dæmis umhverfisráðuneyti, iðnaðar- og viðskiptaráðuneyti, landbúnaðarráðuneyti, sjávarútvegsráðuneyti, verkfræðistofur, orkufyrirtæki o.fl.

Helstu verktakar eru:

- jarðfræðistofur, sem eru fáar sjálfstæðar;
- Landmælingar;
- verkfræðistofur, þ.e. umhverfissvið þeirra;
- Vatnamælingar og Rannsóknasvið Orkustofnunar;
- Náttúrufræðistofnun Íslands.

Hugsanlegir viðskiptavinir eru allir þeir sem hafa getu til að sinna verkefnum á vegum auðlindadeildar og er stefnt að því að verkin verði almennt boðin út á landsvísu. Ennfremur þarf að bjóða út erlendis þegar áætlaður kostnaður verka nær ákveðnu marki.

Jarðhitaskóli Háskóla Sameinuðu Þjóðanna

Eftirspurn eftir þjónustu Jarðhitaskólans er veruleg og fram kemur að skólastarfið er mikilvægur þáttur í þróunaraðstoð íslensku þjóðarinnar. Í skólann sækja erlendir nemendur. Skólinn er rekinn á Orkustofnun samkvæmt samningi við Háskóla Sameinuðu þjóðanna í Japan.

Starfsemi skólans er í náinni samvinnu við Rannsóknasvið og ekki séð að hún geti þrifist án þess nábýlis. Stærstur hluti kennslu er verkþjálfun undir handleiðslu sérfræðinga Orkustofnunar.

4.5.6 Upplýsingatækni

- Fram kemur að upplýsingatækni sé þungamiðja starfseminnar þar sem Orkustofnun og deildir hennar gegni þeim hlutverkum, meðal annarra, að standa að gagnasöfnun, gagnageymslu, gagnatúlkun og gagnamiðlun.
- Að auki er upplýsingatæknin líf æð útibúanna sem Orkustofnun starfrækir úti á landi.
- Framtíðarhorfur varðandi hlutverk upplýsingatækni í starfseminni er t.d. að allir vatnamælar landsins verði beintengdir við stofnunina en upplýsingatækni er mikilvæg nú þegar við flutning gagna frá mælitækjum.
- Samskipti **Orkubúskapardeildar** fara mest fram á rafrænu formi, s.s. við gagnasöfnun, en gagnasafn deildarinnar er kjarninn í starfsemi hennar. Unnið er að því að gera gögn um orkubúskaparmál sem aðgengilegust fyrir. Það er hlutverk þessarar deildar að annast viðhald gagnagrunns um orkubúskaparmál, en þar sem vinna við það verkefni er á eftir neyðast menn til að vinna úr gögnum þær upplýsingar sem þá vantar hverju sinni.
- Í ljósi almennrar þróunar í notkun fjarfundabúnaðar og möguleika netsins við kennslu og þekkingarmiðlun má benda á að upplýsingatæknin virðist opna möguleika hvað varðar staðsetningu Jarðhitaháskólans, en þá er horft framhjá því að kennarar eru aðallega sóttir til Rannsóknasviðs OS.

4.5.7 Flutningur (úthýsing)

Möguleikar til flutnings á verkefnum Orkustofnunar eru tvíþ æ ttir:

- Aðgreining orkumálahluta og orkurannsóknahluta.
    - Þessi aðgerð gefur möguleika þ ar sem sá síðari starfar á forsendum markaðarins en fullkomna má aðgreiningu þ essara sviða Orkustofnunar með þ ví að fæ ra orkurannsóknahluta til markaðarins.
    - Með þ essu fyrirkomulagi myndi orkumálahluti starfa eftir sem áður á fjárlögum við að sinna þ eim hlutverkum sem hér hafa verið rakin.
    - Aðgreiningin býður einnig upp á að verkefni orkumálahluta verði send til landsbyggðarinnar, þ .e. orkubúskapardeild og auðlindadeild. Hins vegar ber til þ ess að líta að viðtakandi slíkra umsvifa verður að hafa til þ ess bolmagn.
- Flutningur einstakra deilda/verksviða.
    - Verkefni á sviði vatnamæ linga fara fram um land allt og fram kemur í greiningu að útibú gæ tu vel sinnt mæ lingum og aflestri. Einnig gæ tu vatnamæ lingar verið á höndum einkaaðila sem tæ kju að sér verkin samkvæ mt útboði. Í þ essu samhengi má benda á að þ egar er starfsmaður stofnunarinnar á Austurlandi sem sinnir þ ví landsvæ ði.

4.5.8 Niðurstöður

Orkustofnun er tvískipt stofnun þ ar sem annar hluti hennar starfar á grunni fjárlaga en hinn hlutinn starfar á grunni markaðarins sem sjálfstæ ð kostnaðar-/rekstrareining. Orkurannsóknarhluti stofnunarinnar eru tvæ r sjálfstæ ðar einingar sem eru óbundnar af staðsetningu stjórnsýsluhlutans sem kallast orkumálahluti. Það er hins vegar ljóst að menntunarstig starfsmanna í þ essum hluta starfseminnar er mjög hátt en þ að getur haft áhrif á framtíðarstaðsetningu. Vatnamæ lingar fara fram meira og minna um allt land og þ ví erfitt að sjá af hverju úrvinnsla rannsókna og yfirstjórn þ urfi að vera á höfuðborgarsvæ ðinu. Orkumálahluti stofnunarinnar er ekki heldur háður núverandi staðsetningu. Hlutverk orkumálahluta er að finna verktaka til að framkvæ ma rannsóknarverkefni á vegum ríkisins og að sinna eftirlitsskyldu og efla upplýsinga- og gagnasafn um orkubúskap Íslands. Svo virðist sem stjórnsýsluhlutverk Orkustofnunar þ urfi að athuga betur með tilliti til nýrra orkulaga sem eru væ ntanleg á næ stunni.

<u>Mynd 4.10</u> Yfirlit OS.

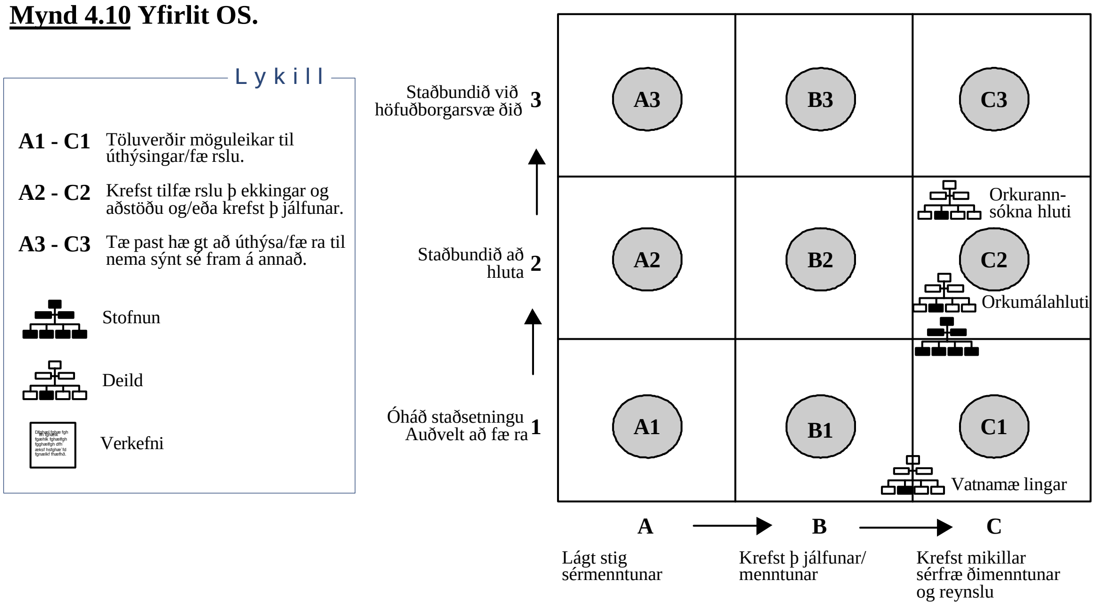

4.6 Rannsóknastofnun byggingariðnaðarins

4.6.1 Hlutverk

Hlutverk Rannsóknastofnunar byggingariðnaðarins (RB) „er að stunda hagnýtar rannsóknir og þróun á sviði byggingariðnaðar og stuðla þannig að góðri endingu og hagkvæmni mannvirkja í landinu. Jafnframt að veita aðilum byggingariðnaðarins sérhæfða prófanaþjónustu og stunda vöruvottun.[20] Starfsmenn RB eru 39.

4.6.2 Verkefnagreining

Samkvæmt „Verkefnavísi 2000“ eru helstu verkefni RB eftirfarandi:

- stjórnvaldsverkefni,
- hagnýtar rannsóknir,
- þjónustu- og ráðgjafarverkefni,
- gæðaeftirlit,
- útgáfu og upplýsingamál.[21]

Mynd 4.11 Skipurit RB.

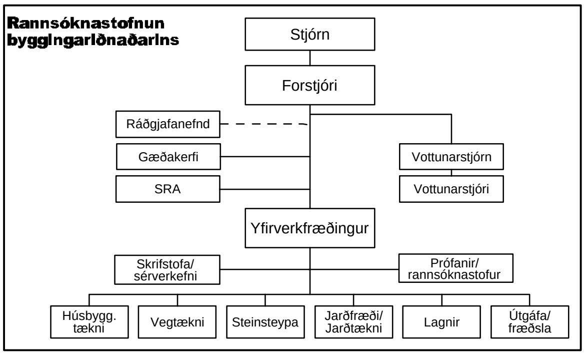

Samkvæmt skipuriti RB skiptist starfsemin í deildir eins og sýnt er í töflu 4.9 þar sem einnig koma fram helstu verkefni sem heyra undir hverja þeirra. Hver deild RB sinnir þjónustuverkefnum sem greitt er fyrir samkvæmt gjaldskrá, hagnýtum rannsóknum og gæðaeftirliti. Þjónusturannsóknir sem stofnunin sinnir eru um 1300 á hverju ári, flestar á sviði steinsteypu og vegagerðar.

Umfjöllunin um deildir RB takmarkast af því að fjöldi deilda er slíkur að greiningum innan einstakra deilda varð ekki komið við. Þar af leiðandi voru tekin viðtöl innan þriggja deilda af sex, þ.e. húsbyggingatæknideild, jarðfræði- og jarðtæknideild og útgáfu- og fræðsludeild. Umfjöllun um aðrar deildir er byggð á heimildavinnu.

Tafla 4.9. Deildir RB ásamt meginverkefnum

Húsbygginga deild	Vegtækni	Steinsteypa	Jarðfræði/ jarðtækni	Lagnir	Útgáfa/ fræðsla
Þjónustu-rannsóknir	Prófanir vegna eftirlits með fram-kvæmdum	Rannsóknir á endingu og gæðum	Gæðaeftirlit með steinefnum sem notuð eru í steypu-framleiðslu	Prófun og vottun lagnaefna og lagnakerfa húsa	RB tækniblöð
Sjálfstæð rannsóknar-verkefni	Prófanir á efnum til vega- og gatnagerðar	Viðhald og viðgerðar-aðferðir	Tæknilegar mælingar á jarðefnum	Úttektir og virkniprófanir á lagna- og loft-ræstikerfum	Sérrit um byggingar-tæknileg málefni
		Nýþróun	Smásjárgreining á bergi og harðnaðri steinsteypu	Útgáfa fræðsluefnis	Rannsóknar-skýrslur Staðlaðar verklýsingar

Heimild: Rannsóknastofnun byggingariðnaðarins, 1995, bls. 4-10, sbr. einnig „Deildir og starfsvið“, www.rabygg.is [03.10.2000]

[20] Sjá „Verkefnavísar 2000“ bls. 262
[21] Sbr sama rit, bls. 262-263

4.6.3 Viðskiptavinir

Helstu viðskiptavinir eru:
- mannvirkjahönnuðir
- verktakar og iðnaðarmenn
- eigendur opinberra mannvirkja (Vegagerðin, virkjanir, hafnir o.þ h.)
- húseigendur
- stjórnvöld.

Viðskiptavinum er veitt þjónusta með hagnýtum rannsóknum, efnisprófunum og sérfræðiráðgjöf.

4.6.4 Deildir

Húsbyggingatæknideild
Helstu verkefni húsbyggingartæknideildar eru:
- sjálfstæð rannsóknarverkefni,
- þjónusturannsóknir,
- gæðaeftirlit og vottanir,
- útgáfa faglegra upplýsinga.

Sjálfstæðar rannsóknir felast í því að starfsmenn deildarinnar skilgreina verkefni og leita fjármögnunar. Fjármögnun fæst t.d. með styrkjum og þátttöku annarra, s.s. RANNÍS og Íbúðalánasjóðs.
Þjónusturannsóknir berast til húsbyggingartæknideildar frá ýmsum aðilum. Í þjónustuverkefnum felast skoðunarferðir þar sem tækjum deildarinnar er beitt og í framhaldinu skilar deildin áliti, t.d. í formi greinargerða. Dæmi um þjónustuverkefni eru rannsóknir á burðarþoli, einangrun, rakaflæði, síldartunnum og plastkerjum. Breitt verkefnasvið deildarinnar skýrist af því að deildin býr að mælikunnáttu sem nýtist á ýmsum sviðum.
Útgáfumálin lúta að því að miðla faglegri vinnu og þekkingu til samfélagsins.
Framboð verkefna sem falla undir skilgreiningu þjónustuverkefna er töluvert á hverju ári. Þjónustuverkefnin eru unnin af sérfræðingum á rannsóknarstofu og þrátt fyrir mikið framboð verkefna annar deildin eftirspurninni vel. Það skýrist af því að samvinna deilda er mikil og mannaflinn færist milli deilda eftir verkefnum. Framboð sjálfstæðra rannsóknaverkefna einkennist nokkuð af alþjóðlegri samvinnu og nettengingu við Evrópu sem eykur upplýsingaflæði til deildarinnar. Þar sem starfsmenn deildarinnar skilgreina og afmarka sjálfstæð rannsókarverkefni er framboð verkefnanna eðlilega í samræmi við getu deildarinnar til að takast á við verkin. Hins vegar verður húsbyggingartæknideild að láta frá sér verk eða hafna þátttöku í alþjóðlegum verkefnum þar sem tækjabúnað vantar og vegna ónógrar samvinnu við RANNÍS. Útgáfumál deildarinnar fara fram innanhúss í gegnum útgáfu- og fræðsludeild.
Þjónustuverkefni deildarinnar eru **bundin** við **núverandi staðsetningu** þar sem rannsóknarstofur þurfa mikinn tækjakost til að leysa verkefnin en til að færa slíkan tækjakost milli landshluta þarf sérstaka hönnun húsnæðis og uppsetningu allra tækja að nýju. Á hinn bóginn er starfsemin **ekki staðbundin** hvað álitsgerðir varðar en þjálfun að baki þeim er jafnan um þrjú ár í starfi sem fer fram á rannsóknarstofum og við vettvangsrannsóknir. Rannsóknarverkefnin geta verið staðbundin ef lausn þeirra felur í sér notkun sérhæfðra tækja, en sú er raunin í meirihluta tilfella. Útgáfumálin

eru ekki staðbundin þ ar sem tæ knin er fæ ranleg og með nútímasamskiptatæ kni má inna þ essa vinnu af hendi víðar, þ .e. starfsemin er óháð landfræ ðilegri legu.

Útgáfu- og fræðsludeild
Á deildinni eru 1 ½ stöugildi við útgáfumál og ein staða bókasafnsfræ ðings en verkefni deildarinnar skiptast í aðalatriðum í eftirfarandi flokka:

- útgáfu upplýsinga fyrir byggingariðnaðinn
- útgáfu fréttabréfs stofnunarinnar
- námskeiðshald og upplýsingagjöf.

Útgáfa á upplýsingum fyrir byggingariðnaðinn myndar fjárhagslegan grunn deildarinnar og stendur undir annarri starfsemi hennar. Ráðgjöf við fagfélög er í formi skýrslna og annars samstarfs sem lýtur að útgáfu. Upplýsingagjöf felur í sér vefsíðuupplýsingar, bókasafn stofnunarinnar og erlent samstarf.
Þeir sem helst nýta sér þ jónustu deildarinnar eru hönnuðir og verktakar, framleiðendur og iðnaðarmenn, svo og almennir húseigendur. Húsbyggjendum er boðinn aðgangur að símatímum þ ar sem hæ gt er að nálgast almenna ráðgjöf án endurgjalds. Starfsemi deildarinnar grundvallast þ ví á samspili hugvits og nútímaupplýsingatæ kni.
Deildin annar vel **eftirspurn** eftir þ jónustu varðandi útgáfu upplýsinga fyrir byggingariðnaðinn en slíkar upplýsingar eru almennt samdar af sérfræ ðingum á fagdeildum. Sama gildir um útgáfu fréttabréfablaðs stofnunarinnar, en RB og ITÍ gefa út sameiginlegt fréttabréf sem er að mestu unnið á ITÍ en RB greiðir 1/3 kostnaðar. Námskeiðahald er vel skorðað milli framboðs og getu deildarinnar til að sinna þ eim lið. Námskeið og fyrirlestrar eru jafnan haldin fyrir iðnaðinn og menntastofnanir og fara að mestu fram innan fagdeilda stofnunarinnar.
Útgáfu- og fræ ðsludeild er ekki talin**staðbundin** og gæ ti raunar starfað óháð staðsetningu. Væ ntanlega þ yrfti að laga starfsemina að breyttum aðstæ ðum samfara fjarlæ gð við heildina en samskiptatæ knin æ tti að bjarga þ ví. Þegar litið er til einstakra þ átta í starfsemi deildarinnar kemur fram að mannauðurinn sé helst staðbundinn þ ví tæ kniblöð sé hæ gt að vinna hvarvetna svo fremi sem sérfræ ðiþ ekking sé fyrir hendi. Hins vegar beri á þ að að líta að fræ ðileg eða fagleg skrif og útgáfa eru ekki óaðskiljanlegir þ æ ttir – útgáfuferlið skarast óbeint við innihaldið/textann, s.s. vegna faglegs prófarkarlestrar. Útgáfa fréttabréfs stofnunarinnar er staðbundin að þ ví marki sem nálæ gð útgáfuferlis við vinnustaðinn er nauðsynleg en þ essi liður lýtur sömu lögmálum og önnur tengsl útgáfuferlis og frétta- eða heimildaöflun. Ráðgjöf við fagfélög virðist staðbundin þ ar sem núverandi staðsetning býður uppá nálæ gð við helstu samskiptaaðila. Sama gildir um námskeiðs- og fyrirlestrahald þ ar sem fagskólar eru flestir á höfuðborgarsvæ ðinu en haldin eru „farandnámskeið“ um land allt. Upplýsingamiðlun er að meginhluta staðbundin en helst í hendur við staðsetningu þ ekkingarinnar hverju sinni þ ar sem upplýsingamiðlun byggir á hugviti.

Jarðfræði-/jarðtæknideild
Helstu verkefni þ essarar deildar eru:

- Gæ ðaeftirlit með steinefnum sem notuð eru í steinsteypu
- Tæ knilegar mæ lingar á jarðefnum
- Smásjárgreining á bergi og steinsteypu
- Hagnýt rannsóknarverkefni

Umfjöllun um Húsbyggingadeild hér að framan á jafnframt að miklu leyti við starfsemi Jarðfræ ði-/jarðtæ knideildar. Helstu viðskiptavinir deildarinnar eru framleiðendur steinefna og steinsteypu, Vegagerð ríkisins og verkfræ ðistofur á sviði jarðtæ kni.

Deildin beitti sér fyrir því að nokkrar stofnanir (HÍ, OS, Náttúrufræðistofnun og Norræna eldfjallastöðin) kæmu upp miðstöð fyrir rannsóknir á bergi (þunnsneiðagerð) við deildina.
Fjármögnun starfsemi deildarinnar er í aðalatriðum þríþætt, þ.e. styrkir til rannsóknarverkefna, þjónustugjöld vegna rannsókna fyrir viðskiptavini og hlutdeild deildar í ríkisframlagi til stofnunarinnar.
Framboði verkefna annar deildin með forgangsröðun. Þjónustuverkefni sitja fyrir þar sem almenn rannsóknarverkefni eru sveigjanlegri. Útgáfumál deildarinnar fara fram innanhúss í gegnum útgáfu- og fræðsludeild.
Þjónustuverkefni deildarinnar eru **bundin** við núverandi staðsetningu þar sem yfirgnæfandi meirihluti viðskiptavina er á höfuðborgarsvæðinu. Verkefni byggjast að verulegu leyti á sýnatökum á vettvangi og samstarf við viðskiptavininn er mikið. Einnig er mikilvægt atriði að starfsemin byggist á nánu samstarfi við aðrar deildir stofnunarinnar. Almenn rannsóknarverkefni eru talin bundin við höfuðborgarsvæðið vegna mikillar samvinnu við aðrar stofnanir og fyrirtæki sem staðsett eru hér á svæðinu.

4.6.5 Flutningur (úthýsing)

- **Húsbyggingatæknideild** hefur reynt að úthýsa einföldum rannsóknarstofumælingum og vettvangsskoðunum sem vinna má óháð staðsetningu. Þrátt fyrir viðleitnina hafa fáir getað tekið við þessum verkum og að auki hefur eftirspurnin ekki verið mikil. Einnig er bent á að samvinna deilda er mikilvæg þar sem sérfræðikunnátta nýtist þvert yfir deildir.
- **Útgáfu- og fræðsludeild** er ekki talin staðbundin þar sem tæknin er auðfærð milli landshluta. Upplýsingatæknin er það mikilvægasta í útgáfu og því er starfsemin óháð staðsetningu. Hins vegar má reikna með því að einhver stofnkostnaður fylgi slíkum tilfærslum.
- Mikil sérhæfing og sérfræðiþekking er kjarni starfsemi **Jarðfræði-/jarðtækni-deildar**. Þess vegna er ekki talið mögulegt að flytja burt verkefni.

4.6.6 Upplýsingatækni

- Fram kom í greiningu að **útgáfumál** stofnunarinnar eru óbundin núverandi staðsetningu þar sem þau mál eru að mestu komin í farveg upplýsingatækninnar. Upplýsingatækni er lykilþátturinn í allri útgáfu og er einnig notuð til að koma þekkingu og upplýsingum til fagaðila sem ófaglærðra.
- Ekki kom fram við greiningu **húsbyggingatæknideildar** að upplýsingatækni væri þar mikilvægari við sum verk en önnur. Hins vegar þjónar upplýsingatæknin deildinni vel við samskipti bæði innanlands sem við útlönd.
- **Jarðfræði-/jarðtæknideild** byggir mikið á upplýsingatækni í samskiptum sínum við viðskiptavini, samstarfsaðila og erlendar stofnanir.

4.6.7 Niðurstöður

Rannsóknastofnun byggingariðnaðarins gegnir mjög fjölbreyttum verkefnum. Af hlutverki stofnunarinnar verður ekki greint að starfsemin sé bundin við höfuðborgina, hins vegar ber á það að líta að stofnunin er mjög vel tækjum búin til að uppfylla skyldur sínar gagnvart viðskiptavinunum sínum, en 95% þeirra eru á höfuðborgarsvæðinu. Þar af leiðandi væri það vart af hagkvæmnisástæðum sem starfsemin yrði flutt til landsbyggðarinnar, nema ef deiliskipulag Keldnaholts yrði tekið til endurskoðunar þannig að þar yrði ekki lengur gert ráð fyrir

rannsóknarstarfsemi. Greining leiddi hins vegar í ljós að vafalaust mæ tti vinna hluta af ferli útgáfumála utan stofnunarinnar. Þá virðist sem bókasafni stofnunarinnar gæ ti verið betur fyrir komið sem hluta af sameinuðu bókasafni eða upplýsingamiðstöð rannsóknastofnana á Keldnaholti.

Þrátt fyrir þ essi rök sem mæ la með núverandi staðsetningu má bera saman hlutverk Orkustofnunar og RB með tilliti til aðgreiningar stjórnsýslu- og framkvæ mdahlutverks. Fram kom í greiningu að 1000-1500 þ jónustubeiðnir koma frá samfélaginu á ári hverju sem stofnunin leysir úr. Ef RB væ ri rekin eins og Orkustofnun þ á væ ri rannsóknarhlutinn sjálfstæ ð kostnaðar-/rekstrareining sem lyti lögmálum framboðs og eftirspurnar. Stjórnsýsluhluti stofnunarinnar myndi þ ví finna verkum stað líkt og orkumálahluti Orkustofnunar gerir nú, þ .e. hlutverk stjórnsýsluhluta RB væ ri að flytja verk úr húsi, t.d. með útboðum, og sjá fyrir fjármagni. Núverandi fyrirkomulag í fjármögnun stofnunarinnar er að hluta byggt á styrkjum. Ekki er ljóst hve mikið er byggt á þ jónustugjöldum og hvernig mæ tti gera reksturinn sjálfstæ ðari með innheimtu þ jónustugjalda, en þ ar með væ ri kominn grundvöllur til aðgreiningar stjórnsýsluhluta og framkvæ mda/rannsóknarhluta RB. Á þ að er bent að „þ jónusturannsóknir eru efnisprófanir og ýmsar rannsóknir sem framkvæ mdar eru að beiðni viðskiptavina og er greitt af þ eim að fullu samkvæ mt gjaldskrá, enda eiga viðskiptavinir niðurstöðurnar. Starfsemin er ekki niðurgreidd að neinu leyti og er haldið fullkomið bókhald yfir rekstur hennar. Stjórnvaldsverkefni stofnunarinnaer eru helst vottanir og er sú starfsemi innan við 5% rekstrarins. Fyrirkomulag votttunar uppfylla evrópska gæ ðastaðalinn EN 45011 um aðila sem votta tæ knilega eiginleika framleiðsluvara og sést á skipuritinu að þ essi starfsemi er sjálfstæ ð undirstjórn vottunarstjórnar þ ar sem fulltrúar hagsmunaaðila eiga sæ ti.

Mynd 4.12 Yfirlit Rb.

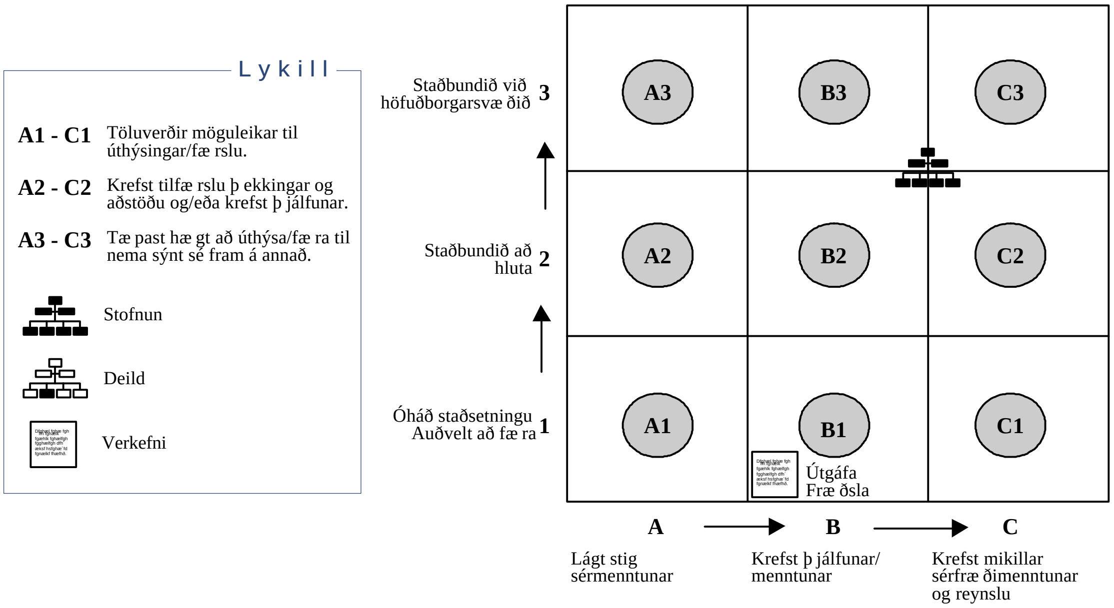

4.7 Samkeppnisstofnun

4.7.1 Hlutverk

Hlutverk Samkeppnisstofnunar er að „annast eftirlit með samkeppnishömlum, óréttmæ tum viðskiptaháttum, gagnsæ i markaðarins og greiðslukortastarfsemi. Hún sér jafnframt um framkvæ md samkeppnisreglna o.fl. samkvæ mt samningnum um EES og annast eftirlit með framkvæ md nokkurra sérlaga.“[22] Fjöldi starfsmanna Samkeppnisstofnunar er 22.

4.7.2 Verkefnagreining

Mynd 4.13 Skipurit Samkeppnisstofnunar

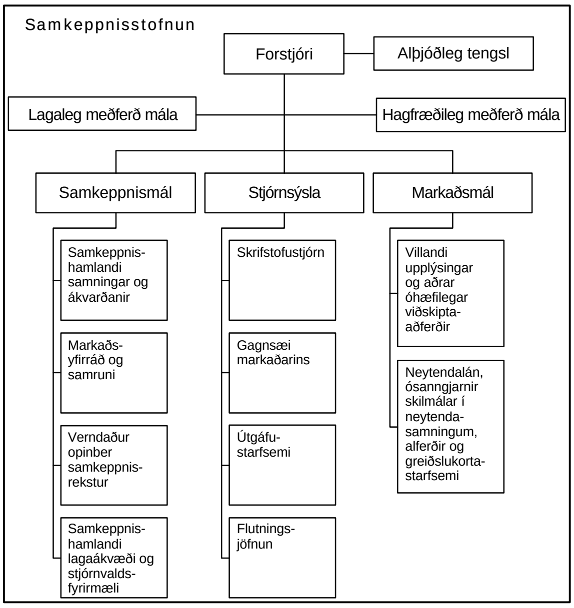

Kaflinn um verkefnagreiningu er samantekt úr viðtölum ráðgjafa PwC við þ á þ rjá starfsmenn Samkeppnis-stofnunar sem forstjóri og ráðgjafar PwC höfðu samráð um að kæ mu til viðtals. Forstjóri stofnunarinnar kom einnig til viðtals auk forsvarsmanna hvers sviðs stofnunarinnar. Skipurit stofnunarinnar liggur til grundvallar þ eirri nálgun sem valin var við greiningu verkefna. Þá er stuðst við greinargerð sem Samkeppnisstofnun sendi að beiðni PwC sem er yfirlit yfir starfsemi og rekstur stofnunarinnar. Í kjölfar athugana og úttekta sem fólust í viðtölum, skjalarýni og öðrum athugunum hafa ráðgjafar PwC tekið saman þ æ r upplýsingar sem hér fara á eftir. Samkvæ mt skipuriti skiptist starfsemin upp í þ rjú svið, en þ au eru samkeppnismál, stjórnsýsla og markaðsmál, og sem sjá má í töflu 4.10 ásamt helstu verkefnum. Teymisvinna er rauður þ ráður í starfsemi stofnunarinnar þ ar sem koma saman lögfræ ðingar, viðskipta- og hagfræ ðingar og funda um samkeppnismál sem eru kjarninn í starfsemi stofnunarinnar.

Tafla 4.10 Starfsemi Samkeppnisstofnunar eftir sviðum.

Stjórnsýsla	Markaðsmál	Samkeppnismál
Skrifstofustjórn. Gagnsæi markaðarins. Útgáfustarfsemi. Flutningsjöfnun.	Villandi upplýsingar Óhæfilegar viðskiptaaðferðir. Neytendalán. Alferðir. Greiðslukortastarfsemi. Húsgöngu- og fjarsölusamingar	Samkeppnishamlandi samningar og ákvarðanir. Markaðsyfirráð og samruni. Verndaður opinber samkeppnis-rekstur Samkeppnishamlandi laga-ákvæði og stjórnvaldsfyrirmæli.

Heimild: Ársskýrsla 1999, Samkeppnisstofnun, bls. 7.

4.7.3 Viðskiptavinir Samkeppnisstofnunar

Samkeppnisstofnun þ jónar öllum landsmönnum, en helstu hópar eru:

- Fyrirtæ ki.
- Neytendur.

[22] Sjá „Verkefnavísar 2000“, bls. 269

- Stjórnvöld.
- Hagsmunasamtök.

4.7.4 Verkefnasvið

Stjórnsýsla
Verkefnum stjórnsýslusviðs er skipt í fjóra meginþ æ tti:
- almenn skrifstofa, s.s. tölvumál, bókhald og símsvörun;
- gagnsæ i markaðarins;
- útgáfu, s.s. ársskýrslur og kynningarstarfsemi;
- flutningsjöfnun sem lýtur að olíu- og sementsflutningum.

Innan stjórnsýslusviðs er of mikið **framboð** verkefna á almennu skrifstofunni og í málaflokknum gagnsæ i markaðarins. Hvort tveggja á sér skýringar í skorti á mannafla til starfa fyrir stofnunina sem helgast af of lágum fjárveitingum. Útgáfustarfsemi hefur minnkað mikið og er ekki lengur sinnt af sérstökum starfsmanni. Flutningsjöfnunin uppfyllir sitt hlutverk og framboð verka talið hæ filegt og er sinnt með þ eim tæ kjakosti og mannafla sem fyrir hendi er.

Stjórnsýslusviðið er **staðbundinn** hluti af Samkeppnisstofnun og verður að fylgja heildinni þ ar sem um stoðhlutverk er að ræ ða. Stoðhlutverkið skeytir almennri skrifstofu ávallt við heildina, þ á er gagnsæ i markaðarins einnig staðbundin starfsemi en af öðrum sökum, þ .e. þ orri neytenda býr á höfuðborgarsvæ ðinu.

Útgáfumál eru staðbundin vegna þ ess mannafla sem kemur að útgáfumálum. Í þ ví sambandi er nefnt að prófarkarlestur verði ávallt að fara fram innan stofnunarinnar eða næ rri henni þ ar sem prófarkarlestur snúist um innihald ekki síður en málfar. Í viðtölum kom fram að flutningsjöfnun er talin bundin við höfuðborgarsvæ ðið þ ar sem höfuðstöðvar viðskiptavinanna eru þ ar.

Markaðsmál
Helstu verkefni markaðsmálasviðs skiptast í sex þ æ tti, sem eru:
- eftirlit með óréttmæ tum viðskiptaháttum,
- eftirlit með lögum um neytendalán,
- eftirlit með lögum um alferðir,
- eftirlit með lögum um húsgöngu- og fjarsölu,
- verkefni á sviði norræ nna neytendamála,
- kynning á málum sviðsins.

Sviðið **annar ekki** verkefnum við eftirlit með óréttmæ tum viðskiptaháttum vegna manneklu á þ ví sviði. Það annar hins vegar vel eftirliti með lögum um neytendalán og með lögum um alferðir, en tekið er fram að þ ar sé lítið framboð verkefna þ ar sem kynningu sé ábótavant og þ ví vita neytendur ekki af þ essari þ jónustu.

Þá sinnir sviðið eftirliti með lögum um húsgöngu- og fjarsölu. Sá eftirlitsþ áttur er nýr og er ekki talið að komin sé reynsla á þ á starfsemi þ ar sem þ etta ábyrgðarsvið varð til í júní árið 2000. Framboð verkefna á sviði norræ nna neytendamála er of mikið og þ ar af leiðandi annar sviðið þ ví ekki. Því veldur mannfæ ð sökum fjárskorts.

Loks eru kynningarmál sviðsins tilgreind sem einn af helstu verkþ áttum markaðsmálasviðsins en verkefni á þ ví sviði hafa ekki verið mikil.

Þegar litið er til þ eirra þ átta sem**binda** starfsemi markaðsmálasviðsins við höfuðborgarsvæ ðið er fyrst horft til eftirlits með óréttmæ tum viðskiptaháttum. Sá verkþ áttur er staðbundinn að þ ví leyti að verkefnin berast frá utanaðkomandi aðilum, þ .e. fjölmiðlum, einstaklingum og atvinnulífinu. Þá er auglýsinganefnd staðsett á höfuðborgarsvæ ðinu og þ ar kemur saman þ ekking sérfræ ðinga utan

Samkeppnisstofnunar sem hún á í samstarfi við. Einnig er eftirlit með lögum um neytendalán staðbundið og skýrist þ að af staðsetningu þ orra neytenda á höfuðborgarsvæ ðinu. Þegar horft er til verkþ áttarins eftirlit með lögum um alferðir er þ að svið staðbundið af sömu ástæ ðum og eftirlit með lögum um neytendalán, þ ar sem flestir neytendur landsins eru staddir á höfuðborgarsvæ ðinu. Af eftirliti með lögum um húsgöngu- og fjarsölu er lítil reynsla komin og þ ví ekki mikið af þ eim þ æ tti að segja, annað en að sá þ áttur er í mótun innan sviðsins. Verkefni á sviði norræ nna neytendamála hangir saman við aðra þ æ tti stofnunarinnar og er þ ví bundin við höfuðborgarsvæ ðið ásamt kynningu á málefnum stofnunarinnar sem er bundin af nálæ gð við viðskiptavini og þ á sem sinna útgáfumálum og þ ví ferli.
Helstu viðskiptavinir sviðsins eru fyrirtæ ki og neytendur. Þessum viðskiptavinahópum og erindum þ eirra er sinnt af þ eim mannafla sem stofnunin hefur á að skipa en samskiptin eru helst í formi bréfaskrifta, vettvangsheimsókna og heimsókna viðskiptavina.

Samkeppnismál
Helstu verkefni samkeppnismálasviðs eru:

- mat og skoðun vegna nýrra mála,
- sjálfstæ ð gagnaöflun,
- úrvinnsla,
- greinargerðir til samkeppnisráðs,
- úrskurðir og álitsgerðir.

Framboð verkefna er meira en sviðið getur annað. Má þ að rekja til þ ess að ef sviðið æ tti að svara kröfum þ yrfti mun meiri mannafla. Forgangsröðun er þ ví lykilatriði í starfseminni. Verkefni eru í meginatriðum tvíþ æ tt, þ .e. verkefni vegna aðsendra erinda og/eða óska frá stjórnvöldum og verkefni að eigin frumkvæ ði. Mannaflaskortur kemur að sjálfsögðu fyrst niður á verkefnum að eigin frumkvæ ði.
Verkefni sviðsins eru, samkvæ mt viðtölum, flest**bundin** við höfuðborgarsvæ ðið, þ ar sem neytendur og aðilar sem eftirlit/skoðun snýr að eru flestir þ ar. Meðferð mála er flókið ferli þ ar sem teymisvinna er mjög mikilvæ gur þ áttur, sérstaklega vegna þ ess að greiningarvinna byggist mjög á mati, þ ar sem náið samráð milli sérfræ ðinga, viðskipta- og hagfræ ðinga og lögfræ ðinga er mikilvæ gt. Fram kom að eftirlit að frumkvæ ði sviðsins er of lítið utan höfuðborgarsvæ ðisins. Ennfremur kom fram að ekki er talið mögulegt að koma á útibúum, vegna slæ mrar nýtingar starfskrafta starfsmanna, nema um víðtæ ka samvinnu við skylda starfsemi annarra stofnana sé að ræ ða.

4.7.5 Upplýsingatækni

- **Markaðssvið** nýtir upplýsingatæ knina mest við eftirlit með óréttmæ tum viðskiptaháttum, við upplýsingaöflun sem og samskipti. Þá er upplýsingatæ knin mikilvæ g í norræ nu samstarfi og samskiptum sem stofnunin tekur þ átt í en upplýsingatæ knin nýtist í öllum þ áttum og störfum stofnunarinnar.
- **Stjórnsýslusvið** reiðir sig helst á upplýsingatæ kni við útgáfu en ársskýrslur eru gefnar út á rafræ nu formi í stað prentunar áður. Útgáfa ársskýrsla hefur verið fæ rð á netið í sparnaðarskyni.
- **Samkeppnissvið** byggir mest á upplýsingatæ kninni í samskiptum sínum við aðila að málum. Hún er einnig mikilvæ g í samskiptum við systurstofnanir og aðra aðila erlendis.

4.7.6 Flutningur (úthýsing)

- **Markaðsmálasvið** sinnir eftirlitshlutverki og þeir aðilar sem eftirlitið beinist að eru staðsettir á höfuðborgarsvæðinu. Eftirlitshlutverk markaðssviðs er því bundið við höfuðborgarsvæðið en önnur starfsemi gæti verið staðsett annars staðar þar sem úrvinnsla gagna færi fram. Markaðsmálasvið hefur þegar gert samninga um þýðingarvinnu utan höfuðborgarsvæðisins sem hefur aukist vegna þátttöku í norrænum neytendamálum. Þá er bent á að eftirlit með útgáfu auglýsingabæklinga og landshlutablaða sé ábótavant þar sem útgáfa slíks efnis sé umfram getu markaðsmálasviðs að vinna úr. Auk útgáfunnar er markaðssviði skylt að sinna eftirliti með auglýsingum á netinu en sviðið annar því ekki. Í því sambandi er því velt upp að eftirlit með slíkri starfsemi sé ekki staðbundið svo fremi sem eftirlitsaðila berist eftirlitsskyld gögn.
- Fram kom að innan **stjórnsýslusviðs** megi úthýsa útgáfumálum þar sem tækni til slíks er aðgengileg en sviðið hefur þegar gert samninga um þýðingar milli dönsku og íslensku sem unnar eru á landsbyggðinni. Bent er á að einkaaðilar geti ekki sinnt verkefnum Samkeppnisstofnunar á landsbyggðinni nema að undangengnum lagabreytingum. Þetta kemur til af því að Samkeppnisstofnun hefur lagaheimild til þess að framkvæma kannanir sem einkaaðilar hafa ekki. Eftirlit með samræmi verðmerkinga vöru í hillum verslana og þess verðs sem greitt er, hvílir hjá stjórnsýslusviði en þeim þætti er lítt hægt að sinna sökum fjárskorts.
- Ekki er talið mögulegt að úthýsa verkefnum er snúa að **samkeppnismálum**. Til þess þurfi mjög mikla þátttöku reyndra sérfræðinga og talið er að með dreifingu á verkefnum á fleiri aðila/stofnanir muni kostnaður vaxa mikið.

4.7.7 Niðurstöður

Samkeppnisstofnun og FME eru stofnanir sem seldar eru undir áþekkar forsendur hvað varðar núverandi staðsetningu. Samkeppnisstofnun hefur eftirlitsskyldu með starfsemi sem er að miklum hluta á höfuðborgarsvæðinu, slík starfsemi er þó á engan hátt bundin höfuðborginni og er til um land allt. Stærðarhlutföll markaðssvæða landsins eru hins vegar augljós og því virðist það ekki þjóna tilgangi að færa starfsemi Samkeppnisstofnunar út á landsbyggðina. Hins vegar er nauðsynlegt að starfsemi Samkeppnisstofnunar nái til landsbyggðarinnar og samkvæmt greiningu er þar misbrestur á sem hefur verið skýrður með fjárskorti. Þar af leiðandi er eftirliti með samkeppnisháttum áfátt á landsbyggðinni auk eftirlits með auglýsingum á landsvísu þar sem þær birtast í landshlutablöðum og á netinu. Það mætti því kanna hagkvæmni þess að stofna lítið útibú stofnunarinnar á landsbyggðinni sem hefði með höndum eftirlit með auglýsingum í landsmálablöðum, auglýsingum á internetinu og útgáfumálum, sem og verðkannanir á landsbyggðinni, og sinnti einnig öðrum verkefnum sem til falla vegna tímabundinna anna Samkeppnisstofnunar.

Mynd 4.14 Yfirlit Samkeppnisstofnunar.

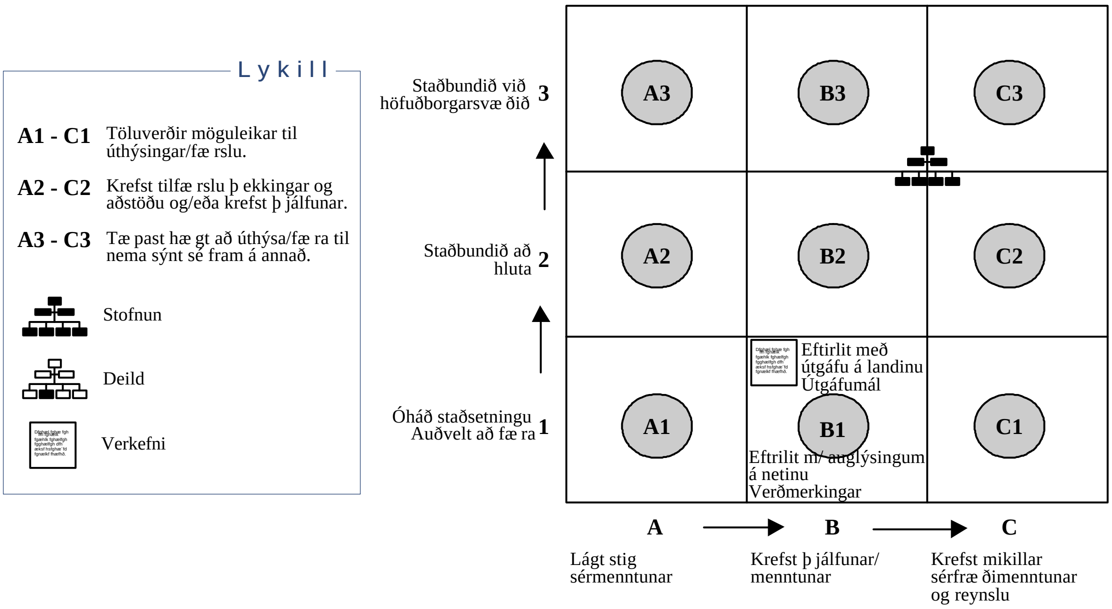

5 Aðstæður til viðtöku verkefna á landsbyggðinni

5.1 Orsakir byggðaröskunar og leiðir til úrbóta

Flutningur stofnana frá höfuðborgarsvæ ðinu á landsbyggðina er ekki auðveld aðgerð. Margir þ æ ttir þ arfnast athugunar áður en slíkar ákvarðanir eru teknar. Fyrir utan greiningu sem þ essa, sem hefur fyrst og fremst snúist um að kanna hvort unnt sé að fæ ra einstök verkefni eða stofnanir úr stað, er nauðsynlegt að meta hverjir geti hugsanlega tekið við þ eim verkefnum eða stofnunum sem kunna að verða fæ rðar milli staða. Þannig hefur þ essi úttekt næ r eingöngu fjallað um þ arfir stofnana og atvinnulífs almennt, en lítið komið inn á þ arfir íbúa á landsbyggðinni.

Í viðtölum við starfsmenn stofnana kom ítrekað fram að möguleikar til flutnings verkefna eða stofnana væ ru takmarkaðir. Takmörkunin felst að hluta í þ ví að jafnan er þ orri viðskiptavina hverrar stofnunar á höfuðborgarsvæ ðinu og þ eim er ekki eingöngu hæ gt að sinna með nútíma upplýsinga- og fjarskiptatæ kni. Þar af leiðandi er starfsemin oft bundin við núverandi staðsetningu. Einnig var bent á þ æ tti eins og tæ kjakost og sérhæ ft húsnæ ði sem gerir flutning kostnaðarsamari.

Fram hefur komið í viðtölum við starfsmenn að þ eir óttist að samsetning nauðsynlegrar þ ekkingar náist ekki utan höfuðborgarsvæ ðisins. Þar af leiðandi geti þ að skapað vandamál ef ekki tekst að viðhalda nauðsynlegri eða næ gilegri þ ekkingu til að viðhalda starfseminni eftir flutning stofnana. Jafnan er á þ að bent að flutningar stofnana til landsbyggðarinnar geti haft í för með sér aukinn kostnað.

Þingsályktunartillagan frá þ ví í mars 1999 lýsir vilja Alþ ingis um stefnu í byggðamálum fyrir árin 1999-2001 og er ríkisstjórn falin framkvæ md tillögunnar sem aðgreind er í þ rjá meginflokka:

- nýsköpun í atvinnulífinu
- menntun, þ ekking, menning
- jöfnun lífskjara – bæ tt samkeppnisstaða.

Þessar áherslur stjórnvalda eru í samræ mi við niðurstöður nýjustu rannsókna í byggðamálum sem Byggðastofnun hefur meðal annars tekið saman: „Aðalorsakir fólksflutninga af landsbyggðinni til höfuðborgarsvæ ðisins eru breyttir hæ ttir í landbúnaði og fiskveiðum, fábreytt atvinnulíf, aukinn hluti þ ekkingar í framleiðslu og breytt gildismat fólks"[23]

Æ tla má að nýsköpun í atvinnulífinu sé sá þ áttur sem brenni á landsbyggðarfólki og þ ví sé brýnast að svala þ eirri þ örf og í þ ví samhengi er þ að án efa eðlilegt að kanna möguleika á flutningi ríkisstarfsemi til landsbyggðarinnar. Þannig leggur ríkið sitt af mörkum hvað núverandi starfsemi varðar en þ að er vart nýmæ li eða nýsköpun að fæ ra hluti eða þ ekkingu milli staða. Slíkar aðgerðir eru þ ó í fullu samræ mi við byggðastuðning í öðrum löndum og hjá Evrópusambandinu. Flutningur þ róunarsviðs Byggðastofnunar til Sauðárkróks og efling atvinnuþ róunarfélaganna samhliða þ ví er skýrt dæ mi um aðgerðir af þ essu tagi[24].

[23] Sbr. Byggðastofnun, nóvember 1999, *Byggðir á Íslandi – aðgerðir í byggðamálum, bls 3.*
[24] Sbr. sama rit, bls 5-6. Einnig Stefán Ólafsson, apríl 1999, *Byggðavandinn og nýja byggðastefnan – Orsakir byggðaröskunar og aðgerðir til úrbóta*. Unnið fyrir Byggðastofnun.

Niðurstöður rannsókna á búferlaflutningum gefa til kynna að nýsköpun í atvinnulífinu eða nýbreytni sé ekki lykilatriði sem hamlað geti búferlaflutningum frá landsbyggð til höfuðborgarsvæðis. Rannsóknir benda til þess að vöruúrval og menningarlíf skipi æðri sess í hugum fólks sem flytur búferlum en atvinnutækifæri, atvinnuöryggi, verðlag eða tekjuöflunarmöguleikar.[25] Þessi vísbending styrkist þegar kannað er sambandið milli búferlaflutinga og hagvaxtar en þar kemur fram að búferlaflutningar aukast með auknum hagvexti og með minnkandi hagvexti dregur úr búferlaflutningum. Á hinn bóginn tengjast flutningar til höfuðborgarsvæðisins og atvinnuleysi sterkum böndum þannig að aukið atvinnuleysi og auknir búferlaflutningar fara ávallt saman.[26] Viðleitnin sem birtist í þingsályktunartillögunni sem áður var vísað til er því í skýru samhengi og er einn þeirra þátta sem ríkið getur lagt af mörkum til að sporna við búferlaflutningum.

Rannsóknirnar sem vísað er til benda þó til að fleira þurfi að koma til, s.s. menningarlíf og vöruúrval, en þingsályktunartillagan gefur til kynna að þeir þættir verði einnig skoðaðir. Þar af leiðandi er verkefnagreining innan stofnana ráðuneytanna aðeins hluti af því að koma til móts við fyrsta þátt þingsályktunartillögunnar því búferlaflutningar til höfuðborgarsvæðisins eiga sér fleiri skýringar en fjölbreytni í atvinnulífinu. Því má draga þá ályktun að mikilvægt sé að uppfylla þarfir landsbyggðar hvað varðar félagslegar aðstæður, menningarlíf og jöfnun samkeppnisaðstöðu þar sem rannsóknir sýna að þessir þættir séu hvað mikilvægastir varðandi orsakir búferlaflutninga.

Á allra síðustu árum hafa sérfræðingar á sviði byggðamála farið að draga fram nýjar orsakir búseturöskunar sem aðeins var minnst á hér að framan. Það eru einkum tveir þættir sem bæði erlendar og íslenskar kannanir hafa dregið fram; þekkingarþjóðfélagið og breytt gildismat fólks. Þessir orsakaþættir eru innbyrðis tengdir og hafa áhrif hvor á annan. „Aukin hagræðing hefur leitt til fækkunar starfa í beinni framleiðslu, en þess í stað hafa skapast ný störf í alls kyns þekkingariðnaði tengdum framleiðslunni, s.s. tækniþróun, menntun og markaðsmálum… Talað er um að störfum á landsbyggðinni fækki vegna hagræðingar en þau eru oft í raun og veru að færast til, frá frumvinnslu á landsbyggðinni yfir í afleidd störf sem í langflestum tilvikum lenda á höfuðborgarsvæðinu. Þessari þróun verður að snúa við með auknum rannsóknum og nýsköpun á landsbyggðinni. Til þess að þetta sé mögulegt verður sá mannauður að vera fyrir hendi sem þarf til að taka við þekkingariðnaði. Það tekur tíma að byggja hann upp en möguleikarnir á að auka menntun hafa aukist til muna með fjarkennslu. Mikilvægt er að byggja upp rannsóknar- og þróunarstarfsemi á landsbyggðinni. Það er ekki nóg að vinna rannsóknirnar í Reykjavík og senda síðan skýrslu út á landsbyggðina, heldur verður að framkvæma sjálfar rannsóknirnar á landsbyggðinni og byggja þar með upp þekkingu sem þarf til að nýta niðurstöðurnar og byggja síðan á þeim nýjar áherslur.“[27]

Breytt gildismat og ný viðhorf fólks og þá einkum ungs fólks, stafar m.a. af aukinni menntun, ferðalögum og áhrifum fjölmiðla. Hin nýju viðhorf einkennast af:

- Nýsköpun
- Alþjóðahyggju

[25] Sbr. Stefán Ólafsson, 1997, *Búseta á Íslandi: Rannsókn á orsökum búferla*, www.bygg.is [04.10.2000]
[26] Sbr. sama rit
[27] Sbr. Byggðastofnun, nóvember 1999, *Byggðir á Íslandi – aðgerðir í byggðamálum, bls 25.*

- Hreyfanleika í búsetu
- Sjálfstæði
- Jafnrétti milli kynja, þjóðflokka og trúarhópa
- Vaxandi áhuga á umhverfismálum, menningu og bættum lífskjörum

Þessar nýju áherslur leiða einfaldlega til aukinna búferlaflutninga og þeir staðir sem bjóða upp á meiri fjölbreytni í þessum efnum eru eftirsóknarverðir. Þar af leiðandi hefur höfuðborgarsvæðið forskot á landsbyggðina.[28]

Af þessu má ráða, að jafnframt því að kanna möguleika á flutningum verkefna eða stofnana til landsbyggðarinnar þurfi einnig að greina aðrar mikilvægar þarfir og ný viðhorf fólks á landinu öllu. Ef þessum þörfum er ekki sinnt að sama skapi og atvinnumöguleikum þá hrökkva flutningar á ríkisstarfsemi skammt til að sporna við búferlaflutningum. Hins vegar kann það að vera álitið að með auknu atvinnuframboði náist fram jafnvægi í byggðamálum og að í tímans rás muni hvert samfélag skapa sér sitt menningarumhverfi sem standi undir væntingum um fjölbreytt menningarlíf. Jöfnun samkeppnisstöðu og fólksfjöldi geta einnig haldist í hendur, þar sem fjöldinn er forsendan fyrir sterkari samkeppnisstöðu og fjölbreyttu menningarlífi.

5.2 Reynsla af flutningi annarra stofnana frá Reykjavík út á land

Flestar stofnanir sem fluttar hafa verið út á land hafa verið litlar einingar. Má þar nefna Skógrækt ríkisins, Veiðistjóraembættið, Lánasjóð landbúnaðarins, þróunarsvið Byggðastofnunar og innanlandssvið Ferðamálaráðs. Flutningur Landmælinga Íslands til Akraness er undantekning frá þessu, en þar starfa 32 starfsmenn. Í heildina er reynslan af flutningi stofnunarinnar góð, þrátt fyrir að meirihluti starfsmanna hafi kosið að hætta störfum hjá stofnuninni í kjölfar þess að ákveðið var að flytja hana. Í dag er einungis um 1/3 af fyrri starfsmönnum stofnunarinnar enn í starfi, 2/3 eru því nýir starfsmenn. Að sögn forstjóra stofnunarinnar reyndist auðvelt að manna þessar stöður og sem dæmi má nefna að um 10 manns sóttu um hverja stöðu sem auglýst var. Flutningurinn og breytingar í starfsmannahaldi hefur auk þess leitt til þess að menntunarstig starfsmanna hefur hækkað; í dag eru um 70% starfsmanna með háskólapróf samanborið við um 50% áður. Þó ber að hafa í huga að af þeim starfsmönnum sem ákváðu að starfa áfram hjá stofnuninni (1/3) eftir flutninginn hefur aðeins einn flutt með henni á Akranes, aðrir búa áfram í Reykjavík. Samhliða flutningi stofnunarinnar var unnið að stefnumótun sem skilað hefur góðum árangri. Ráðist hefur til starfa vel menntað og áhugasamt starfsfólk og það tókst að viðhalda þekkingargrunni stofnunarinnar, ásamt því að skipulag, aðbúnaður og tækni var fært í betra horf en áður var.[29]

Hliðstæða sögu er að segja af þróunarsviði Byggðastofnunar og hefur nú verið ákveðið að flytja stofnunina í heild sinni til Sauðárkróks. Reynslan af flutningi og uppbyggingu þróunarsviðsins á Sauðárkróki sýnir að staðsetningin hefur ekki hindrað að hæft fólk fáist til starfa, en þó eru einhver dæmi um að erfitt hefur verið fyrir maka starfsmanna að fá vinnu við hæfi. Nú starfa 7 starfsmenn hjá þróunarsviðinu, allir háskólamenntaðir, auk ritara í hálfri stöðu sem einnig starfar fyrir fleiri aðila í

[28] 28 Sbr. Byggðastofnun, nóvember 1999, *Byggðir á Íslandi – aðgerðir í byggðamálum* bls. 25-26.
[29] PricewaterhouseCoopers, júní 2000, *Hagkvæmnisathugun á flutningi Byggðastofnunar til Sauðárkróks*, skýrsla unnin fyrir iðnaðar- og viðskiptaráðuneytið.

Stjórnsýsluhúsinu á Sauðárkróki. Þróunarsvið stofnunarinnar hefur eflst í kjölfar endurskipulagningar á starfsemi þess eftir flutning til Sauðárkróks. Flestir eru sammála um að það sinni hlutverki sínu betur en áður og sé í mun betri tengslum við umbjóðendur sína og samstarfsaðila á landsbyggðinni. Gert er ráð fyrir því að flutningur annarra deilda Byggðastofnunar til Sauðárkróks sé mjög hagkvæmur og árleg lækkun launakostnaðar vegna hagræðingaráhrifa gæti verið allt að 5 m.kr. miðað við óbreytta starfsemi að öðru leyti.

Þó ber að hafa í huga að flutningur stofnunarinnar til Sauðárkróks færir hana úr alfaraleið flugsamgangna og því yrði heimsókn í Byggðastofnun ekki hluti af erindum sem viðskiptavinir sinna þegar þeir koma til Reykjavíkur, eins og verið hefur. Að öðru leyti er vandséð hvaða áhrif flutningur hefði á þjónustu við viðskiptavini.
Nútíma samskiptatækni býður einnig upp á marga möguleika í þessum efnum: sími, fax, tölvupóstur og internetið. Byggðastofnun rekur Byggðabrúna, sem er myndfundatækni til samskipta við samstarfsaðila um allt land. Því verður að gera ráð fyrir að þjónustan geti verði með því sem næst óbreyttum hætti þótt stofnunin flytji til Sauðárkróks.

Hvort sem um er að ræða Landmælingar eða Byggðastofnun þá skapa breytingarnar tækifæri sem unnt er að nýta til framfara fyrir starfsemina. Hins vegar hefur flutningur stofnana yfirleitt neikvæð áhrif fyrir starfsmenn og í flestum tilvikum hafa starfsmenn fremur kosið að hætta störfum en flytja með stofnununum. Flutningur stofnana milli landshluta er því oftast ávísun á miklar breytingar í starfsmannahaldi.[30] Til þess að reyna að koma í veg fyrir þessi neikvæðu áhrif hafa margir bent á að æskilegt sé að staðsetja nýjar stofnanir ríkisins úti á landi í upphafi.[31] Slík tækifæri virðast þó lítið hafa verið nýtt af stjórnvöldum og eru Fiskistofa, Sjávarútvegsskóli SÞ[32] og Persónuvernd dæmi um slíkt.

Að lokum má nefna að PricewaterhouseCoopers vinnur nú að annarri skýrslu fyrir iðnaðar- og viðskiptaráðuneytið: „Hagkvæmnisathugun á sameiningu Rafmagnsveitna ríkisins og Veitustofnana Akureyrarbæjar“, þar sem gert er ráð fyrir að samlegðaráhrifin verði mjög mikil og flutningur nýrra starfa til Akureyrar geti haft mikil margföldunaráhrif og skili sér smá saman í frekari þekkingaruppbygginu á svæðinu. „Ekki liggur fyrir hversu hröð þessi áhrif verða en þegar flutningurinn hefur átt sér stað og áhrifin hafa að fullu skilað sér má gera ráð fyrir því að íbúum Akureyrar fjölgi um 4,4 fyrir hvert starf sem flyst norður.“[33]

Að auki er gert ráð fyrir að þekkingar- og tæknistörfum fjölgi nokkuð við þessa flutninga. „Í *Byggðastefnu til nýrrar aldar* sem Byggðastofnun og Rannsóknastofnun Háskólans á Akureyri tóku saman í maí 1998, segir að hlutfallslega séu mun fleiri sérfræðingar „á höfuðborgarsvæðinu heldur en á landsbyggðinni árið 1996, eða um 18% á móti 8%. Þetta þýðir einfaldlega að forsendur fyrir nýsköpun, þekkingu og færni þeirra sem henni eiga að hrinda í framkvæmd, er umtalsvert meiri á

[30] Sjá sömu heimildir hér á undan.
[31] Stefán Ólafsson, apríl 1999, *Byggðavandinn og nýja byggðastefnan – Orsakir byggðaröskunar og aðgerðir til úrbóta.* Unnið fyrir Byggðastofnun.
[32] Þorsteinn Gunnarsson, *Er von fyrir landsbyggðina?* Erindi flutt á landsþingi BSRB, 26.10.2000.
[33] PricewaterhouseCoopers, desember 2000, *Drög að hagvkæmnisathugun á sameiningu Rafmagnsveitna ríkisins og Veitustofnana Akureyrarbæjar,* skýrsla unninn fyrir iðnaðar- og viðskiptaráðuneytið.

höfuðborgarsvæ ðinu heldur en á landsbyggðinni.“ Þá kemur fram í skýrslunni að íbúar á hvern tæ knimann á höfuðborgarsvæ ðinu voru 261, en 1.058 á landsbyggðinni. Að lokum kemur fram í tillögum höfunda að „stórefla [þ urfi] tæ kni- og verkmenntun á landsbyggðinni“[34].

Þegar horft er til þ ess sem sagt hefur verið hér á undan um orsakir byggðaröskunar og reynsluna af flutningi stofnana út á land þ á má álykta sem svo að samfara slíkum ákvörðunum þ á þ arf að bæ ta aðstæ ður og lífskjör íbúa víðast hvar á landsbyggðinni til þ ess að gera stórfellda flutninga af þ essu tagi raunhæ fa. Reynslan frá Norðurlöndunum sýnir m.a. að stæ rð og aðstæ ður á þ eim svæ ðum sem taka eiga við aðfluttum stofnunum skiptir verulegu máli um þ að hvernig til tekst þ egar upp er staðið[35].

[34] Ingi Rúnar Eðvarðsson, maí 1998, *Byggðastefna nýrrar aldar*, Byggðastofnun og Rannsóknastofnun Háskólans á Akureyri.

[35] Norsk Statskonsult og Andersen consulting, 1998, *“Den sentrale forvaltningen av de landbrukspolitiske virkemidlene. Samordning og eventuelt utlokalisering”.*

6 Heimildir

„Árangursstjórnarsamningur við Einkaleyfastofu.“ Stjórnarráð Íslands. Aðgengilegt: www.stjr.is [28.08.2000].

„Árangursstjórnarsamningur við Iðntæ knistofnun Íslands.“ Stjórnarráð Íslands. Aðgengilegt: www.stjr.is [28.08.2000].

„Árangursstjórnarsamningur við Löggildingarstofu.“ Stjórnarráð Íslands. Aðgengilegt: www.stjr.is [28.08.2000].

„Árangursstjórnarsamningur við Orkustofnun.“ Stjórnarráð Íslands. Aðgengilegt: www.stjr.is [28.08.2000].

„Árangursstjórnarsamningur við Rannsóknastofnun byggingariðnaðarins.“ Stjórnarráð Íslands. Aðgengilegt: www.stjr.is [28.08.2000].

„Árangursstjórnarsamningur við Samkeppnisstofnun.“ Stjórnarráð Íslands. Aðgengilegt: www.stjr.is [28.08.2000].

Ársskýrsla 1999. Einkaleyfastofan.

Ársskýrsla 1997. Iðntæ knistofnun.

Ársskýrsla 1998. Iðntæ knistofnun.

Ársskýrsla 1999. Iðntæ knistofnun.

Ársskýrsla 1997. Orkustofnun. Aðgengilegt: www.os.is [07.09.2000].

Ársskýrsla 1998. Orkustofnun. Aðgengilegt: www.os.is [07.09.2000].

Ársskýrsla 1998. Rannsóknastofnun byggingariðnaðarins, mars, 1999.

Ársskýrsla 1999. Rannsóknastofnun byggingariðnaðarins, mars, 2000.

Ársskýrsla 1999. Samkeppnisstofnun.

*Byggðastofnun. *Byggðir á Íslandi – aðgerðir í byggðamálum.* Nóvember, 1999.

„Einkaleyfi: Greinargerð nefndar.“ Iðnaðar- og viðskiptaráðuneyti, júní, 1999.

„Fjármálaeftirlitið: Ársreikningur 1999.“ Ríkisendurskoðun, júlí, 2000.

Fréttabréf iðnaðar- og viðskiptaráðuneytisins, maí 2000.

„Hugmyndir einkaleyfastofu um verkefni sem ‘flytja’ mæ tti út frá stofnuninni.“ Bréf Einkaleyfastofu til iðnaðarráðherra 07.03.2000.

Ingi Rúnar Eðvarðsson. *Byggðastefna nýrrar aldar*. Byggðastofnun og Rannsóknastofnun Háskólans á Akureyri, maí, 1998.

„Könnun á hagkvæ mni flutnings verkefna eða starfsemi Iðntæ knistofnunar út á landsbyggðina: Gögn fyrir ráðgjafa PwC.“ Iðntæ knistofnun, 29. september, 2000.

Lög um einkaleyfi nr. 17/1991.

„Löggildingarstofa,“ Löggildingarstofa. Aðgengilegt: www.ls.is [03.10.2000].

„Minnisatriði vegna heimsóknar PwC, 22. september 2000,“ bls. 1. Löggildingarstofa, 2000.

Norsk Statskonsult og Andersen consulting, 1998, *“Den sentrale forvaltningen av de landbrukspolitiske virkemidlene. Samordning og eventuelt utlokalisering”.*

„Nýsköpun í gagna- og fjarvinnslu á landsbyggðinni.“ Iðntæ knistofnun, 1999.

PricewaterhouseCoopers. *Hagkvæmnisathugun á sameiningu Rafmagnsveitna ríkisins og Veitustofnana Akureyrarbæjar.* Drög að skýrslu fyrir iðnaðar- og viðskiptaráðuneytið, nóvember, 2000.

PricewaterhouseCoopers, júní 2000, *Drög að hagkvæmnisathugun á flutningi Byggðastofnunar til Sauðárkróks*, skýrsla unninn fyrir iðnaðar- og viðskiptaráðuneytið

Rannsóknastofnun byggingariðnaðarins (2000). „Deildir og starfssvið“, www.rabygg.is [03.10.2000]

Ríkisstjórn Íslands, maí 1999, *“Í fremstu röð á nýrri öld – Stefnuyfirlýsing ríkisstjórnar Sjálfstæðisflokks og Framsóknarflokks”*,bls. 2.

„Samningsstjórnun við Rb: Ársskýrsla 1997.“ Rannsóknastofnun byggingariðnaðarins, mars, 1998.

„Samstarf til sóknar.“ Rannsóknarráð Íslands, desember, 1999.

„Starfsemi og skipulag.“ Orkustofnun. Aðgengilegt: www.os.is [07.09.2000].

Stefán Ólafsson (1997). „Búseta á Íslandi: Rannsókn á orsökum búferlaflutninga.“ Aðgengilegt: www.bygg.is. Byggðastofnun, nóvember, 1997. [04.10.2000].

Stefán Ólafsson (1999). *Byggðavandinn og nýja byggðastefnan – Orsakir byggðaröskunar og aðgerðir til úrbóta*. Byggðastofnun, apríl, 1999.

„Um FME“ (2000). Fjármálaeftirlitið. Aðgengilegt: www.fme.is [28.09.2000].

Verkefnavísar 2000: Mælingar á starfsemi ríkisins(2000). Fjármálaráðuneytið, október 1999.

Þingsályktunartillaga um stefnu í byggðamálum fyrir árin 1999-2001.

Þorsteinn Gunnarsson (2000). „Er von fyrir landsbyggðina?“ Erindi flutt á landsþ ingi BSRB, 26.10.2000.

7 Viðaukar

Viðauki A. Ábendingar um hagræðingu í ríkisrekstri.

Í samtölum við starfsmenn stofnana og í greiningarvinnu ráðgjafa PwC komu fram ýmsar hugmyndir sem ekki snúa að flutningi verkefna eða stofnana út á land, en snerta ýmsar mögulegar breytingar eða hagræðingu í rekstri. Ástæða þykir til að telja upp þessar hugmyndir ef þær kynnu að verða að einhverju gagni fyrir iðnaðar- og viðskiptaráðuneytið eða stjórnvöld almennt.

Í viðtölum við starfsmenn ITÍ og RB komu meðal annars fram ábendingar um að hægt væri að hagræða í rekstri og ná fram betri árangri með frekara samstarfi eða jafnvel sameiningu rannsóknastofnana atvinnuveganna og e.t.v. fleiri stofnana. Þannig myndi starfsemin styrkjast og eflast, og jafnframt væri hægt að einkavæða eða færa til annarra fyritækja þá starfsemi sem nú er í beinni samkeppni við einkafyrirtæki á markaðnum. Einnig var bent á frekara samstarf á sviði fræðslu- og útgáfumála og að sameining bókasafna þessara stofnana og fleiri aðila á Keldnaholti gæti sparað nokkra fjármuni.

Tölvuþjónusta við rannsóknastofnanir á Keldnaholti verði sameiginleg, sé hún það ekki fyrir.

Bókasöfn og samnýting bókasafns- og upplýsingafræðinga milli rannsóknastofnana á Keldnaholti.

Sameiginlegt útboð/fyrirkomulag heimasíðugerðar/viðhalds fyrir stofnanir iðnaðar- og viðskiptaráðuneytis.

Eftirliti með persónuhlífum er sinnt af Löggildingarstofu þegar þær eru til einkanota en eftirliti er sinnt af Vinnueftirlitinu þegar persónuhlífar eru nýttar við vinnu. Þarna mætti huga að samnýtingu og hagræðingu.

Eftirlit með gasgrillum er á höndum Vinnueftirlits sem hefur eftirlit með gaskútnum, Brunamálastofnun hefur eftirlit með leiðslum gasgrilla og Löggildingarstofa hefur eftirlit með grillinu. Athuga þarf hvort ekki er hagkvæmara að hafa þetta eftirlit á höndum sama aðila.

Varðveisla landsmæligrunna LS gæti verið betur fyrirkomið hjá ITÍ eða hjá OS þar sem hjá LS starfa helst sérfræðingar í stjórnsýslulegum málefnum.

Rannsóknir LS með Lögreglu og Vinnueftirliti vegna bruna eða tjóns af völdum rafmagns má fela skoðunarstofu eða öðrum einkaaðilum.

Viðauki B – Fjármögnun stofnana, m.t.t. sértekna, fjárveitinga, gjalda.

Einkaleyfastofa: Fjármögnun.

Ár	Sértekjur	Rekstrargjöld
1997	53,3	38,8
1998	78,4	52,9
1999	92,2	56

	Alm.rekstur ELS	Stofnkostnaður	Gjöld samtals	Hlutdeild í ríkistekjum
1998	40,5	3,3	43,8	43,8
1999	52,7	4,8	57,5	57,5
2000	52,7	4,4	57,1	57,1

Fjármálaeftirlitið: Fjármögnun

Ár	Tekjur í m.kr.	Gjöld í m.kr.	Sértekjur
1999	209,9	174,6	10,1

Orkustofnun: Fjármögnun

Ár	1997	1998	1999
Sértekjur	189,6	319,4	440,0
Heildartekjur	431,5	535,4	661,3
Gjöld	443,5	536,8	615,8

Rannsóknarstofnun byggingariðnaðarins: Fjármögnun.

Ár	1997	1998	1999
Sértekjur	130,0	150,0	165,0
Fjárveiting	59,0	60,0	61,0
Heildartekjur	189,0	210,0	226,0

Samkeppnisstofnun: Fjármögnun.

	1997	1998	1999
Rekstrarkostnaður	86,8	93,8	102,0
Sértekjur	0,419	0,597	3,6

Iðntæknistofnun: Fjármögnun.

Ár		Umhverfis- og efnatæknisvið	Fræðslusvið	Nýsköpunar- og framleiðslusvið	Efnistæknisvið	Matvælatækni svið	Líftæknisvið
1997							
	Sértekjur	30,0				32,0	26,0
	Heildartekjur	37,0	50,0	65,0	73	40,0	41,0
	Gjöld	39,0	51,0	68,0	73	45,0	40,0
1998							
	Sértekjur	34,4	40,2	49,3	62,1	37,4	30,4
	Heildartekjur	42,4	54,3	72,8	80,4	53,3	44,4
	Gjöld	39,9	56,0	73,1	79,5	56,8	44,8

		Umhverfis- og efnatæknideild	Fræðsludeild	Efnis- og fram-leiðslutæknideild	Efnagreiningar Keldnaholti	Matvælarann-sóknir	Stjórnunar- og rekstrartæknideild	Impra	Skrifstofa
1999									
	Sértekjur								
	Heildartekjur	10,0	49,1	63,0	29,0	72,0	9,8	77,3	86,6
	Gjöld	14,6	50,6	63,0	29,3	74,5	11,2	76,9	94,9

Löggildingarstofa: Fjármögnun.

Ár		Skrifstofa og yfirstjórn	Lögmælifræði deild	Markaðsgæslu-deild	Mælifræði deild	Rafmagns-öryggisdeild	Faggildingar-svið	Gæðadeild	Biðlaun	Innréttingar Borgartún 21
1998										
	Sértekjur	0,0	6,7		0,6	1,3				
	Heildartekjur									
	Gjöld	51,5	7,1	14,4	14,2	56,8	11,8	3,5	0,1	0,0
1999										
	Sértekjur	4,3	1,7		3,5	0,7				
	Heildartekjur									
	Gjöld	55,0	9,5	15,6	12,3	57,8	16,3	0,9	0,0	2,8

Viðauki C. Starfsmenn stofnana: Starfsaldur, menntun.

Einkaleyfastofa				
Fæðingarár	**Hóf störf**	**Starfsaldur**	**Menntun**	**Staða**
1951	1994	7	Doktor (Dr)	Deildarstjóri
1966	1991-1995/2000	5	Efnaverkfræðingur	Deildarsérfræðingu
1970	2000	1	Ótilgreint	Fulltrúi
1975	2000	1	Lögfræðinemi	Fulltrúi
1975	1998	3	B.A. (háskpróf)	Fulltrúi
1964	1990	11	Lögfræðingur	Deildarstjóri
1969	1997	4	Lögfræðingur	Ótilgreint (barnsbleyfi)
1979	2000	1	Ótilgreint	Fulltrúi
1979	2000	1	Ótilgreint	Fulltrúi
1958	1993	8	B.A. (hásk.prof)	Fulltrúi
1974	2000	1	Ótilgreint	Fulltrúi
1979	1999	2	Ótilgreint	Fulltrúi
1953	2000	1	Lögfræðingur	Ótilgreint
1973	2000	1	Lögfræðingur	Ótilgreint
1961	1996	5	Ótilgreint	Fulltrúi (barnsb.leyfi)
1978	2000	1	Ótilgreint	Fulltrúi
1949	1994	7	Ótilgreint	Deildarstjóri
1974	1999	2	Ótilgreint	Netstjóri
Meðalaldur		Meðalstarfsaldur		
1968		3,4		
32				

Einkaleyfastofa eftir menntun, fjöldi starfsmanna 18.

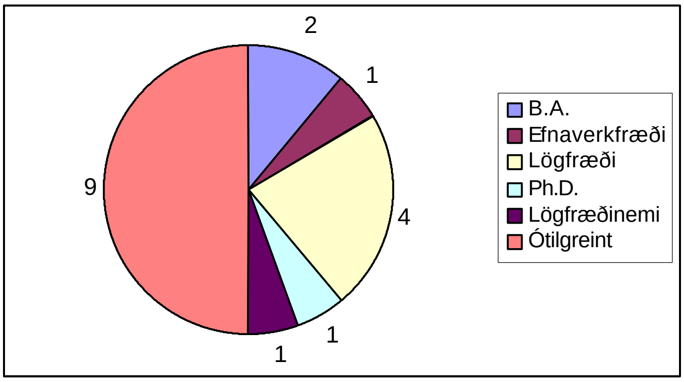

Fjármálaeftirlitið			
Aldur	**Starfsaldur**	**Menntun**	**Staða**
28	1	Lögfræðingur	Ótilgreint
30	5	Hagfræðingur	Ótilgreint
25	0,5	Lögfræðingur	Ótilgreint
39	2	ótilgreint	Skrifstofumaður
37	0	ótilgreint	Skrifstofumaður
38	6	ótilgreint	Skrifstofumaður
58	33	ótilgreint	eftirlitsmaður
42	12	Kerfisfræðingur	Ótilgreint
38	7	Tölfræðingur	Ótilgreint
60	6	ótilgreint	eftirlitsmaður
38	15	Tölvunarfræðingur	Ótilgreint
42	14	Lögfræðingur	Ótilgreint
30	2	Viðskiptafræðingur	Ótilgreint
42	13	Viðskiptafræðingur	Ótilgreint
46	29	ótilgreint	Skrifstofumaður
47	25	Kerfisfræðingur	Ótilgreint
50	24	Kerfisfræðingur	eftirlitsmaður
35	10	Alþjóðasamskiptafræðingur	Ótilgreint
32	2	Lögfræðingur	Forstjóri
52	22	Löggiltur endurskoðandi	Aðstoðar forstjóri
39	14	Lögfræðingur	Ótilgreint
34	9	Viðskiptafræðingur	Ótilgreint
47	3	ótilgreint	Skrifstofumaður
53	28	Viðskiptafræðingur	Ótilgreint
Meðalaldur	Meðalstarfsaldur		
41	12		

Fjármálaeftirlitið eftir menntun, fjöldi starfsmanna 24.

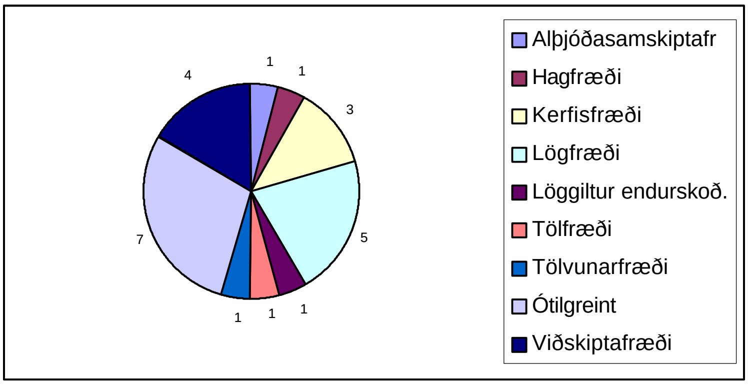

Iðntæknistofnun

Aldur	Hóf störf	Starfsaldur	Menntun	Staða
44	2000	1	Lögfræðingur	Forstöðumaður
21	2000	1	Ótilgreint	Ótilgreint
22	2000	1	Ótilgreint	Ótilgreint
33	2000	1	B.A. Stjórnmálafræðingur	Verkefnisstjóri
35	1999	2	MPA Stjórnsýslufræðingur	Verkefnisstjóri
32	1999	2	M.Sc. Stjórnsýslufræðingur	Evrópufulltrúi
40	1999	2	B.Sc Tæknifræðingur	Verkefnisstjóri
32	1999	2	M.Sc. Vélaverkfræðingur	Verkefnisstjóri
32	1999	2	MBA Rekstrahagfræðingur	Verkefnisstjóri
46	1999	2	B.Sc. Matvælafræðingur	Ótilgreint
39	1999	2	Ótilgreint	Verkefnisstjóri
35	1999	2	B.Sc. Stjórnfræðingur	Ráðgjafi
36	1999	2	M.Sc. Eðlis- og verkfræðingur	Verkefnisstjóri
39	1999	2	B.BA Rekstrar- og markaðsfræðingur	Verkefnisstjóri
39	1998	3	Ph.D. Efnisfræðingur	Verkefnisstjóri
31	1998	3	Ótilgreint	Rannsóknarmaður
35	1998	3	C.Sc. Vélaverkfræðingur	Verkefnisstjóri
35	1998	3	M.Sc. Líf- og fisksjúkdómafræðingur	Verkefnisstjóri
47	1997	4	Ótilgreint	Kerfisfræðingur
39	1997	4	MBA Markaðs- og viðskiptafræðingur	Markaðsstjóri
32	1997	4	B.Sc. Efnafræðingur	Ótilgreint
27	1997	4	B.Sc. Matvælafræðingur	Ótilgreint
36	1997	4	Ótilgreint	Vélfræðingur
40	1997	4	B.Sc. Líffræðingur	Ótilgreint
42	1996	5	MBA Rekstrarhagfræðingur	Verkefnisstjóri
45	1995	6	B.Sc. Efnafræðingur	Ótilgreint
35	1995	6	Ótilgreint	Rannsóknarmaður
53	1995	6	M.Sc. Frumkvöðlafræðingur	Forstöðumaður
59	1994	7	Dipl.Ing Matvælafræðingur	Verkefnisstjóri
38	1994	7	Ph.d. Eðlisefnafræðingur	Forstöðumaður
43	1993	8	Ph.D. Matvælaverkfræðingur	Ótilgreint
49	1992	9	Ph.D. Matvælaverkfræðingur	Forstöðumaður
40	1990	11	M.Sc. Matvælafræðingur	Ótilgreint
52	1990	11	Kennari	Verkefnisstjóri
47	1990	11	Fjölmiðlafræðingur	Deildarsérfræðingur
45	1990	11	Tækniteiknari	Fulltrúi
40	1989	12	M.Sc. Vélaverkfræðingur	Forstöðumaður
48	1989	12	cand.sivil Jarðvegslíffræðingur	Ótilgreint
47	1988	13	fil. Kand	Verkefnisstjóri
54	1988	13	Ótilgreint	Ótilgreint
38	1987	14	B.Sc. Prentfræðingur	Ótilgreint
45	1986	15	M.Sc. Hagfræðingur	Framkvæmdastjóri
54	1985	16	Ótilgreint	Aðalbókari
41	1985	16	Ótilgreint	Ótilgreint
46	1984	17	B.Sc. Mannvirkja- og burðarþolsverkfr.	Verkefnisstjóri
65	1984	17	Ótilgreint	Símavarsla
43	1984	17	M.Sc. Efnaverkfræðingur	Verkefnisstjóri
43	1984	17	Vélafræðingur	Ótilgreint
62	1984	17	B.A. Málfræðingur	Forstöðumaður
66	1983	18	Ótilgreint	Fulltrúi
52	1983	18	Ótilgreint	Trétæknir
55	1983	18	Bókasafns- og upplýsingafræðingur	Bókasafnsfræðingur

50	1983	18	Ph.D. Efnaverkfræðingur	Verkefnisstjóri
55	1983	18	M.Sc. Matvælaverkfræðingur	Ótilgreint
68	1981	20	Ótilgreint	Rannsóknamaður
48	1980	21	M.Sc. Verkfræðingur	Forstjóri
65	1979	22	Ótilgreint	Húsvörður
67	1973	27	Vélfræðingur	Ótilgreint
51	1971	30	Ótilgreint	Skrifstofustjóri
61	1970	31	B.Sc. Efnaverkfræðingur	Ótilgreint
67	1963	37	Dipl. Chem. Efnaverkfræðingur	Ótilgreint
Aðrir				
ótilgreint	ótilgreint		B.Sc. Matvælafræðingur	Ótilgreint
ótilgreint	ótilgreint		B.Sc. Jarðfræðingur	Ótilgreint
ótilgreint	ótilgreint		Ótilgreint	Fulltrúi
ótilgreint	ótilgreint		M.Sc. Efnaverkfræðingur	Ótilgreint
ótilgreint	ótilgreint		B.A.	Verkefnisstjóri
ótilgreint	ótilgreint		M.Sc. Matvælafræðingur	Ótilgreint
ótilgreint	ótilgreint		Kjötiðnaðarmeistari	Ótilgreint
ótilgreint	ótilgreint		M.Sc. Matvælafræðingur	Ótilgreint
ótilgreint	ótilgreint		Kjötiðnaðarmeistari	Ótilgreint
ótilgreint	ótilgreint		B.Sc. Matvælafræðingur	Ótilgreint
ótilgreint	ótilgreint		B.Sc. Matvælafræðingur	Ótilgreint
ótilgreint	ótilgreint		Ótilgreint	Upplýsingafulltrúi

Meðalaldur	Meðalstarfsaldur
45	10

Iðntæknistofnun eftir menntun, fjöldi starfsmanna 72.

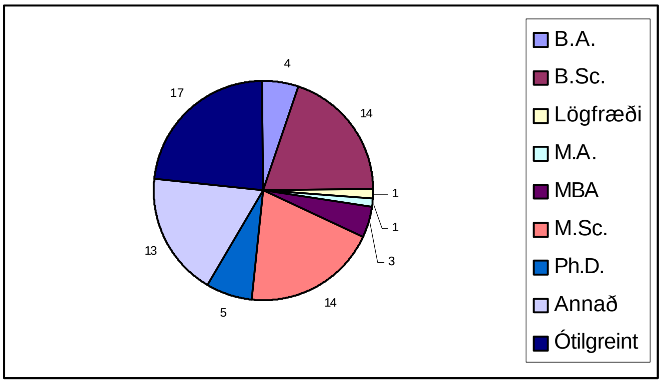

	Löggildingarstofa			
	Aldur	Starfsaldur	Menntun	Staða
	44	3	Ótilgreint	Forstjóri
	39	9	Ótilgreint	Aðstoðarforstjóri
	48	12	Ótilgreint	Skrifstofustjóri
	43	1	Ótilgreint	Deildarsérfræðingur
	55	11	Ótilgreint	Bókhald
	62	6	Ótilgreint	Ritari
	50	2	Ótilgreint	Forstöðumaður
	48	3	Ótilgreint	Deildarstjóri
	34	3	Ótilgreint	Deildarsérfræðingur
	56	9	Ótilgreint	Deildarstjóri
	52	1	Ótilgreint	Deildarsérfræðingur
	60	3	Ótilgreint	Tæknimaður
	65	35	Ótilgreint	Yfireftirlitsmaður
	52	13	Ótilgreint	Fulltrúi
	41	12	Ótilgreint	Deildarstjóri
	40	3	Ótilgreint	Deildarverkfræðingur
	38	3	Ótilgreint	Deildartæknifræðingur
	46	1	Ótilgreint	Deildarsérfræðingur
	69	32	Ótilgreint	Yfireftirlitsmaður
Meðaltal:	49,6	8,5		

Orkustofnun

Aldur	Hóf störf	Menntun	Staða
68	1981	Ótilgreint	Fulltrúi
50	1994	Ótilgreint	Matreiðslumaður
35	1997	B.Sc. tæknifræðingur	Tæknifræðingur
48	1974	Ótilgreint	Kortagerðarmaður
27	1998	M.Sc. Jarðeðlisfræði	Ótilgreint
50	1970	M.Sc. Jarðfræðingur	Yfirnáttúrufræðingur
47	1978	Ph.D. Verkfræði	Deildarverkfræðingur
45	1982	Ph.D. Ótilgreint	Yfirverkfræðingur
56	1969	Ótilgreint	Deildarstjóri
62	1969	Ótilgreint	Kerfisfræðingur
48	1975	B.Sc. Jarðfræði	Yfirnáttúrufræðingur
52	1975	M.Sc. Eðlisfræði	Deildarverkfræðingur
53	1970	M.Sc. Ótilgreint	Yfirverkfræðingur
48	1979	B.Sc. Jarðfræði	Yfirnáttúrufræðingur
54	1991	Ótilgreint	Ræstingamaður
46	1979	B.Sc. Verkfræði	Deildarsérfræðingur
69	1985	Ph.D. Ótilgreint	Yfirverkfræðingur
66	1954	Ótilgreint	Kortagerðarmaður
65	1975	B.Sc. Jarðfræði	Yfirnáttúrufræðingur
68	1976	B.A. Ótilgreint	Deildarstjóri
51	1984	Ótilgreint	Fulltrúi
31	1992	M.Sc. Verkfræði	Deildarsérfræðingur
58	1975	Ph.D. Ótilgreint	Yfirnáttúrufræðingur
39	1960	M.Sc. Jarðeðlisfræði	Yfirnáttúrufræðingur
53	1972	Ótilgreint	Fulltrúi
49	1978	Ph.D. Jarðfræði	Yfirnáttúrufræðingur
71	1955	Ph.D. Ótilgreint	Forstöðumaður
64	1967	Ótilgreint	Kerfisfræðingur
44	1983	Ph.D. Jarðeðlisfræði	Yfirnáttúrufræðingur
47	1974	Ótilgreint	Deildarstjóri/starfsmannastjóri
49	1974	Ótilgreint	Yfirnáttúrufræðingur
50	1981	Ótilgreint	Fulltrúi
43	1956	Ótilgreint	Kortateiknari/fulltrúi
51	1985	B.Sc. Jarðefnafræði	Yfirnáttúrufræðingur
70	1957	Ótilgreint	Forstöðumaður
57	1979	Ph.D. Efnafræði	Yfirnáttúrufræðingur
52	1975	Ph.D. Ótilgreint	Yfirnáttúrufræðingur
67	1957	B.Sc. Ótilgreint	Forstöðumaður
31	1997	B.Sc. Ótilgreint	Ritari
28	1997	B.Sc. Landafræði	Ótilgreint
66	1976	Ótilgreint	Forstöðumaður
44	1982	M.Sc. Jarðeðlisfræði	Yfirnáttúrufræðingur
56	1986	Ótilgreint	Rekstrarstjóri
50	1978	Ph.D. Jarðfræði	Yfirnáttúrufræðingur
52	1976	M.Sc. Eðlisfræði	Deildarverkfræðingur
52	1977	Ph.D. Jarðfræði	Yfirnáttúrufræðingur
42	1983	Ph.D. Jarðeðlisfræði	Yfirnáttúrufræðingur
55	1972	(Ph.D.) Ótilgreint	Yfirnáttúrufræðingur
67	1994	Ótilgreint	Ræstingamaður
66	1980	Ótilgreint	Bókavörður/fulltrúi
36	1997	M. Ótilgreint	Ótilgreint
50	1976	(Ph.D.) Jarðfræði	Yfirnáttúrufræðingur

	53	1973	Ph.D. Ótilgreint	Forstöðumaður
	49	1975	Ótilgreint	Forstöðumaður
	49	1981	Ph.D. Efnafræði	Yfirnáttúrufræðingur
	53	1974	Ótilgreint	Deildarstjóri
	47	1979	M.Sc. Eðlisfræði	Yfirnáttúrufræðingur
	22	1997	Rafeindavirki	Ótilgreint
	47	1982	Ph.D. Eðlisfræði	Yfirnáttúrufræðingur
	51	1978	B.Sc. Vatnafræði	Yfirnáttúrufræðingur
	43	1998	Ph.D. Jarðeðlisfræði	Ótilgreint
	54	1981	Ótilgreint	Deildarstjóri
	63	1966	Ph.D. Ótilgreint	Yfirnáttúrufræðingur
	50	1975	M.Sc. Eðlisfræði	Deildarsérfræðingur
	47	1982	M.Sc. Jarðfræðingur	Yfirnáttúrufræðingur
	36	1993	M.Sc. Ótilgreint	Yfirnáttúrufræðingur
	44	1995	Ótilgreint	Matreiðslumaður
	54	1970	M.Sc. Jöklafræði	Yfirnáttúrufræðingur
	48	1979	Ph.D. Ótilgreint	Yfirverkfræðingur
	52	1975	M.Sc. Ótilgreint	Deildarverkfræðingur
	46	1977	Ph.D. Verkfræði	Deildarsérfræðingur
	35	1995	B.Sc. Verkfræði	Deildarsérfræðingur
	59	1986	B.Sc. Ótilgreint	Yfirnáttúrufræðingur
	45	1993	Ph.D. Eðlisfræði	Yfirnáttúrufræðingur
	53	1974	M.Sc. Verkfræði	Deildarverkfræðingur
	45	1994	Ótilgreint	Skrifstofumaður
	37	1996	B.Sc. Jarðfræði	Ótilgreint
	36	1990	M.Sc. Verkfræði	Deildarverkfræðingur
	35	1997	Ph.D. Ótilgreint	Ótilgreint
	50	1976	(Ph.D.) Jarðfræði	Yfirnáttúrufræðingur
	50	1973	B.Sc. Jarðfræði	Yfirnáttúrufræðingur
	48	1997	Ph.D. Jarðeðlisfræði	Ótilgreint
	32	1996	M.Sc. Jarðeðlisfræði	Ótilgreint
	62	1963	B.Sc. Landfræði	Yfirnáttúrufræðingur
	63	Ótilgreint	Jarðeðlisfræðingur	Ótilgreint
	69	1959	Ótilgreint	Fulltrúi
	57	1987	Ótilgreint	Skrifstofumaður
	55	1974	B.Sc. Ótilgreint	Yfirverkfræðingur
	47	1974	Ótilgreint	Kortagerðarmaður
	60	1973	Ph.D. Ótilgreint	Yfirverkfræðingur
	44	1997	M.Sc. Jarðfræðingur	Ótilgreint
	51	1970	Ótilgreint	Deildarsérfræðingur
	Ótilgreint	Ótilgreint	Ótilgreint	Orkumálastjóri
	54	1974	Ótilgreint	Húsvörður
	42	1996	B.Sc. Ótilgreint	Deildarstjóri
	41	1979	Ótilgreint	Fulltrúi
	72	1980	Ótilgreint	Fulltrúi
	50	1975	Jarðfræðingur	Yfirnáttúrufræðingur
Fjöldi starfsm:		96		
Meðalaldur:	50			
Meðalstarfsaldur:		21		

Orkustofnun eftir menntun, fjöldi starfsmanna 96.

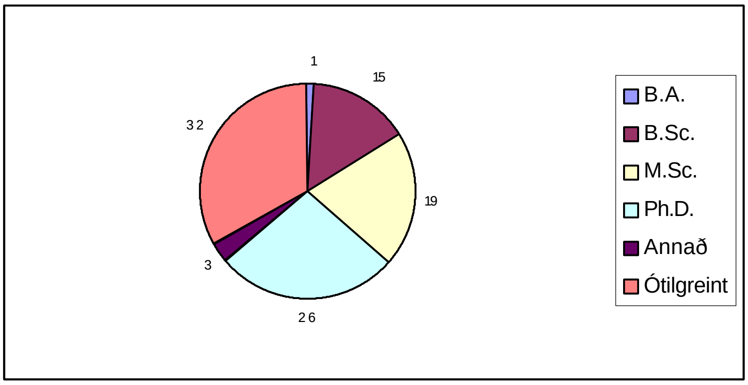

Rannsóknarstofnun byggingariðnaðarins					
	Aldur	Starfsaldur	Menntun	Staða	Svið
	50	3	Ótilgreint	Rannsóknamaður	Jarðfræðideild
	58	2	Verkfræðingur	Sérfræðingur	Vegtæknideild
	54	8	Verkfræðingur	Deildarstjóri	Kostnaðargreining
	61	2	Ótilgreint	Rannsóknamaður	Vegtæknideild
	54	8	Ótilgreint	Rannsóknamaður	Húsbyggingadeild
	50	8	Verkfræðingur	Sérfræðingur	Húsbyggingadeild
	38	9	Ótilgreint	Skrifstofumaður	Yfirstjórn
	42	12	Jarðfræðingur	Deildarstjóri	Jarðfræðideild
	68	11	Ótilgreint	Rannsóknamaður	Húsbyggingadeild
	43	8	Jarðfræðingur	Sérfræðingur	Jarðfræðideild
	45	2	Jarðfræðingur	Deildarstjóri	Tölvudeild
	43	9	Verkfræðingur	Sérfræðingur	Steinsteypudeild
	61	6	Ótilgreint	Rannsóknamaður	Rannsóknastofa
	43	9	Tæknifræðingur	Sérfræðingur	Jarðtæknideild
	48	8	Verkfræðingur	Sérfræðingur	Yfirstjórn
	43	7	Tæknifræðingur	Deildarstjóri	Rannsóknastofa
	59	8	Ótilgreint	Forstjóri	Yfirstjórn
	48	7	Verkfræðingur	Sérfræðingur	Steinsteypudeild
	43	8	Verkfræðingur	Sérfræðingur	Húsbyggingadeild
	71	2	Ótilgreint	Fulltrúi	Útgáfudeild
	27	11	Tæknifræðingur	Sérfræðingur	Steinsteypudeild
	62	10	Ótilgreint	Rannsóknamaður	Steinsteypudeild
	55	6	Verkfræðingur	Sérfræðingur	Húsbyggingadeild
	31	10	Ótilgreint	Skrifstofumaður	Yfirstjórn
	72	7	Ótilgreint	Rannsóknamaður	Steinsteypudeild
	48	3	Jarðfræðingur	Sérfræðingur	Ótilgreint
	56	6	Ótilgreint	Rannsóknamaður	Jarðtæknideild
	42	8	Verkfræðingur	Sérfræðingur	Húsbyggingadeild
	42	8	Verkfræðingur	Deildarstjóri	Steinsteypudeild
	50	8	Arkitekt	Deildarstjóri	Útgáfudeild
	46	4	Jarðfræðingur	Sérfræðingur	Vegtæknideild
	32	8	Efnaverkfræðingur	Deildarstjóri	Lagnadeild
	55	7	Efnaverkfræðingur	Sérfræðingur	Húsbyggingadeild
	50	7	Ótilgreint	Fulltrúi	Yfirstjórn
	48	8	Verkfræðingur	Sérfræðingur	Húsbyggingadeild
	60	7	Bókasafnsfræðingur	Sérfræðingur	Bókasafn
	55	1	Ótilgreint	Rannsóknamaður	Steinsteypudeild
	55	3	Ótilgreint	Tæknimaður	Rannsóknastofa
	46	8	Verkfræðingur	Deildarstjóri	Vegtæknideild
Fjöldi starfsm:	39				
Meðalaldur:	50				
Meðalstarfsaldur:		7			

Rannsóknarstofnun byggingariðnaðarins eftir menntun, fjöldi starfsmanna 39.

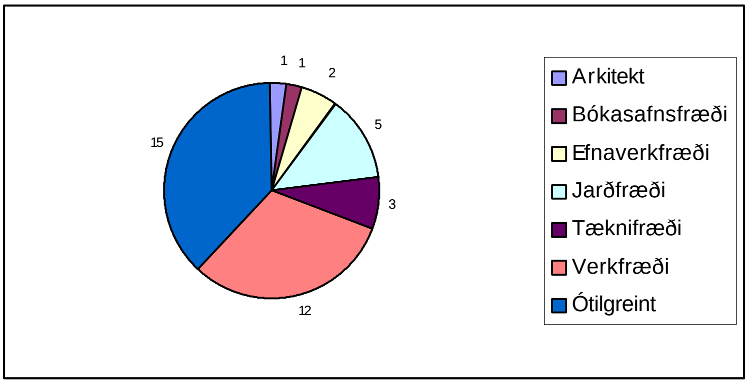

Samkeppnisstofnun				
	Aldur	**Starfsaldur**	**Menntun**	**Staða**
	45	1992	Ótilgreint	Forstöðumaður
	69	1981	Ótilgreint	Fulltrúi
	37	1995	Ótilgreint	Yfirlögfræðingur
	60	1987	Ótilgreint	Skrifstofumaður
	34	1992	Ótilgreint	Deildarsérfræðingur
	65	1985	Ótilgreint	Deildarsérfræðingur
	55	1975	Ótilgreint	Forstjóri
	48	1999	Ótilgreint	Yfirhagfræðingur
	54	1980	Ótilgreint	Forstöðumaður
	54	1975	Ótilgreint	Staðg. Forstjóra
	30	1997	Ótilgreint	Sérfræðingur
	33	1994	Ótilgreint	Tölvuvinnsla
	30	1995	Ótilgreint	Deildarsérfræðingur
	58	1982	Ótilgreint	Fulltrúi
	48	1990	Ótilgreint	Deildarsérfræðingur
	58	1975	Ótilgreint	Tölvunarfræðingur
	49	1991	Ótilgreint	Deildarsérfræðingur
	56	1983	Ótilgreint	Deildarstjóri
	30	1999	Ótilgreint	Deildarviðskiptafræðingur
	66	1983	Ótilgreint	Fulltrúi
	49	1986	Ótilgreint	Deildarhagfræðingur
	66	1967	Ótilgreint	Fulltrúi
Fjöldi starfsm:	22			
Meðalaldur:	50			
Meðalstarfsaldur:		14		

Viðauki D
Um notkun hugtaka og orða

Skjalarýni er beitt við gagna- og upplýsingasöfnun vegna kostnaðargreiningar og starfsmannaþátta verksamnings.

Athuganir fara fram á umhverfi og aðstæðum og gefa vísbendingar um hvernig megi móta verkferlið frekar til að uppfylla tilgang þess.

Spurningalistar eru ekki taldir viðeigandi fyrir verkefnið að öðru leyti en sem innlegg í samtöl ráðgjafa og starfsmanna.

Úthýsing er íslensk þýðing á enska orðinu „outsourcing“ og merkir að fyrirtæki eða stofnun hefur samið við aðra eða afhent öðrum verkefni til lausnar.

Framboð verkefna eftir deildum og stofnunum, þ.e. hvort af nógu er að taka fyrir tiltekna einingu.

Eftirspurn eftir þjónustu deildar óháð því hvort deild eða stofnun sinni rannsóknarverkefnum að eigin frumkvæði.